

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΤΟΥΣ 2022

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΟΦΙΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΧΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Σύνταξη - Επιμέλεια:

Δημήτριος Μίχας, Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Β΄
Δημήτριος Μάος, Σύμβουλος ΟΕΥ Β΄

Ιούλιος 2023

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία της Βουλγαρίας.....	1
1.1	Επισκόπηση της βουλγαρικής οικονομίας	1
1.1.1	Η δομή της οικονομίας.....	3
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη	5
	Ανάλυση πορείας της οικονομίας της Βουλγαρίας κατά το έτος 2022.....	6
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ενέργεια - Ενεργειακές Εξελίξεις στη Βουλγαρία κατά το έτος 2022.....	14
1.1.3	Εξωτερικό εμπόριο.....	15
1.1.3.1	Εμπόριο αγαθών	16
1.1.3.2	Εμπόριο υπηρεσιών	24
1.1.4	Επενδύσεις	25
1.2	Οικονομικές προβλέψεις επόμενων ετών	28
1.3	Οικονομικές σχέσεις Βουλγαρίας.....	31
1.3.1	Βουλγαρία – ΠΟΕ	31
1.3.2	Βουλγαρία – Ευρωπαϊκή Ένωση	31
1.3.3	Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις	36
1.3.4	Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών	36
2	Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βουλγαρίας	37
2.1	Διμερές εμπόριο	37
2.1.1	Εμπόριο αγαθών	37
2.1.2	Εμπόριο υπηρεσιών	45
2.2	Άμεσες επενδύσεις.....	47
2.2.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βουλγαρία	47
2.2.2	Επενδύσεις της Βουλγαρίας στην Ελλάδα	52
2.3	Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας - Βουλγαρίας	52
2.4	Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας έτους 2022.....	54
3	Συμπεράσματα – προτάσεις	63
3.1	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	63
3.2	Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων	72
3.3	Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας.....	73
3.4	Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου	75
4	Παράρτημα	77
4.1	Χρήσιμες διευθύνσεις.....	77
	Πηγές.....	90

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βουλγαρίας.....	5
Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας.....	15
Πίνακας 3: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Βουλγαρίας και η θέση της Ελλάδας (2022)	23
Πίνακας 4: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές Βουλγαρίας και η θέση της Ελλάδας (2022) ...	24
Πίνακας 5: Εισπράξεις Βουλγαρίας	24
Πίνακας 6: Πληρωμές Βουλγαρίας	24
Πίνακας 7: Επενδύσεις από και προς τη Βουλγαρία	25
Πίνακας 8: 10 Σημαντικότεροι ξένοι επενδυτές στη Βουλγαρία.....	27
Πίνακας 9: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας.....	37
Πίνακας 10: Ελληνικές εξαγωγές στη Βουλγαρία – μεγάλες κατηγορίες.....	39
Πίνακας 11: Ελληνικές εξαγωγές στη Βουλγαρία – κυριότερα προϊόντα.....	40
Πίνακας 12: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βουλγαρία – μεγάλες κατηγορίες.....	42
Πίνακας 13: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βουλγαρία – κυριότερα προϊόντα.....	43
Πίνακας 14: Ισοζύγιο υπηρεσιών.....	45
Πίνακας 15: Εισπράξεις της Ελλάδας από τη Βουλγαρία	45
Πίνακας 16: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη Βουλγαρία	45
Πίνακας 17: Πληρωμές της Ελλάδας στη Βουλγαρία	47
Πίνακας 18: Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βουλγαρία.....	47
Πίνακας 19: Επενδύσεις της Βουλγαρίας στην Ελλάδα.....	52
Πίνακας 20: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών.....	63
Πίνακας 21: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από τη Βουλγαρία.....	72

1 Οικονομία της Βουλγαρίας

1.1 Επισκόπηση της βουλγαρικής οικονομίας

Η βουλγαρική οικονομία γνώρισε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 1997 μέχρι το 2008, χάρη στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις και τη συνεπή δημοσιονομική πολιτική που ακολούθησαν έκτοτε οι διαδοχικές κυβερνήσεις με στόχο την επίτευξη σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την ένταξη της χώρας στην ΕΕ (2007). Εισήλθε το 2009 σε περιβάλλον ύφεσης, συνεπεία της χρηματοπιστωτικής κρίσης και των επιπτώσεων της στην πραγματική οικονομία, με αποτέλεσμα να επηρεασθούν αρνητικά όλοι οι παραγωγικοί τομείς, η εσωτερική ζήτηση και οι εξαγωγές, η απασχόληση καθώς και η εισροή επενδυτικών κεφαλαίων. Η ανάκαμψη της οικονομίας ξεκίνησε ουσιαστικά από το έτος 2014 και επιταχύνθηκε σταθερά τα επόμενα χρόνια. Η οικονομική μεγέθυνση συνεχίστηκε με ικανοποιητικούς ρυθμούς κατά τα έτη 2018 και 2019, όπου κατεγράφησαν ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ της τάξεως του 3,1% και 3,4% αντίστοιχα. Η μεγέθυνση της οικονομικής δραστηριότητας, αποδίδεται περισσότερο στην αυξημένη ιδιωτική κατανάλωση και λιγότερο στη δημόσια κατανάλωση και στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Η τάση αυτή, στην οποία στηρίχθηκε η μεγέθυνση της βουλγαρικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, διακόπηκε «απότομα» μέσα στα έτη 2020 και 2021 εξ αιτίας των άμεσων δυσμενών επιπτώσεων στην εθνική οικονομία της Βουλγαρίας, εκ της διασποράς της πανδημίας του “COVID-19”. Οι επιπτώσεις αυτές, αποτυπώθηκαν τόσο στην πλευρά της «προσφοράς» όσο, και πολύ περισσότερο, στην πλευρά της «ζήτησης» της πραγματικής οικονομίας (λόγω επιβολής περιοριστικών μέτρων για μεγάλο χρονικό διάστημα στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των ατόμων, λόγω περιορισμών στη λειτουργία των εμπορικών επιχειρήσεων και λόγω της δραστηρικής μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών).

Το έτος 2022 υπήρξε ένα έτος εξαιρετικά «δύσκολο» για τη βουλγαρική οικονομία. Στις αρχές του έτους και παρά το γεγονός ότι ήδη η βουλγαρική οικονομία προσπαθούσε να προσαρμοσθεί σε συνθήκες υψηλών πληθωριστικών πιέσεων και δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος εξ αιτίας των «κλιμακωτών» κρίσεων της προηγούμενης περιόδου (πανδημία, παγκόσμια ενεργειακή κρίση και παγκόσμια κρίση εφοδιαστικής αλυσίδας), υπήρχε διάχυτο κλίμα αισιοδοξίας σε όλη την χώρα για την πορεία της οικονομίας μέσα στο έτος 2022. Μέσα σε κλίμα ιδιαίτερης ευφορίας λόγω και της πρόσφατης εκλογής νέας κυβέρνησης μετά από αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις (14/11/2021), διατυπώθηκαν θετικές οικονομικές προβλέψεις, τόσο από το οικονομικό της επιτελείο όσο και από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι οποίες έκαναν λόγο για: α) επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ μέσα στο έτος 2022, σε επίπεδα που θα κυμαίνονταν μεταξύ 4% και 4,6%, β) αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων σε σχέση με το 2021, κατά σχεδόν 14%, γ) επιβράδυνση του ρυθμού πληθωρισμού το 2022 στα επίπεδα του 1,9% και παραμονή σε αυτά τα επίπεδα και για το επόμενο έτος (2023). Ωστόσο, πολύ σύντομα οι προσδοκίες αυτές διαψεύστηκαν. Η εκδήλωση της «Ουκρανικής Κρίσης» τον Φεβρουάριο του 2022 και οι οικονομικές της συνέπειες, όχι μόνο για την Βουλγαρία αλλά για ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο, άλλαξαν ριζικά το οικονομικό τοπίο και την «οικονομική ψυχολογία» στη χώρα. Οι άμεσες επιπτώσεις που είχε η ρωσό-ουκρανική σύρραξη, όπως το κλείσιμο των συνόρων, οι μεταναστευτικές

ροές, η διαταραχή των προμηθειών πρώτων υλών (π.χ. σιτηρά, ελαιούχοι σπόροι), η εκτροπή των ροών εμπορευμάτων και η εκ νέου διαταραχή της εφοδιαστικής αλυσίδας καθώς και η «ευαλωτότητα» (vulnerability) της Βουλγαρίας εξ αιτίας του μεγάλου βαθμού (διαχρονικής) εξάρτησής της από τις προμήθειες ρωσικού αερίου και πετρελαίου, είχαν άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στη βουλγαρική οικονομία και το βουλγαρικό επιχειρείν.

Ειδικότερα, η βουλγαρική οικονομία υπήρξε μια από τις πιο σοβαρά πληγείσες από την πολιτική κυρώσεων που υιοθετήθηκε σε επίπεδο ΕΕ και από την επιδείνωση των σχέσεων με τη Μόσχα, καθ' όσον περίπου το 90% των προμηθειών φυσικού αερίου για τη Βουλγαρία προέρχεται από την Ρωσική Ομοσπονδία και περίπου το 60% των καυσίμων της χώρας προέρχεται από ρωσικό πετρέλαιο (κυρίως από το διυλιστήριο *LUKOIL Neftohim Burgas*, το μεγαλύτερο στα Βαλκάνια). Στις 26 Απριλίου 2022, εξ αιτίας της μονομερούς απόφασης από την ρωσική *Gazprom Export* όπως αναστείλει τις παραδόσεις φ/α προς την Βουλγαρία, ένα μεγάλο μέρος της βουλγαρικής βιομηχανίας βρέθηκε σε εξαιρετικά δυσμενή θέση. Παρά τις προσπάθειες της τότε κυβέρνησης συνασπισμού υπό τον Kiril Petkov να αντισταθμίσει / αντικαταστήσει άμεσα τις προμήθειες αερίου ρωσικής προέλευσης από άλλους προμηθευτές, η αδυναμία πρόβλεψης της διακύμανσης των ενεργειακών τιμών άσκησε ισχυρή πληθωριστική πίεση στην εγχώρια οικονομία. Η αύξηση των ενεργειακών τιμών οδήγησε αντίστοιχα σε υψηλότερες τιμές για ορισμένα καταναλωτικά αγαθά κ.ο.κ., με αποτέλεσμα ο πληθωρισμός στη χώρα να σημειώσει κατακόρυφη αύξηση φθάνοντας τον Μάιο του 2022 στο ιστορικό υψηλό του 15,6% γ-ο-γ και μέσο ετήσιο 8,1%. Η κατάσταση αυτή υπήρξε ιδιαίτερα επιβαρυντική για πολλές βιομηχανίες που αξιοποιούν το αέριο ως ενεργειακό πόρο – όπως οι βιομηχανίες παραγωγής γυαλιού, οι βιομηχανίες παραγωγής λιπασμάτων, τα αρτοποιεία, καθώς επίσης και δημοτικά νοσοκομεία, νηπιαγωγεία και κοινωνικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων περισσότερων από 150.000 «αεριοποιημένων» νοικοκυριών (gasified households). Επιπλέον, οι αυξανόμενες τιμές των πρώτων υλών, τροφίμων και καυσίμων τροφοδότησαν περαιτέρω τις πληθωριστικές πιέσεις που είχαν εκδηλωθεί ήδη από την περίοδο που η Βουλγαρία προσπαθούσε να ανακάμψει εκ της πανδημίας. Η διαμόρφωση πολύ υψηλών τιμών για μια χώρα χαμηλών εισοδημάτων όπως η Βουλγαρία, είχε αναπόφευκτα και αρνητικές κοινωνικές προεκτάσεις αν ληφθεί υπ' όψιν ότι το κόστος των προϊόντων αυτών (τροφήμα, θέρμανση, καύσιμα) αντιστοιχεί στο μεγαλύτερο μέρος των προϋπολογισμών των νοικοκυριών. Μέχρι και το τέλος του καλοκαιριού, ο πληθωρισμός είχε καταρρίψει κάθε προηγούμενο ρεκόρ παρά τα οικονομικά μέτρα που ελήφθησαν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, με ποσοστά 18,7% γ-ο-γ και μέσο ετήσιο 12,8% το μήνα Σεπτέμβριο του 2022. Το τελευταίο τρίμηνο του 2022, ωστόσο, η κατάσταση αποκλιμακώθηκε σταδιακά, χάρη σε εξελίξεις όπως η μεταβολή των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων και η μετάβασή τους σε διοικητικά καθορισμένες τιμές, με τον μέσο ετήσιο πληθωρισμό να σημειώνει σταδιακή επιβράδυνση, ενώ η τάση αυτή προβλεπόταν από την Β/Κεντρική Τράπεζα να συνεχιστεί και κατά το α' τρίμηνο του 2023.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Σύμφωνα με επικαιροποιημένα στοιχεία από το Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο της Βουλγαρίας (NSI), η οικονομία της χώρας κυριαρχείται από τον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 71,6% του ΑΕΠ. Η βιομηχανία αντιπροσωπεύει ποσοστό 25,1%, ενώ η γεωργία προσθέτει μόλις το 3,3% στην οικονομία. Η Σόφια αποτελεί το κορυφαίο κέντρο παροχής υπηρεσιών στη χώρα.

Οι ισχυρότεροι παραδοσιακά τομείς της οικονομίας είναι η ενέργεια, οι εξορύξεις, η μεταλλουργική βιομηχανία, η κατασκευή μηχανημάτων και εξαρτημάτων (κυρίως για την αυτοκινητοβιομηχανία), οι υπηρεσίες πληροφορικής και επικοινωνιών, οι υπηρεσίες outsourcing, η γεωργία και ο τουρισμός. Οι κύριες κατηγορίες βιομηχανικών προϊόντων τα οποία εξαγει η Βουλγαρία προς τον υπόλοιπο κόσμο είναι η ηλεκτρική ενέργεια, τα εξαρτήματα για την αυτοκινητοβιομηχανία, τα είδη ένδυσης, μεταλλεύματα όπως ο σίδηρος και ο χάλυβας, τα αγροδιατροφικά προϊόντα, διάφορα μηχανήματα και ορυκτά καύσιμα.

Το 2022 οι δραστηριότητες στους τομείς των εξορύξεων και των λατομείων, της μεταποίησης και του χονδρικού και λιανικού εμπορίου υπήρξαν οι σημαντικότεροι τροφοδότες της μεγέθυνσης της βουλγαρικής οικονομίας σε σχέση με το προηγούμενο έτος με συνολική συνεισφορά (ποσοστό 41,73%) στο ετήσιο ΑΕΠ της χώρας. Σημαντική συνεισφορά σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας είχαν επίσης οι τομείς της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης, δραστηριοτήτων ανθρωπίνης υγείας και κοινωνικής εργασίας, των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων και των διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών πληροφορικής και επικοινωνιών, των χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών και των κατασκευών. Ακολούθησαν σε συνεισφορά στο ΑΕΠ τομείς όπως αυτοίτης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αερίου, ατμού και κλιματισμού, των δραστηριοτήτων ύδρευσης, διαχείρισης και αποκατάστασης αποβλήτων, των τεχνών, ψυχαγωγίας και αναψυχής και τέλος των υπηρεσιών επισκευής ειδών οικιακής χρήσης και άλλων υπηρεσιών. Πτώση σημειώθηκε στις δραστηριότητες επισκευής μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, στις δραστηριότητες μεταφοράς και αποθήκευσης, στις υπηρεσίες φιλοξενίας και εστίασης, και στους τομείς γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας. Όσον αφορά στις συνιστώσες των δαπανών του ΑΕΠ, βασικός συντελεστής στην καταγεγραμμένη θετική οικονομική ανάπτυξη υπήρξε η τελική κατανάλωση, με αύξηση +5,8% και ακολούθησε σε συνεισφορά ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου +1,1%.

Πολύ σημαντική και αυξημένη κατά +36,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, υπήρξε και η συνεισφορά των εξαγωγών στο ΑΕΠ, με το συνολικό ύψος τους να ανέρχεται σε 47,8 δις. ευρώ και τις εξαγωγικές ροές να κατευθύνονται κυρίως, όπως είναι λογικό, προς τις χώρες της ΕΕ. Τέλος, ολοένα σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζει τα τελευταία χρόνια ο τομέας του τουρισμού, με τις τουριστικές ροές προς τη Βουλγαρία και, συνεπώς, τις τουριστικές εισπράξεις, να αυξάνονται διαρκώς. Το έτος 2022, κατεγράφη νέος αριθμός-ρεκόρ 10,9 εκατομμυρίων εισερχόμενων τουριστών στη Βουλγαρία, ο οποίος υπερκέρασε το προηγούμενο ρεκόρ των 9,3 εκατομμυρίων επισκεπτών του πρό-πανδημικού έτους 2019.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν - Παραγωγή σε τρέχουσες τιμές
(εκατ. BGN/Lev)

Οικονομικοί τομείς και ομαδοποιήσεις οικονομικής δραστηριότητας	NACE Rev2 A10	2018	2019	2020	2021	2022
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	A	3,722	3,902	4,205	6,071	7,276
Εξορύξεις και λατομεία; μεταποίηση; παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, αερίου, ατμού και κλιματισμού· παροχή νερού; δραστηριότητες αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων και αποκατάστασης	B_E	20,658	21,479	21,184	24,405	37,820
Κατασκευές	F	3,979	4,629	5,113	4,573	5,156
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο. επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών· μεταφορά και αποθήκευση· δραστηριότητες διαμονής και σίτισης	G_I	22,006	24,482	22,279	28,345	31,220
Υπηρεσίες Πληροφ. ΚαιΕπικοινωνιών	J	6,460	7,867	8,608	9,211	10,582
Χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	K	6,333	6,023	5,821	8,252	8,793
Δραστηριότητες ακινήτων	L	10,062	10,745	10,206	11,068	11,930
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες. διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες	M_N	6,171	7,334	7,228	8,061	9,116
Δημόσια διοίκηση και άμυνα· κοινωνική ασφάλιση· εκπαίδευση; δραστηριότητες για την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική εργασία	O_Q	13,737	14,995	17,352	19,598	21,606
Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή, επισκευή ειδών οικιακής χρήσης και άλλες υπηρεσίες	R_U	2,149	2,495	1,980	2,024	2,114

Σύνολο	A+...+U	95,278	103,952	103,977	121,607	145,614
Προσαρμογές (φόροι μείον επιδοτήσεις προϊόντων)		14,686	16,443	15,974	17,405	19,770
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν		109,964	120,395	119,951	139,012	165,384
Συναλλαγματική ισοτιμία (σταθερή): 1€ = 1.95583 BGN / Lev , 1 BGN / Lev = 0,511292€						
Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI) [https://www.nsi.bg/en/content/2206/gdp-production-approach-%E2%80%93-total-economy]						
*Προκαταρκτικά Δεδομένα (08.03.2022)						

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη

Στοιχεία πενταετίας υπό Πίνακα, ως εξής:

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βουλγαρίας

	2018	2019	2020	2021	2022
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ. €)	56,11	61,24	60,64	67,87	84,55
Μεταβολή ΑΕΠ	+3,1%	+3,7%	-4,2%	+4,2%	+3,4%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε €)	7.854	8.707	8.748	9.851	12.438
Ανεργία	5,2%	4,2%	5,1%	4,8%	4,3%
Πληθωρισμός	2,8%	3,1%	1,7%	3,3%	15,3%
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	2,0%	2,1%	-3,4%	-4,1%	-2,8%
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	0,8%	-0,4%	-2,5%	-2,9%	-0,8%
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	22,6%	20,4%	25,0%	25,1%	22,9%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	0,9%	1,8%	0,1%	-0,4%	-0,7%
Συναλλαγματική ισοτιμία (σταθερή)	1€ = 1.95583BGN / Lev, 1 BGN / Lev = 0,511292€				
Βασικό επιτόκιο	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δισ. €)	23,66	24,83	30,84	34,59	38,40

Πηγές: Eurostat, Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB), β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Ανάλυση πορείας της οικονομίας της Βουλγαρίας κατά το έτος 2022

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η β/οικονομία από το 2014 και μέχρι και την εκδήλωση της πανδημίας “COVID-19”, αναπτυσσόταν με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μ.ο., ήτοι περί το 3,5%, με κυριότερους «τροφοδότες» την αυξημένη εσωτερική ζήτηση, τις κατασκευές και την ιδιωτική κατανάλωση. Η τάση αυτή διακόπηκε από το 2020, εξαιτίας των άμεσων επιπτώσεων της πανδημίας, οδηγώντας την οικονομία σε ύφεση (-)4,2%. Κατά το έτος 2021, η οικονομική δραστηριότητα σημείωσε σταδιακή ανάκαμψη και το **ΑΕΠ** κατέγραψε ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξεως του (+)4,2%. Η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας υποστηρίχθηκε από τη σταδιακή βελτίωση του οικονομικού κλίματος και της οικονομικής κατάστασης αλλά και από παράγοντες όπως: α) η θετική στάση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, β) η λήψη δημοσιονομικών μέτρων τόνωσης της οικονομίας, των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών¹ και γ) η χαλαρή νομισματική πολιτική της ΕΚΤ και η πολιτική αρνητικών

¹ Κυριότερο μέτρο υπήρξε η υιοθέτηση μετά το 2020 του Σχήματος “60-40” για τη στήριξη της απασχόλησης, εν μέσω πανδημίας, που διήρκεσε μέχρι και το τέλος του έτους 2021 (το κράτος κάλυπτε το 60% των μισθών των εργαζομένων + ασφαλιστικές εισφορές και οι επιχειρήσεις το υπόλοιπο 40%, υπό την προϋπόθεση να μην προβούν σε απολύσεις ή περικοπές μισθών).

επιτοκίων που ενίσχυσε τις δυνατότητες δανεισμού και επομένως την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση που αποτελούν παραδοσιακούς «τροφοδότες» του ΑΕΠ στη χώρα. Επιπλέον, η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων μέσα στην πανδημία (ακόμη και με «ευέλικτες» μορφές εργασίας), η αύξηση του ωραρίου εργασίας ανά εργαζόμενο και η επιτάχυνση της αύξησης των μισθών μέσα στο έτος 2021, είχαν θετικό αντίκτυπο στην κατανάλωση των νοικοκυριών. Όσον αφορά τις δαπάνες τελικής χρήσης, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2021 οφειλόταν κυρίως στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 8,0% σε σχέση με το έτος 2020. Οι μεταβολές στα αποθεματικά και στην κρατική κατανάλωση υπήρξαν ακόμη δύο συνιστώσες με θετική συμβολή στη δυναμική της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ αρνητική συνεισφορά σε αυτήν είχαν ο σχηματισμός παγίου κεφαλαίου και οι καθαρές εξαγωγές.

Το έτος 2022, κατεγράφη **ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ** της Βουλγαρίας σε ποσοστό (+)3,4% και σε αυτό συνέβαλαν κυρίως η ισχυρή εσωτερική και εξωτερική ζήτηση για βουλγαρικά αγαθά και υπηρεσίες. Η υψηλότερη αύξηση των μισθών σε σχέση με τον πληθωρισμό ενόψει των διαρκώς αυξανόμενων ελλείψεων σε εργατικού δυναμικού και των έντονα αρνητικών πραγματικών επιτοκίων για δάνεια και καταθέσεις, τόνωσε την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ σε συνάρτηση και με την υψηλότερη κατανάλωση των νοικοκυριών. Η δημοσιονομική πολιτική των διαδοχικών β/κυβερνήσεων (τακτικής μέχρι τον Ιούνιο και υπηρεσιακής μέχρι τον Δεκέμβριο), συνέχισε να στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη μέσω της κρατικής κατανάλωσης και των αυξημένων καθαρών μεταβιβάσεων προς τα νοικοκυριά, καθώς και μέσω των αποζημιώσεων στις επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των πολύ υψηλών ενεργειακών τιμών. Η μεταβολή των αποθεμάτων συνέβαλε επίσης σημαντικά στην αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ λόγω της συνέχισης της τάσης από το 2021 για διατήρηση υψηλότερων αποθεμάτων σε πρώτες ύλες, υλικά αγαθά και τελικά προϊόντα από βουλγαρικές εταιρείες εν μέσω προσδοκιών για συνέχιση της αυξητικής των διεθνών τιμών ενέργειας και τροφίμων και εν μέσω αυξημένης αβεβαιότητας για την αποτελεσματική λειτουργία των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού. Η δυναμική της εξωτερικής ζήτησης αντανάκλασε αφενός τη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας στους κύριους εμπορικούς εταίρους της Βουλγαρίας (κυρίως στην ΕΕ) και αφετέρου τον αντίκτυπο της δομής των εξαγωγών (κύριες κατηγορίες εξαγόμενων προϊόντων) της Βουλγαρίας προς τους εμπορικούς αυτούς εταίρους - σε συνθήκες εξελισσόμενης στρατιωτικής σύγκρουσης στην Ουκρανία, διαταραχών στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού και αυξημένης ζήτησης για τρόφιμα, μέταλλα και κύριες πηγές ενέργειας στις διεθνείς αγορές. Η βουλγαρική οικονομία κατέγραψε κατά το έτος 2022, πολύ υψηλές εξαγωγές στα εν λόγω προϊόντα.

Με βάση στοιχεία των δαπανών τελικής χρήσης (final use expenditure), η μεγέθυνση του πραγματικού ΑΕΠ το έτος 2022 διαμορφώθηκε από την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), τη θετική συμβολή της μεταβολής των αποθεμάτων στην οικονομία (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και την αύξηση της κρατικής κατανάλωσης (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Οι καθαρές εξαγωγές και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου είχαν αρνητική συμβολή στη δυναμική του ΑΕΠ (-1,2 ποσοστιαίες μονάδες και -0,7 ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα).

Επίσης, το 2022 διαμορφώθηκε στη Βουλγαρία μια τάση προς σημαντική **επιτάχυνση της αύξησης των ονομαστικών μισθών** από την εργασία, η οποία ήταν υψηλότερη από τον ρυθμό αύξησης των τιμών καταναλωτή. Οι κύριοι παράγοντες που τροφοδότησαν την

αύξηση των μισθών ήταν η αυξημένη ζήτηση εργασίας σε συνθήκες αυξανόμενης οικονομικής δραστηριότητας και αυξανόμενων ελλείψεων εργατικού δυναμικού, η αύξηση του κατώτατου μισθού με κυβερνητική απόφαση τον Απρίλιο του 2022, καθώς και οι προσδοκίες για αύξηση του ρυθμού πληθωρισμού. **Η κατανάλωση των νοικοκυριών αυξήθηκε** κατά 4,8% σε πραγματικούς όρους το 2022, υποστηριζόμενη από την αύξηση των μισθών, την αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων και τη μείωση του ποσοστού αποταμίευσης των νοικοκυριών. Η χαλάρωση της τάσης των νοικοκυριών για αποταμίευση αντανάκλασε την επίδραση του υψηλού πληθωρισμού και της διατήρησης των ονομαστικών επιτοκίων στις καταθέσεις σε χαμηλά επίπεδα. Άλλοι παράγοντες που στήριξαν την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν η αύξηση των καθαρών δημοσιονομικών μεταβιβάσεων προς τα νοικοκυριά και η αύξηση της πιστωτικής δραστηριότητας.

Το 2022, η **δημόσια κατανάλωση επίσης αυξήθηκε** κατά 6,5% σε πραγματικούς όρους, με τα στοιχεία για την εφαρμογή του Ενοποιημένου Δημοσιονομικού Προγράμματος (CFP) να δείχνουν υψηλότερες δαπάνες ενδιάμεσης κατανάλωσης και υψηλότερο μισθολογικό κόστος για όσους απασχολούνται στον δημοσιονομικό τομέα. Οι **επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο μειώθηκαν** κατά 4,3% σε πραγματικούς όρους και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Β/Κεντρικής Τράπεζας (BNB), σε αυτό συνέβαλαν τόσο οι δημόσιες όσο και οι ιδιωτικές επενδύσεις. Παράγοντες με περιοριστική επίδραση στην επενδυτική δραστηριότητα ήταν η αυξημένη οικονομική αβεβαιότητα, η αναδυόμενη έλλειψη ορισμένων πρώτων υλών και υλικών (κυρίως στη βιομηχανία και τις κατασκευές) ως αποτέλεσμα της στρατιωτικής σύγκρουσης στην Ουκρανία, η σημαντική αύξηση της τιμής των επενδυτικών αγαθών, καθώς και η καθυστέρηση της υλοποίησης μεγάλων κρατικών έργων υποδομής.

Η αρνητική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το 2022 οφείλεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο εμπόριο αγαθών και αντανάκλα την **ισχυρότερη αύξηση των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές αγαθών**, η οποία επηρεάστηκε από τις αυξήσεις των τελικών καταναλωτικών δαπανών και των αποθεμάτων που έχουν υψηλό «περιεχόμενο» εισαγωγών. Το **εμπόριο υπηρεσιών είχε θετικό αντίκτυπο** στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας. Το 2022, η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στην οικονομία (Gross Value Added) αυξήθηκε κατά 3,4% (έναντι 8,0% το 2021) και από την άποψη των τάσεων ανά οικονομικό τομέα, παρατηρήθηκε βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας στον κλάδο της βιομηχανίας και σε μικρότερο βαθμό στις υπηρεσίες, ενώ μείωση σημειώθηκε στον τομέα της γεωργίας. Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας στη βιομηχανία οφειλόταν αποκλειστικά στον υπο-τομέα της μεταποίησης και ήταν ευθυγραμμισμένη με την αύξηση των εξαγωγών αγαθών και της εγχώριας ζήτησης, ενώ στον υπο-τομέα των κατασκευών η προστιθέμενη αξία μειώθηκε από έτος σε έτος (2022/2021). Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας στις υπηρεσίες ήταν ευρεία σε όλους τους υπο-τομείς. Η μείωση της προστιθέμενης αξίας στη γεωργία ήταν σύμφωνη με τα προκαταρκτικά στοιχεία που δημοσίευσε η NSI που κατέγραφαν μια ασθενέστερη γεωργική συγκομιδή το 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα είχε **ευνοϊκό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας** το 2022, καθώς κατεγράφη αύξηση τόσο στον αριθμό των απασχολούμενων όσο και στις ανθρωπώρες εργασίας στην οικονομία κατά +1,3% και +1,2%, αντίστοιχα. Κύριος συντελεστής στην αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων υπήρξε αναμφίβολα ο τομέας

των υπηρεσιών (κυρίως ο υπο-τομέας «εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές, αποθήκες και ταχυδρομεία, ξενοδοχεία και εστιατόρια»). Αυτός ο υπο-τομέας υπήρξε από τους πιο ισχυρά πληγέντες από την πανδημία(κυρίως κατά το έτος 2020) και η απασχόληση σε αυτόν δεν έχει προσεγγίσει ακόμη τα προ-πανδημικά επίπεδα. Αύξηση παρουσίασε και η απασχόληση στις κατασκευές, ενώ μείωση αναφέρθηκε στη γεωργία και τη βιομηχανία. Σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Απασχόλησης, το επίπεδο της δηλωμένης ανεργίας (registered unemployment) μειώθηκε στο 5,2% το 2022 (από 5,5% το 2021) και σύμφωνα με στοιχεία από τον φορέα «Labor Force Monitor», το **ποσοστό ανεργίας (unemployment rate) μειώθηκε** στο 4,3% (4,8% το 2021). Ταυτόχρονα, το ποσοστό οικονομικής δραστηριότητας για την ηλικιακή ομάδα 15–64 ετών αυξήθηκε στο 73,6% το 2022 έναντι 72,0% το 2021, ως αποτέλεσμα της «μετάβασης» ενός μέρους των ανενεργών ατόμων στην απασχόληση. Με τον τρόπο αυτό αντισταθμίστηκε πλήρως η αρνητική επίδραση στο εργατικό δυναμικό της μείωσης του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, δεδομένων των διαχρονικά δυσμενών δημογραφικών τάσεων στη χώρα. Η **συνολική παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε** κατά 2,1% το 2022, με τη σημαντικότερη αύξηση να καταγράφεται στη βιομηχανία, ενώ αντίστοιχα η παραγωγικότητα της εργασίας στις κατασκευές και στον τομέα των υπηρεσιών μειώθηκε. Η ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας εν μέσω εντεινόμενων **ελλείψεων εργατικού δυναμικού και ισχυρών αυξήσεων στις τιμές καταναλωτή** και οι προσδοκίες περί περαιτέρω αύξησης του πληθωρισμού συνέβαλαν σε σημαντική αύξηση της ονομαστικής αμοιβής ανά εργαζόμενο κατά 18,4% το 2022. Μεγάλες αυξήσεις στις αποδοχές των απασχολούμενων αναφέρθηκαν στη βιομηχανία, γεωργία και στους υπο-τομείς υπηρεσιών «εμπόριο, μεταφορές, φιλοξενία και εστίαση», «πράξεις ακινήτων» και «πολιτισμός, αθλητισμός και ψυχαγωγία». Σε πραγματικούς όρους, ο ρυθμός αύξησης των αποδοχών ανά εργαζόμενο σε ολόκληρη την οικονομία ήταν 4,6%. Η αύξηση των αποδοχών ανά εργαζόμενο, με τη σειρά της, οδήγησε σε σημαντική **αύξηση του ονομαστικού κόστους εργασίας** ανά μονάδα προϊόντος κατά 16,0% το 2022. Σε πραγματικούς όρους, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε ολόκληρη την οικονομία αυξήθηκε κατά 0,8% ως αποτέλεσμα της αναφερόμενης αύξησης στον τομέα των υπηρεσιών.

Ο **ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού**, όπως μετράται με τον **Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (HCPI)**, **επιταχύνθηκε στο 15,3% τον Δεκέμβριο του 2022** (από 6,6% τον Δεκέμβριο του 2021). Η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών είχε ευρεία βάση σε όλες τις συνιστώσες του καλαθιού των καταναλωτών και οφειλόταν στην ταυτόχρονη δράση φιλοπληθωριστικών παραγόντων και του εξωτερικού και εσωτερικού μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Τη σημαντικότερη πίεση στην αύξηση των τιμών καταναλωτή άσκησε αυτονόητα η αύξηση της τιμής των βασικών πηγών ενέργειας (φυσικό αέριο, πετρέλαιο, ηλεκτρική ενέργεια για επαγγελματίες χρήστες) και των αγροτικών αγαθών στις διεθνείς αγορές, η ανοδική δυναμική των οποίων αυξήθηκε σημαντικά μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου 2022. Η υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου (κατά 11,5% σε ετήσια βάση τον Δεκέμβριο του 2022) υπήρξε ένας ακόμη πιθανός παράγοντας για την αύξηση της τιμής των εισαγόμενων πρώτων υλών, ορισμένες από τις οποίες παραδοσιακά αποτελούν προϊόν διαπραγμάτευσης σε δολάρια στις διεθνείς αγορές. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού διαρκών αγαθών στην ΕΕ και η διατήρηση των περιορισμών της παγκόσμιας αλυσίδας εφοδιασμού κατά το α' εξάμηνο του 2022 υπήρξαν εξίσου

σημαντικοί παράγοντες που άσκησαν πληθωριστική πίεση στις εισαγωγές. Όσον αφορά στο εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον, οι κύριοι παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση υψηλού πληθωρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του 2022 ήσαν η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και η αύξηση των τελικών καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών. Η δημοσιονομική πολιτική είχε μικτές επιδράσεις στον πληθωρισμό μεταξύ των διαφόρων ομάδων ΗCPI. Το 2022, ελήφθησαν ορισμένα διακριτικά μέτρα με τη μορφή επιδοτήσεων για μεμονωμένα προϊόντα και μειώσεις στους έμμεσους φόρους (ειδικοί φόροι κατανάλωσης και ΦΠΑ), επικεντρωμένες κυρίως στις ενεργειακές πρώτες ύλες και τα τρόφιμα, με στόχο τον μετριασμό της φιλοπληθωριστικής επίδρασης του διεθνούς περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, οι υψηλότερες ετήσιες καθαρές δημοσιονομικές μεταβιβάσεις προς τα νοικοκυριά και η αύξηση των αποδοχών στη δημοσιονομική σφαίρα στήριξαν την ανάπτυξη της ιδιωτικής κατανάλωσης και αποτέλεσαν προϋπόθεση για την επιτάχυνση του πληθωρισμού στις πιο ευαίσθητες στη ζήτηση συνιστώσες του ΗCPI, όπως π.χ. στις υπηρεσίες. Τα έντονα αρνητικά πραγματικά επιτόκια καταθέσεων και δανείων συνιστούσαν ένας ακόμη παράγοντα που συνέβαλε στην άνοδο του πληθωρισμού, καθώς στήριξαν περαιτέρω την ανάπτυξη της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Ανά **επιμέρους συνιστώσες του ΗCPI**, τη μεγαλύτερη θετική συμβολή στον πληθωρισμό το 2022 είχαν οι τιμές των τροφίμων, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 25,0% στο τέλος του έτους. Αυτές οι αλλαγές μπορούν να εξηγηθούν από την αύξηση των τιμών των τροφίμων στις διεθνείς αγορές, το αυξημένο κόστος της τοπικής παραγωγής τροφίμων και την ασθενέστερη γεωργική σοδειά στη χώρα το 2022 σε σύγκριση με το 2021. Επιπλέον, οι τελικές τιμές καταναλωτή για ορισμένα είδη τροφίμων (όπως αυτά στο γάλα, στα γαλακτοκομικά προϊόντα και στα αυγά) αυξήθηκαν το 2022 με υψηλότερους ρυθμούς από τις τιμές παραγωγού, γεγονός που δείχνει ότι εκτός από το αυξημένο κόστος παραγωγής, τα αυξημένα περιθώρια κέρδους συνέβαλαν επίσης στην ραγδαία άνοδο των τιμών των τροφίμων. Ο υφέρπων πληθωρισμός (coreinflation) σημείωσε σημαντική επιτάχυνση στο 11,9% (3,2% στο τέλος του 2021), η οποία καθορίστηκε κυρίως από την ανοδική δυναμική των τιμών των υπηρεσιών και σε μικρότερο βαθμό από την αύξηση των τιμών των μη διατροφικών αγαθών. Οι τιμές αυτές, είχαν αντίκτυπο στη δυναμική των τιμών των βασικών συνιστωσών του ΗCPI, στην αύξηση του κόστους τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών, στην αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα παραγωγής, καθώς και στην εκδήλωση έμμεσων επιπτώσεων από τις υψηλότερες τιμές τροφίμων και καυσίμων. Όσον αφορά στα ενεργειακά προϊόντα (εκτός αυτών με διοικητικά καθορισμένες τιμές), τον Δεκέμβριο του 2022 καταγράφηκε αύξηση τιμών 15,9% ως αποτέλεσμα της αύξησης της τιμής των καυσίμων μεταφορών και των στερεών καυσίμων για θέρμανση. Στην ομάδα **αγαθών και υπηρεσιών με διοικητικά καθορισμένες τιμές και στα προϊόντα καπνού**, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών ανήλθε σε 6,9% τον Δεκέμβριο του 2022, με τη μεγαλύτερη θετική συμβολή να έχουν τα φάρμακα, οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποκομιδής απορριμμάτων, η θερμική ενέργεια, η ηλεκτρική ενέργεια, η υπηρεσίες προμήθειας φυσικού αερίου, οι ταχυδρομικές υπηρεσίες και οι δημόσιες συγκοινωνίες. Αύξηση στις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών με διοικητικά καθορισμένες τιμές καταγράφηκε κυρίως την περίοδο Απριλίου – Δεκεμβρίου 2022, αφού το πρώτο τρίμηνο του έτους ίσχυε μορατόριουμ στις ρυθμιζόμενες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας, υπηρεσιών ύδρευσης και θερμικής ενέργειας. Παράγοντες που περιόρισαν την αύξηση των ρυθμιζόμενων τιμών των πηγών ενέργειας για τα νοικοκυριά κατά το β' εξάμηνο του 2022

ήταν η μείωση από την 1^η Ιουλίου 2022 του ΦΠΑ στις τιμές παροχής κεντρικής θέρμανσης (Топлофикация) και φυσικού αερίου, καθώς και η απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης για την ηλεκτρική ενέργεια, το υγραέριο και το φυσικό αέριο.

Το 2022, το **δημοσιονομικό ισοζύγιο** στο πλαίσιο του Ενοποιημένου Δημοσιονομικού Προγράμματος της κυβέρνησης (CFP) ήταν αρνητικό και ανήλθε σε έλλειμμα -1.347 εκατ. BGN / Lev (-0,8% του ΑΕΠ). Σχηματίστηκε από το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ύψους -5.087 εκατ. BGN / Lev και το πλεόνασμα 3.740 εκατ. BGN / Lev στο πλαίσιο του προϋπολογισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων της ΕΕ (Ταμείο Ανάκαμψης και Διαρθρωτικά Ταμεία ΕΕ). Οι πόροι οιοποίοι αναφέρθηκαν στο τέλος του 2021 ως δαπάνες σε μετρητά για συμπληρώματα συντάξεων για τους πρώτους έξι μήνες του 2022 και για ενεργειακές επιδοτήσεις σε τελικούς μη οικιακούς καταναλωτές / χρήστες κατά το α' τρίμηνο του 2022 είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος για το έτος 2022. Η ετήσια αύξηση των **συνολικών εσόδων** και παροχών στο πλαίσιο του Ενοποιημένου Δημοσιονομικού Προγράμματος το 2022 ανήλθε σε 23,7%, με κύρια την συμβολή των φορολογικών εσόδων και, σε μικρότερο βαθμό, των μη φορολογικών εσόδων και των εσόδων από παροχές. Τα έσοδα από τον ΦΠΑ, την κοινωνική ασφάλιση και την ασφάλιση υγείας και τον εταιρικό φόρο συνέβαλαν τα μάλα στην αύξηση των φορολογικών εσόδων. Η αύξηση των εσόδων από τον ΦΠΑ προήλθε εξ ολοκλήρου από την έντονη αύξηση των εσόδων ΦΠΑ από τις εισαγωγές, η οποία οφείλεται στην σημαντική αύξηση της τιμής των βασικών αγαθών όπως το αργό πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Το αυξημένο ποσό των μη φορολογικών εσόδων οφειλόταν κυρίως στην καταβολή εισφορών από δημόσιες επιχειρήσεις του ενεργειακού τομέα, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη του ποσού αποζημίωσης που καταβλήθηκε σε μη οικιακούς τελικούς χρήστες ηλεκτρικής ενέργειας και ξεκίνησε τον μήνα Ιούλιο. Τον Δεκέμβριο του 2022, ελήφθη η πρώτη δόση πληρωμής (first tranche) από την ΕΕ στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NRRP) ύψους 1,37 δις. ευρώ (2,7 δις. BGN / Lev), η οποία είχε σημαντικό αντίκτυπο στην αύξηση των εσόδων.

Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των **συνολικών δαπανών** στο πλαίσιο της υλοποίησης του Ενοποιημένου Δημοσιονομικού Προγράμματος το 2022 ανήλθε σε ποσοστό 17,5%, με κύρια την συμβολή των δαπανών για επιδοτήσεις και των κοινωνικών δαπανών. Καθοριστικός παράγων της αύξησης του κόστους της επιδότησης ήταν τα κεφάλαια που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος για την αποζημίωση μη οικιακών τελικών πελατών ηλεκτρικής ενέργειας. Το αυξημένο ποσό των κεφαλαίων που καταβλήθηκαν για συντάξεις συνέβαλε στο μέγιστο βαθμό στην αύξηση του κοινωνικού κόστους. Στα τέλη Δεκεμβρίου 2022, το συνολικό ποσό του δημοσιονομικού αποθεματικού, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων από κονδύλια της ΕΕ για πιστοποιημένα έσοδα, προκαταβολές και άλλα, ανερχόταν σε 13,4 εκατ. BGN / Lev. Τα καταθετικά κεφάλαια στο δημοσιονομικό αποθεματικό αυξήθηκαν κατά 2,3 εκατ. BGN / Lev σε σύγκριση με τα τέλη του 2021 και έφθασαν τα 12,1 εκατ. BGN / Lev (7,3% του ΑΕΠ), εκ των οποίων τα 11,3 εκατ. BGN / Lev αντιπροσώπευαν κεφάλαια σε καταθέσεις στην Κεντρική Τράπεζα (BNB). Το ποσό των εσόδων από κρατικούς τίτλους που εκδόθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους στην εγχώρια αγορά (ονομαστικής αξίας 2,6 εκατ. BGN / Lev) ήταν υψηλότερο από τις πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν σε κρατικούς τίτλους με λήξη, με αποτέλεσμα θετική καθαρή χρηματοδότηση του προϋπολογισμού με κρατικούς τίτλους ύψους 2,2 εκατ. BGN / Lev. Η θετική χρηματοδότηση του εξωτερικού χρέους το 2022 ήταν αποτέλεσμα της έκδοσης ομολόγων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές συνολικού ποσού 2,25

εκατ. ευρώ και των κεφαλαίων ύψους 460 εκατ. ευρώ που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο του συναφθέντος Προσαρτήματος στη Δανειακή Συμφωνία (Addendum to the Loan Agreement) μεταξύ της ΕΕ ως δανειστή και της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας ως δανειολήπτη, που υπεγράφη το έτος 2020, για προσωρινή στήριξη με σκοπό τον μετριασμό του κινδύνου ανεργίας υπό τις έκτακτες συνθήκες που διαμόρφωσε η πανδημία του "COVID-19" (SURE).

Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία για το **ισοζύγιο πληρωμών της Βουλγαρίας το 2022**, αναφέρθηκε έλλειμμα 274,7 εκατ. ευρώ (-0,3% του ΑΕΠ) στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ή μείωση σε σύγκριση με το έλλειμμα που αναφέρθηκε το 2021 (-0,5% του ΑΕΠ). Στο έλλειμμα αυτό, συνέβαλαν όλες οι συνιστώσες του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών πλην του εμπορικού ισοζυγίου, το αρνητικό ισοζύγιο του οποίου αυξήθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το 2022, **το εμπορικό έλλειμμα αυξήθηκε** λόγω της ισχυρότερης αύξησης των εισαγωγών αγαθών (10,2%) σε πραγματικούς όρους σε σύγκριση με τις εξαγωγές (7,6%), ενώ οι ευνοϊκοί όροι εμπορίου για τη χώρα περιόρισαν εν μέρει την αύξηση του εμπορικού ελλείμματος. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Β/Στατιστικού Ινστιτούτου (NSI) για το εξωτερικό εμπόριο, οι εξαγωγές όλων των μεγάλων ομάδων προϊόντων αυξήθηκαν σε ονομαστικούς όρους, με τα ορυκτά προϊόντα και τα καύσιμα να έχουν τη μεγαλύτερη θετική συμβολή, ακολουθούμενα από τις εξαγωγές μηχανημάτων. Παράλληλα, στις εισαγωγές αγαθών, η αύξηση σε ονομαστικούς όρους οφειλόταν κυρίως στις ομάδες των ενεργειακών πόρων και πρώτων υλών. Η **αύξηση του πλεονάσματος στο καθαρό (net) εμπόριο υπηρεσιών**, υπήρξε ο σημαντικότερος συντελεστής στη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά το έτος 2022. Σύμφωνα με εποχικά μη προσαρμοσμένους εθνικούς λογαριασμούς, το υψηλότερο πλεόνασμα οφείλεται σε ευνοϊκούς όρους εμπορίου, ενώ σε πραγματικούς όρους οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν με υψηλότερο ρυθμό (13%) σε σύγκριση με τις εξαγωγές υπηρεσιών (10,7%). Σε ονομαστικούς όρους, οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 25,6% το 2022, κυρίως λόγω των εξαγωγών υπηρεσιών που σχετίζονται με ταξίδια, μεταφορές και τηλεπικοινωνίες και υπηρεσίες πληροφορικής και επικοινωνιών. Σύμφωνα πάντα με στοιχεία του NSI, το 2022 ο αριθμός των επισκέψεων ξένων πολιτών στη Βουλγαρία αυξήθηκε κατά 51,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι εισαγωγές υπηρεσιών σε ονομαστικούς όρους το 2022 αυξήθηκαν κατά 25,1%, στις οποίες συνέβαλε τα μέγιστα η εισαγωγή μεταφορικών υπηρεσιών και υπηρεσιών που σχετίζονται με ταξίδια κατοίκων στο εξωτερικό. Τέλος, το 2022 ο αριθμός των επισκέψεων βούλγαρων πολιτών στο εξωτερικό αυξήθηκε κατά 40%.

Το 2022, **το έλλειμμα του στοιχείου «πρωτογενές εισόδημα, καθαρό» μειώθηκε** σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, κυρίως λόγω των υψηλότερων εισροών στις αποδοχές εργαζομένων και των μικρότερων εκροών στο υποκατηγορία «έσοδα από ίδια κεφάλαια» που σχετίζονται με άμεσες επενδύσεις. Αύξηση σημειώθηκε στη χρέωση της υποκατηγορίας «έσοδα από ίδια κεφάλαια» σε ετήσια βάση των μερισμάτων που καταβάλλονται σε μη κατοίκους, η οποία οφειλόταν εξ ολοκλήρου στον τραπεζικό τομέα. Ωστόσο, η αύξηση αυτή αντισταθμίστηκε πλήρως από το χαμηλότερο ποσό των επανεπενδυμένων κερδών γενικά για την οικονομία, το οποίο πιθανώς οφείλεται στην καταβολή μερισμάτων σε μη κατοίκους σε ποσό που υπερβαίνει τα καθαρά έσοδα των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια του έτους. Το 2022, σημειώθηκε **αύξηση του θετικού ισοζυγίου της κατηγορίας «δευτερεύον εισόδημα, καθαρό»**, στην οποία συνέβαλαν κυρίως οι υψηλότερες εισερχόμενες τρέχουσες μεταβιβάσεις στον τομέα της «Γενικής Κυβέρνησης». Το πλεόνασμα στο ισοζύγιο κίνησης

κεφαλαίων του ισοζυγίου πληρωμών αυξήθηκε κατά 303,7 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος και διαμορφώθηκε σε 794,6 εκατ. ευρώ το 2022 (0,9% του ΑΕΠ), ως αποτέλεσμα των υψηλότερων εισροών κεφαλαίων προς τον τομέα της «Γενικής Κυβέρνησης». Παράλληλα, η αύξηση του πλεονάσματος του λογαριασμού κίνησης κεφαλαίων το 2022 περιορίστηκε από το αρνητικό υπόλοιπο της υπο-κατηγορίας «ακαθάριστη απόκτηση/μείωση μη παραχθέντων μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, καθαρό», λόγω της αύξησης των κεφαλαίων που καταβλήθηκαν για την αγορά δικαιωμάτων εκπομπής άνθρακα (EmissionsTradingScheme-ETS).

Το 2022, ο χρηματοοικονομικός λογαριασμός του ισοζυγίου πληρωμών κατέγραψε καθαρή εισροή κεφαλαίων στη χώρα ύψους 26,7 εκατ. ευρώ, καθώς οι υποχρεώσεις προς μη κατοίκους που αναλήφθηκαν κατά την πρόσφατη περίοδο υπερέβησαν τα ξένα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν πρόσφατα από κατοίκους Βουλγαρίας. Οι πρόσφατα αναληφθείσες υποχρεώσεις προς μη κατοίκους το 2022 είχαν τη μορφή άμεσων επενδύσεων «άλλων τομέων» και νομίσματος και καταθέσεων του τραπεζικού τομέα. Οι υποχρεώσεις άμεσων επενδύσεων (που αφορούν άμεσες επενδύσεις στη χώρα) ανήλθαν σε 2 δις. 762εκατ. ευρώ για το έτος 2022, σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το 2021 (1 δις 769 εκατ. ευρώ). Στην αύξηση των υποχρεώσεων εξωτερικού συνέβαλε και η έκδοση κρατικών ευρωομολόγων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές τον Σεπτέμβριο του 2022 ύψους 2,25 δις. ευρώ. Τα ξένα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2022 είχαν κυρίως τη μορφή νομισμάτων και καταθέσεων του τραπεζικού τομέα.

Τον Δεκέμβριο του 2022, το ποσό του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους της Βουλγαρίας ανερχόταν σε 43,9 δις. ευρώ (51,9% του ΑΕΠ), αυξημένο κατά 2 δις. 425 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το τέλος του 2021, κυρίως λόγω της αύξησης του χρέους του τραπεζικού τομέα και του τομέα «δημόσιας διοίκησης». Η αύξηση του εξωτερικού χρέους του τραπεζικού τομέα καθορίστηκε από την αύξηση των υποχρεώσεων προς μη κατοίκους υπό μορφή νομίσματος και καταθέσεων, ενώ η αύξηση του εξωτερικού χρέους του τομέα της «γενικής κυβέρνησης» αντανακλούσε κυρίως την έκδοση κρατικών ευρωομολόγων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές τον Σεπτέμβριο του 2022. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των καταθέσεων του «μη κυβερνητικού τομέα» επιταχύνθηκε στο 14,3% τον Δεκέμβριο του 2022 και αυτή η δυναμική επηρεάστηκε από τις εταιρικές καταθέσεις, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 26,6% σε σχέση με την ίδια περίοδο το προηγούμενο έτος (8,5% τον Δεκέμβριο 2021).

Οι τομείς «εμπορίου» και «μεταποίησης» αποτέλεσαν τους κύριους συντελεστές στην αύξηση των καταθέσεων των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων στο τέλος του έτους 2022. Η αύξηση του ονομαστικού κύκλου εργασιών στον τομέα του εμπορίου και το ονομαστικό ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα στον κλάδο της βιομηχανίας συνέβαλαν στην έντονη αύξηση των εταιρικών καταθέσεων. Επιπρόσθετος παράγοντας για την επιταχυνόμενη αύξηση των καταθέσεων κατά τη διάρκεια του έτους ήταν η αδύναμη επενδυτική δραστηριότητα, η οποία ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την εξοικονόμηση των ελεύθερων πόρων των εταιρειών με τη μορφή καταθέσεων. Η τάση προς επιβράδυνση της αύξησης των καταθέσεων των νοικοκυριών που παρατηρήθηκε στα τέλη του 2021 και στις αρχές του 2022 αναστάλη και από το γ' τρίμηνο του έτους η ανάπτυξή τους επιταχύνθηκε, φθάνοντας στο 8,3% στο τέλος του έτους. Η κατάργηση της προμήθειας διακράτησης μετρητών πάνω από ένα ορισμένο ποσό από τις μεγάλες εμπορικές τράπεζες

από το γ' τρίμηνο του 2022 κι έπειτα αποτελεί πιθανό παράγοντα για την ενίσχυση του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων των νοικοκυριών στο τέλος του έτους.

Τέλος, ηετήσια αύξηση των πιστώσεων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά παρέμεινε υψηλή το 2022 στο πλαίσιο των έντονα αρνητικών επιπέδων των πραγματικών επιτοκίων, του σημαντικού όγκου δανειακών κεφαλαίων και της υψηλής ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα. Η αύξηση των πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες ακολούθησε επιταχυνόμενη τάση τους πρώτους οκτώ μήνες του έτους, υποβοηθούμενη από την έντονη ζήτηση για χρηματοδότηση κεφαλαίου κίνησης και τη συσσώρευση αποθεμάτων λόγω της σημαντικής ανατίμησης των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, των διαταραχών της αλυσίδας εφοδιασμού και της αυξημένης αβεβαιότητας στο οικονομικό περιβάλλον. Η αναφερόμενη μείωση των αποθεμάτων στην οικονομία, μετά τα υψηλά επίπεδα που σημειώθηκαν το α' εξάμηνο του 2022, επηρέασε κάπως την ανάπτυξη των εταιρικών δανείων τους τελευταίους μήνες του έτους και τον Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 10,4% (4,6% τον Δεκέμβριο του 2021). Η ταχύτερη αύξηση των μισθών σε σχέση με τον πληθωρισμό και τα αρνητικά πραγματικά επιτόκια ενίσχυσαν τη ζήτηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, με την αύξηση των στεγαστικών δανείων να παραμένει υψηλή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και την καταναλωτική πίστη να επιβραδύνεται ελαφρά στα τέλη του 2022. Σχετικά με την αύξηση των στεγαστικών δανείων (17,8% τον Δεκέμβριο του 2022, στο 16,5% στο τέλος του 2021), αυτή είχε αντίκτυπο στις προτιμήσεις των νοικοκυριών για αγορά ακινήτων ως εναλλακτική μορφή αποταμίευσης ή επένδυσης. Τον Δεκέμβριο του 2022, τα καταναλωτικά δάνεια αυξήθηκαν κατά 12,4% σε ετήσια βάση (12,2% στο τέλος του 2021).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ενέργεια – Ενεργειακές Εξελίξεις στη Βουλγαρία κατά το έτος 2022

Κεντρικό σημείο αναφοράς στις οικονομικές εξελίξεις στη Βουλγαρία κατά το έτος 2022 υπήρξε η σοβαρή «κρίση ενεργειακών προμηθειών» που προκλήθηκε στη Βουλγαρία, εξ αιτίας της από 26/04/2022 μονομερούς απόφασης της Ρωσικής Ομοσπονδίας όπως αναστείλει τις παραδόσεις φ/α προς τη Βουλγαρία, καίτοι η τελευταία είχε ανταποκριθεί πλήρως στις δεσμεύσεις της βάσει του εν ισχύ (μέχρι το τέλος του έτους 2022) συμβολαίου της με την Gazprom Export και ενώ είχε ήδη καταβάλει τα ποσά που αναλογούσαν στις εισαγωγές ρωσικού φ/α για το μήνα Απρίλιο. Ο προταθείς από την ρωσική πλευρά νέος μηχανισμός για πληρωμές σε ρούβλια, μέσω τρίτων χωρών, κρίθηκε αυτονόητα από την τότε Β/κυβέρνηση συνασπισμού υπό τον Kiril Petkov ότι συνιστά μονομερή «προσβολή» των όρων του υφιστάμενου συμβολαίου και οικονομικό εκβιασμό και ότι δεν παρείχε εγγυήσεις για μελλοντικές παραδόσεις των ποσοτήτων φ/α για τις οποίες η Βουλγαρία είχε ήδη πληρώσει. Επομένως, δεν έγινε αποδεκτός. Η αναπόφευκτη ρήξη στις σχέσεις με την Μόσχα εξ αιτίας της ανωτέρω απόφασης, κατέστησε ξαφνικά την ανάγκη για «διαφοροποίηση των πηγών και οδεύσεων ενεργειακής τροφοδοσίας» πιο άμεση και επιτακτική από ποτέ.

Προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημα της οξύτατης ενεργειακής κρίσης που θα προέκυπτε το επόμενο διάστημα εξ αιτίας της ταυτόχρονης έκρηξης των διεθνών τιμών ενέργειας και της δεδομένης μεγάλης εξάρτησής της από ορυκτά καύσιμα ρωσικής προέλευσης (κυρίως φ/α σε ποσοστό 90% και δευτερευόντως πετρέλαιο), η υπηρεσιακή

κυβέρνηση της Βουλγαρίας που ορίστηκε μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Petkov (Ιούνιος 2022) ξεκίνησε εσπευσμένα μέσα στο καλοκαίρι του 2022 διαπραγματεύσεις με γειτονικές χώρες όπως η Ελλάδα και η Τουρκία για αξιοποίηση των δυνατοτήτων ενίσχυσης των ενεργειακών προμηθειών από τους τερματικούς σταθμούς LNG στο έδαφός τους. Σκοπός αυτής της κίνησης, ήταν να προμηθευτεί εγκαίρως η χώρα επαρκές αέριο από εναλλακτικούς προμηθευτές για την άμεση κάλυψη των αυξημένων καταναλωτικών και βιομηχανικών της αναγκών. Επιπλέον, ακολουθώντας και τις κατευθυντήριες γραμμές που υιοθετήθηκαν σε επίπεδο ΕΕ (π.χ. Σχέδιο «RepowerEU»), κατεβλήθη από την υπηρεσιακή κυβέρνηση προσπάθεια για να εξασφαλισθεί ένα ποσοστό σχετικής «πληρότητας αποθήκευσης» (για την εξυπηρέτηση τυχόν έκτακτων αναγκών) στην υπόγεια εγκατάσταση αποθήκευσης φυσικού αερίου «UGS Chiren», τη μεγαλύτερη και μοναδική στο είδος της στην χώρα. Παράλληλα, η β/κυβέρνηση ενέτεινε τις προσπάθειές της αλλά και τις πιέσεις της προς την ελληνική πλευρά (κυρίως προς την εταιρεία-ανάδοχο του έργου κατασκευής του διασυνδετήριου αγωγού φ.α. Ελλάδος-Βουλγαρίας IGB, ΑΒΑΞ Α.Ε.) για την άμεση ολοκλήρωση και θέση σε λειτουργία του αγωγού IGB, ώστε να προλάβει να εξασφαλίσει τις απαραίτητες ενεργειακές προμήθειες πρό της ελεύσεως του επικείμενου χειμώνα και της περιόδου θέρμανσης, όταν και οι ανάγκες για αέριο στην Βουλγαρία αυξάνονται δραματικά. Τελικώς, ο διασυνδετήριος αγωγός φ/α Ελλάδος-Βουλγαρίας (IGB), συνολικής τρέχουσας χωρητικότητας 3 bcm, ξεκίνησε την εμπορική λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 2022 κατόπιν πραγματοποίησης πανηγυρικής τελετής έναρξης της λειτουργίας του που διεξήχθη στην Σόφια με συμμετοχή και του έλληνα Πρωθυπουργού.

Η θέση σε λειτουργία του αγωγού IGB αποτελεί πολύ σημαντική παράμετρο για τον συνολικό σχεδιασμό αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης εκ μέρους της Βουλγαρίας, καθ' όσον εξυπηρετεί δύο πολύ σημαντικούς στόχους της ενεργειακής της πολιτικής: α) διαφοροποίηση ενεργειακών προμηθειών (πηγών και οδύσεων) και β) ενεργειακή ασφάλεια. Ήδη από τις πρώτες ημέρες της έναρξης εμπορικής λειτουργίας του αγωγού IGB και ως αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής, οι τιμές στην ρυθμιζόμενη αγορά φ/α της Βουλγαρίας μειώθηκαν κατά 34% (Οκτώβριος σε σχέση με Σεπτέμβριο 2022). Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του Νοτίου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου (Southern Gas Corridor) και μέσα από την λειτουργία του αγωγού IGB, η Βουλγαρία έχει πλέον πρόσβαση σε εναλλακτικές προμήθειες φ/α από την περιοχή της Κασπίας καθώς και από υφιστάμενους ή υπό ανάπτυξη τερματικούς σταθμούς LNG στην ευρύτερη περιοχή. Επιπλέον, η εμπορική λειτουργία του αγωγού IGB αξιολογείται από τις β/αρχές ως “game changer” για την εγχώρια και περιφερειακή ενεργειακή αγορά, καθ' όσον αναμένεται προοδευτικά να αυξήσει τον ανταγωνισμό και να μειώσει τις τιμές για τους καταναλωτές, διασφαλίζοντας παράλληλα διαφοροποιημένες παραδόσεις φυσικού αερίου. Σε περιφερειακό επίπεδο, πρόκειται να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες στην περιφερειακή αγορά και να ενισχύσει τις διεθνείς συνεργασίες στην περιοχή (π.χ. ολοκλήρωση μέσα στο 2022 της Συμφωνίας εξαγοράς του 50% του μετοχικού κεφαλαίου της βουλγαρικής Overgas AD από την αμερικανική Linden Energy και της Συμφωνίας της Overgas AD με την επίσης αμερικανική Excelerate Energy για αγορά ποσοτήτων LNG από τερματικό σταθμό που σχεδιάζεται να αναπτυχθεί μελλοντικά στον Αυλώνα της Αλβανίας). Η δε «συνέργεια» του έργου με το «αδερφό» στρατηγικό έργο ανάπτυξης του τερματικού σταθμού LNG της Αλεξανδρούπολης (FSRU) (χρονικός ορίζοντας ολοκλήρωσης της κατασκευής του τα τέλη του 2023), στο οποίο ήδη η Βουλγαρία συμμετέχει με μερίδιο 20%

επί της μετοχικής του σύνθεσης, καθιστά τις μελλοντικές προοπτικές για την ενεργειακή διαφοροποίηση και ασφάλεια της Βουλγαρίας ακόμη πιο ευοίωνες. Με την παράλληλη ολοκλήρωση του σταθμού συμπίεσης που αναπτύσσει η ΔΕΣΦΑ Α.Ε. στην Κομοτηνή για μελλοντική αύξηση της δυναμικότητας του IGB στα 5 bcm ετησίως, το έργο αυτό αποκτά μεγαλύτερη αξία για την ενεργειακή ασφάλεια όχι μόνο της Βουλγαρίας αλλά και των υπόλοιπων χωρών της ευρύτερης περιοχής. Εν κατακλείδι, μέσα στο δ' τρίμηνο του έτους 2022 η Βουλγαρία κατάφερε να αντιμετωπίσει τις πιο πιεστικές προκλήσεις της ενεργειακής κρίσης διαφοροποιώντας σε κάποιο βαθμό τις προμήθειες φυσικού αερίου, γεγονός που οδήγησε σε σημαντική μείωση των ρυθμιζόμενων τιμών του φυσικού αερίου (από 119.32 € / MWh τον Οκτώβριο σε 62.89 € / MWh το Νοέμβριο και 74.69 € / MWh το Δεκέμβριο). Η εξέλιξη αυτή, είχε θετική επίδραση στη διαμόρφωση των γενικών ενεργειακών τιμών στην χώρα κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα του έτους 2023.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο Βουλγαρίας

	2018	2019	2020	2021	2022
Εξαγωγές αγαθών (δισ. €)	28,247	29,856	27,969	34,277	47,804
Εισαγωγές αγαθών (δισ. €)	32,169	33,303	30,730	37,573	55,263
Εμπορικό ισοζύγιο (δισ. €)	-3,922	-3,447	-2,761	-3,296	-7,459
Εξαγωγές υπηρεσιών (δισ. €)*	8,514	9,479	7,126	9,276	11,885
Εισαγωγές υπηρεσιών (δισ. €)*	5,107	5,715	4,157	4,782	6,559
Ισοζύγιο υπηρεσιών (δισ. €)*	+3,407	+3,764	+2,969	+4,494	+5,326

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB),β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

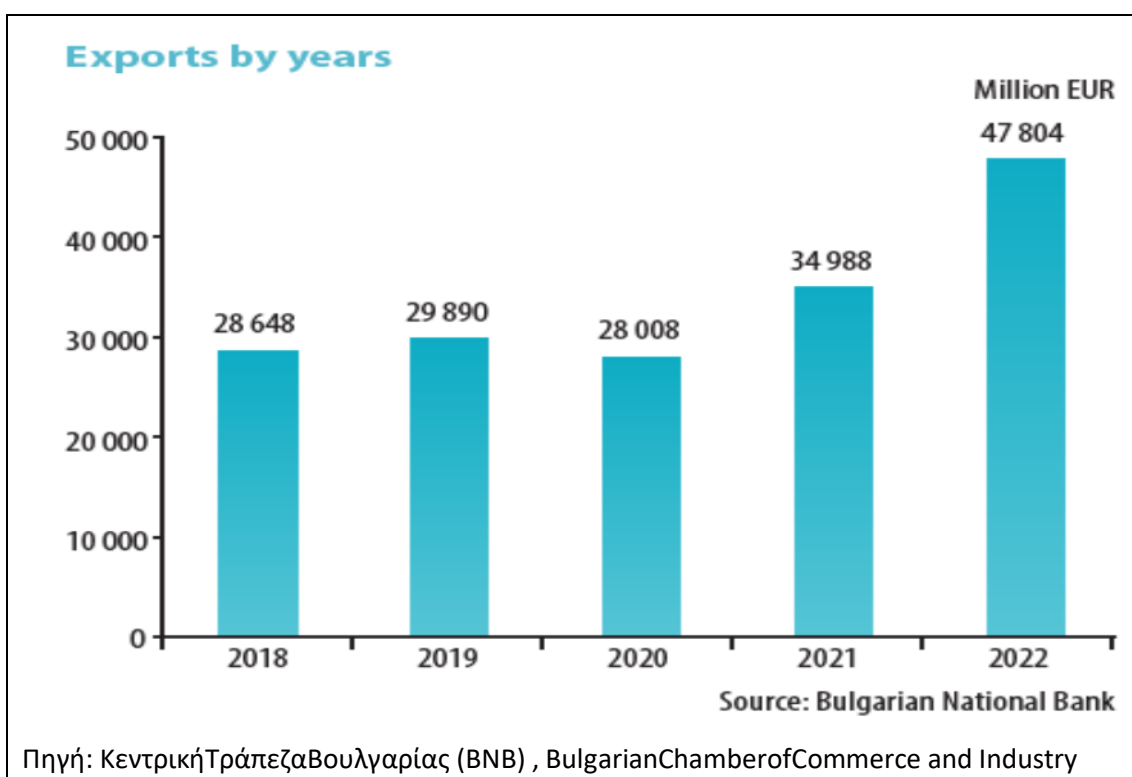
*preliminary NSI and BNB data compiled in accordance with the Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6).The reclassification of certain items from Goods (exports and imports) to Services (exports and imports) and vice versa results in differences between the external trade statistics compiled by the NSI and the balance of payments statistics data on Goods (exports and imports) compiled by the BNB.

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών

Σύμφωνα με τα στοιχεία του β/Εθνικού Στατιστικού Ινστιτούτου (NSI) για το έτος 2022 και ως ήτο αναμενόμενο, το εξωτερικό εμπόριο της Βουλγαρίας ανέκαμψε σημαντικά σε σχέση με τα προηγούμενα δύο έτη, σε σχέση τόσο με τις εξαγωγές της όσο και με τις εισαγωγές της.

Ειδικότερα, οι **συνολικές εξαγωγές της Βουλγαρίας** κατά το οικονομικό έτος 2022 οι εξαγωγές αγαθών από τη Βουλγαρία προς την ΕΕ αυξήθηκαν συνολικά κατά (+)36,6% ή ποσό 25,06 δισ. BGN / Lev [12,81 δισ ευρώ] σε σχέση με το έτος 2021 και ανήλθαν σε 93,4 δισ. BGN / Lev [47,8 δισ. ευρώ]. Αντίστοιχα, το ίδιο έτος, οι εξαγωγές αγαθών από τη Βουλγαρία προς την ΕΕ αυξήθηκαν κατά 35,6% σε σύγκριση με το 2021 και ανήλθαν σε 61,3δισ. BGN / Lev [31,3 δισ. ευρώ]. Κύριοι εμπορικοί εταίροι της Βουλγαρίας στην ΕΕ ήταν η Ο.Δ. Γερμανίας, η Ρουμανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Γαλλία και η Ισπανία, οι οποίες αντιπροσώπευαν το 66,9% των εξαγωγών προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Κυρίστεροι εμπορικοί εταίροι στις εξαγωγές της Βουλγαρίας προς τρίτες χώρες ήταν η Τουρκία, η Ουκρανία, η Σερβία, οι Η.Π.Α. και η Λ.Δ. Κίνας. Η ραγδαία αύξηση των εξαγωγών υπήρξε ορατή τόσο σε σχέση με τους κυριότερους εμπορικούς εταίρους της Βουλγαρίας, τα κ-μ της ΕΕ, όσο και σε σχέση με τρίτες χώρες. Οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης μετά από δύο έτη με σχετική στασιμότητα στις εμπορικές συναλλαγές και με πρωτοφανή διαταραχή στη λειτουργία της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας. Πολλές βουλγαρικές εταιρείες

κατάφεραν με επιτυχία να διατηρήσουν και να αυξήσουν τα επίπεδα παραγωγής τους βελτιώνοντας τις θέσεις τους στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού που διαταράχθηκαν, σε πρώτη φάση λόγω της πανδημίας και σε δεύτερη λόγω της πολεμικής σύρραξης στην Ουκρανία. Κυριότερες κατηγορίες εξαγόμενων προϊόντων της Βουλγαρίας, όπου σημειώθηκε και η μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021), ήταν οι ακόλουθες: «Ζωικά και φυτικά έλαια, λίπη και κεριά» (126,0%) και « Ορυκτά καύσιμα, λιπαντικά και συναφή υλικά» (116,9%). Πτώση αναφέρθηκε στην ενότητα «Ποτά και καπνός» (μείωση - 9,8%). Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να αυξηθούν, καίτοι με βραδύτερο ρυθμό, κατά το τρέχον και το επόμενο έτος σύμφωνα και την τρέχουσα δυναμική της εξωτερικής ζήτησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η Βουλγαρία διαθέτει τις δυνατότητες και αρκετά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάκαμψη του ρυθμού μέγθυνσης των εξαγωγών μέσα στο έτος 2024.

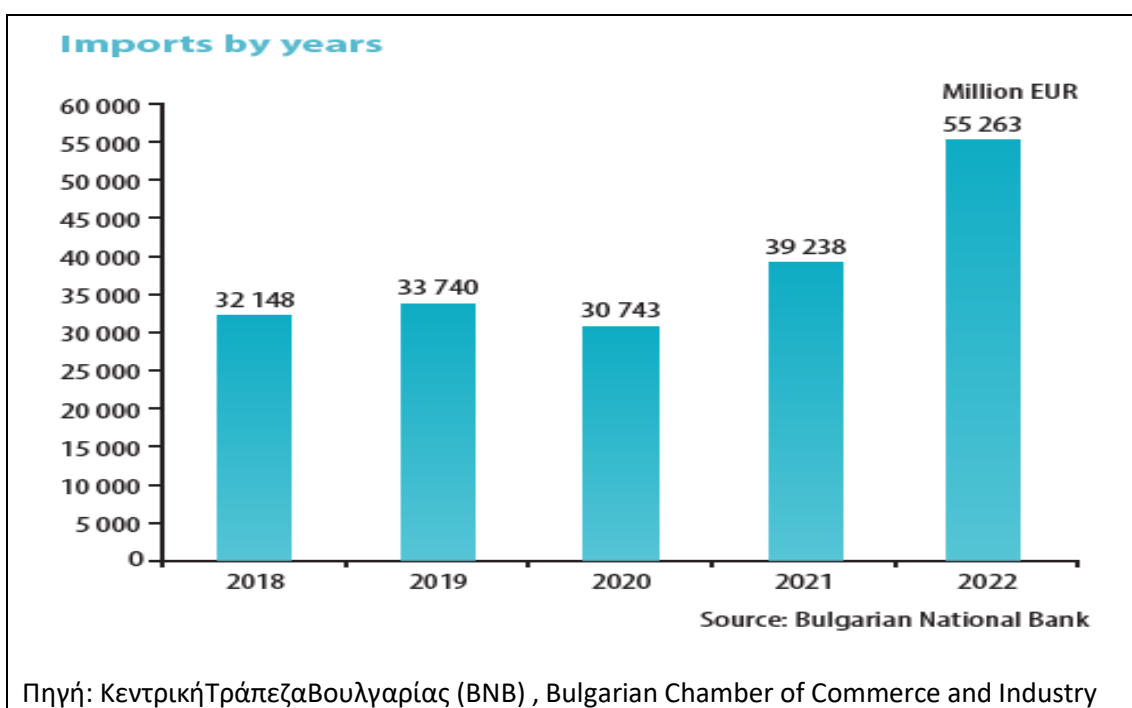
Exports by commodity groups					
Million EUR					
Years	2018	2019	2020	2021	2022
Consumer goods	7 098	7 590	7 662	8 471	10 780
Food	1 718	1 789	1 884	2 329	3 655
Tobacco	97	64	54	54	83
Beverages	114	179	211	159	143
Clothing and footwear	1 623	1 619	1 373	1 384	1 701
Medicines and cosmetics	1 134	1 264	1 344	1 289	1 416
Furniture and household appliances	1 130	1 227	1 274	1 609	1 647
Others	1 283	1 447	1 523	1 646	2 136
Raw materials	11 385	11 682	11 679	15 098	18 775
Iron and steel	676	608	535	977	1 101
Non-ferrous metals	2 759	2 327	2 570	3 215	4 143
Chemicals	463	488	437	542	777
Plastics and rubber	1 014	1 146	1 179	1 475	1 757
Fertilizers	190	236	158	298	640
Textiles	598	604	495	572	710
Raw materials for the food industry	1 973	2 333	2 257	2 989	3 731
Wood products, paper and paperboard	535	555	520	675	854
Cement	23	20	24	31	27
Raw tobacco	121	122	109	111	109
Others	3 033	3 242	3 395	4 213	4 927
Investment goods	7 204	7 273	6 886	8 431	11 139
Machines and equipment	1 671	1 865	1 738	2 086	2 700
Electrical machines	1 029	1 184	1 122	1 479	1 807
Vehicles	584	639	554	638	727
Spare parts and equipment	1 771	1 856	1 667	2 014	2 444
Others	2 148	1 729	1 805	2 216	3 460
Total non energy commodities	25 687	26 546	26 227	32 000	40 694
Energy commodities	2 902	3 275	1 697	2 890	7 111
Petroleum products	2 078	2 351	1 008	1 121	3 982
Others	823	924	689	1 768	3 129
Other Exports	60	69	84	99	0
TOTAL EXPORTS /FOB/	28 648	29 890	28 008	34 988	47 804

Source: Bulgarian National Bank

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB), Bulgarian Chamber of Commerce and Industry

Εξίσου εντυπωσιακή και αναλογικά μεγαλύτερη υπήρξε κατά το οικονομικό έτος 2022 και η αύξηση στις **συνολικές εισαγωγές της Βουλγαρίας** κατά (+)40,8% σε σχέση με το έτος 2021, με το ύψος τους να ανέρχεται στα 108,0 δις. BGN / Lev [55,2 δις ευρώ]. Και πάλι η αύξηση οφείλεται στις αυξημένες ανάγκες της Βουλγαρίας για εισαγωγές (κυρίως σε καύσιμα αλλά και σε πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται στη βιομηχανική δραστηριότητα) στην ανάκαμψη της ζήτησης διεθνώς μετά από τα δύο προηγούμενα έτη και στην ευνοϊκή τοποθέτηση της Βουλγαρίας και των βουλγαρικών επιχειρήσεων σε νέες οδεύσεις εμπορευματικών μεταφορών (εμπορευματικός Διάδρομος «Middle Corridor») και νέες αλυσίδες εφοδιασμού που αναπτύχθηκαν λόγω της ουκρανικής κρίσης. Αντίστοιχα, το ίδιο έτος, οι εισαγωγές αγαθών στη Βουλγαρία από την ΕΕ αυξήθηκαν κατά 29,3% σε σύγκριση με το έτος 2021 και ανήλθαν σε 59,9 δις. BGN / Lev [30,6 δις ευρώ]. Οι μεγαλύτερες ποσότητες εισαγόμενων αγαθών από την ΕΕ αναφέρθηκαν για τα εμπορεύματα που εισήχθησαν από την Ο.Δ. Γερμανίας, τη Ρουμανία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ολλανδία. Ωστόσο, ως οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι στις εισαγωγές της Βουλγαρίας αναδείχθηκαν για το έτος 2022 δύο μη-κοινωνικές χώρες, η Ρωσική Ομοσπονδία και η Λ.Δ. Κίνας. Ειδικότερα, η Ρωσική Ομοσπονδία εξήγαγε στη Βουλγαρία κυρίως καύσιμα (αργό πετρέλαιο και διυλισμένο πετρέλαιο) και άλλα προϊόντα αξίας 11,6 δις BGN / Lev (5,9 δις ευρώ) ενώ η Λ.Δ. Κίνας εξήγαγε προς τη Βουλγαρία προϊόντα αξίας 6,2 δις BGN / Lev (3,1 δις ευρώ). Σημειώνεται ότι στα τέλη Μαΐου του 2022, η τότε β/κυβέρνηση συνασπισμού υπό τον Kiril Petkov έλαβε ειδική εξαίρεση (exemption) από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε σχέση με το μερικό εμπόριο της ΕΕ στις εισαγωγές

πετρελαίου ρωσικής προέλευσης, προκειμένου να συνεχίσει να εισάγει αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου από τη Ρωσική Ομοσπονδία δια θαλάσσης με προορισμό το πολύ σημαντικό για την ενεργειακή της ασφάλεια διυλιστήριο της “Lukoil Neftochim Burgas AD” στο Μπουργκάς μέχρι και τα τέλη του έτους 2024. Το καθεστώς αυτό της εξαίρεσης θα εξακολουθήσει να ισχύει για τη Βουλγαρία, παρά τη νέα σχετική απαγόρευση (embargo) που ισχύει σε όλη την ΕΕ από τις 5 Δεκεμβρίου του 2022 για την εισαγωγή πετρελαίου ρωσικής προέλευσης δια θαλάσσης. Λοιπές τρίτες χώρες από τις οποίες η Βουλγαρία εισήγαγε αγαθά κατά το έτος 2022 ήταν οι Τουρκία (4,6 δις ευρώ), η Ουκρανία και οι Η.Π.Α. Κυριότερη κατηγορία εισαγόμενων προϊόντων της Βουλγαρίας, όπου σημειώθηκε και η μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021) ήταν αυτή που υπάγεται στην ενότητα «Ζωικά και φυτικά έλαια , λίπη και κεριά» (+81,8%).

Imports by commodity groups

Years	Million EUR				
	2018	2019	2020	2021	2022
Consumer goods	6 955	7 701	7 558	8 844	11 446
Food, drinks and tobacco	2 231	2 542	2 589	2 885	4 008
Furniture and household appliances	896	1 032	1 019	1 387	1 563
Medicines and cosmetics	1 442	1 531	1 585	1 703	1 900
Clothing and footwear	830	906	802	963	1 406
Automobiles	491	499	393	485	634
Others	1 065	1 192	1 171	1 422	1 937
Raw materials	11 811	11 735	11 643	14 877	19 687
Ores	1 838	1 537	1 903	2 069	2 422
Iron and steel	1 208	1 211	1 029	1 682	2 204
Non-ferrous metals	979	894	855	1 247	1 680
Textiles	1 242	1 202	965	1 053	1 272
Wood products, paper and paperboard	627	648	607	759	1 107
Chemicals	743	766	749	916	1 268
Plastics and rubber	1 761	1 832	1 744	2 360	2 830
Raw materials for the food industry	702	845	1 081	1 099	1 966
Raw skins	77	72	52	50	53
Raw tobacco	85	79	58	74	88
Others	2 551	2 650	2 599	3 568	4 798
Investment goods	8 562	9 102	8 404	10 280	13 788
Machines and equipment	2 778	2 879	2 712	3 205	4 090
Electrical machines	1 199	1 414	1 359	1 756	2 333
Vehicles	1 603	1 501	1 206	1 565	2 109
Spare parts and equipment	1 645	1 679	1 621	2 160	3 233
Others	1 338	1 630	1 507	1 593	2 023
Total non energy commodities	27 329	28 538	27 604	34 001	44 922
Energy commodities	4 654	5 014	2 929	4 993	10 341
Crude oil and Natural gas	3 786	4 068	2 228	3 948	8 673
Coal	3 310	3 564	1 779	3 243	7 184
Fuels other than Crude oil, Natural gas and Coal	89	72	56	94	346
Energy commodities; Fuels other than Crude oil, Natural gas and Coal	387	432	393	611	1 143
Energy commodities; Energy commodities other than Fuels	868	946	701	1 045	1 668
Oils	868	946	701	1 045	1 668
Electricity	0	0	0	0	0
Other Imports	166	189	209	245	0
TOTAL IMPORTS /CIF/	32 148	33 740	30 743	39 238	55 263

Source: Bulgarian National Bank

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB), Bulgarian Chamber of Commerce and Industry

Το ισοζύγιο εξωτερικού εμπορίου της Βουλγαρίας (εξαγωγή FOB - εισαγωγή CIF) με τον υπόλοιπο κόσμο για το 2022 υπήρξε ελλειμματικό κατά 14 δις. 588 εκατ. BGN / Lev [7 δις 458 εκατ. ευρώ], ενώ με τις χώρες της ΕΕ υπήρξε για πρώτη φορά μετά από πολλά έτη πλεονασματικό κατά 1 δις. 480 εκατ. BGN / Lev [757,1,8 εκατ. ευρώ].

**Exports, imports and trade balance by groups of countries and main partner countries¹
of Bulgaria in 2021 and 2022²**

Countries and groups of countries	Exports - FOB			Imports - CIF			Trade balance - FOB/CIF	
	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022
	Million BGN			Million BGN			Million BGN	
Total	68431.2	93497.0	36.6	76742.6	108085.1	40.8	-8311.4	-14588.1
EU	45270.6	61380.4	35.6	46332.9	59899.6	29.3	-1062.3	1480.8
Austria	1345.5	1849.9	37.5	1870.2	2372.8	26.9	-524.7	-522.9
Belgium	2211.3	2377.0	7.5	1481.3	2028.3	36.9	730.0	348.7
Croatia	636.5	741.0	16.4	370.8	244.1	-34.2	265.7	496.9
Cyprus	274.5	429.2	56.4	149.6	117.5	-21.5	124.9	311.7
Czechia	1489.0	1528.0	2.6	1890.4	2408.9	27.4	-401.4	-880.9
Denmark	645.0	544.7	-15.6	348.7	462.6	32.7	296.3	82.1
Estonia	68.3	176.0	157.7	87.4	89.8	2.7	-19.1	86.2
Finland	151.7	212.9	40.3	166.2	224.4	35.0	-14.5	-11.5
France	2478.3	3082.6	24.4	2016.5	2349.7	16.5	461.8	732.9
Germany	10135.1	13040.8	28.7	9391.5	11671.2	24.3	743.6	1369.6
Greece	4744.0	6062.6	27.8	4209.3	6437.9	52.9	534.7	-375.3
Hungary	1249.7	1637.4	31.0	2805.8	3393.2	20.9	-1556.1	-1755.8
Ireland	128.0	214.9	67.9	497.6	426.9	-14.2	-369.6	-212.0
Italy	5128.0	6981.0	36.1	5059.2	6450.3	27.5	68.8	530.7
Latvia	75.5	100.4	33.0	62.0	111.0	79.0	13.5	-10.6
Lithuania	170.8	275.4	61.2	176.0	238.5	35.5	-5.2	36.9
Luxembourg	110.5	189.8	71.8	107.9	132.1	22.4	2.6	57.7
Malta	56.5	33.3	-41.1	27.6	38.1	38.0	28.9	-4.8
Netherlands	1703.2	2403.0	41.1	3252.6	4499.7	38.3	-1549.4	-2096.7
Poland	1716.8	2098.4	22.2	2738.5	3573.2	30.5	-1021.7	-1474.8
Portugal	251.0	239.3	-4.7	240.2	229.8	-4.3	10.8	9.5
Romania	6864.9	9462.7	37.8	5784.5	7402.4	28.0	1080.4	2060.3
Slovakia	565.9	879.3	55.4	958.6	1106.0	15.4	-392.7	-226.7
Slovenia	419.9	1025.1	144.1	570.6	785.3	37.6	-150.7	239.8
Spain	1860.7	2434.3	30.8	1448.6	2267.8	56.6	412.1	166.5
Sweden	533.0	697.8	30.9	485.1	690.7	42.4	47.9	7.1
Not specified	257.0	2663.6	936.4	136.2	147.4	8.2	120.8	2516.2

¹ Partner country:

- In case of exports (or dispatches) is the country (or Member State) of final destination of the goods.
- In case of imports (or arrivals) is the country (or Member State) of consignment of the goods.

² Data are preliminary as of March 13, 2023.

Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

**Exports, imports and trade balance by groups of countries and main partner countries¹
of Bulgaria in 2021 and 2022²**

(Continued)

Countries and groups of countries	Exports - FOB			Imports - CIF			Trade balance - FOB/CIF	
	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022
	Million BGN			Million BGN			Million BGN	
Non EU countries	23160.6	32116.6	38.7	30409.7	48185.5	58.5	-7249.1	-16068.9
CIS³	1322.2	1708.5	29.2	6267.7	12929.3	106.3	-4945.5	-11220.8
of which:								
Kazakhstan	76.0	109.7	44.3	3.8	57.5	1413.2	72.2	52.2
Russian Federation	853.8	953.0	11.6	5827.8	11698.6	100.7	-4974.0	-10745.6
OECD⁴	9110.8	11240.0	23.4	9944.4	13957.1	40.4	-833.6	-2717.1
of which:								
Canada	140.6	205.9	46.4	242.9	222.7	-8.3	-102.3	-16.8
Chile	32.5	41.2	26.8	539.4	288.6	-46.5	-506.9	-247.4
Israel	379.4	585.5	54.3	336.3	116.2	-65.4	43.1	469.3
Japan	106.2	148.9	40.2	400.8	458.0	14.3	-294.6	-309.1
Korea, Republic of	423.1	251.2	-40.6	277.2	388.8	40.3	145.9	-137.6
Turkey	4206.9	5522.8	31.3	6011.8	9088.4	51.2	-1804.9	-3565.6
United Kingdom ⁵	1257.0	1447.7	15.2	611.7	861.1	40.8	645.3	586.6
United States	1699.0	2032.6	19.6	558.4	1585.8	184.0	1140.6	446.8
EFTA⁶	566.8	732.6	29.3	623.1	700.1	12.4	-56.3	32.5
of which:								
Norway	104.3	112.6	8.0	57.4	70.9	23.5	46.9	41.7
Switzerland	458.1	607.8	32.7	561.0	623.2	11.1	-102.9	-15.4

¹ Partner country:

- In case of exports (or dispatches) is the country (or Member State) of final destination of the goods.
- In case of imports (or arrivals) is the country (or Member State) of consignment of the goods.

² Data are preliminary as of March 13, 2023.

³ CIS includes: Azerbaijan; Armenia; Belarus; Kazakhstan; Kyrgyzstan; Moldova, Republic of; Russian Federation; Tajikistan; Turkmenistan; Uzbekistan.

⁴ OECD includes: Australia; Virgin Islands (US); United States; Iceland; Canada; Chile; Costa Rica; Mexico; New Zealand; Norway; Korea, Republic of; Turkey; United Kingdom; Switzerland; Japan; Israel.

⁵ The United Kingdom includes: Northern Ireland; Great Britain; Channel Islands and Isle of Man.

⁶ EFTA includes: Norway; Switzerland; Iceland and Liechtenstein.

Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

**Exports, imports and trade balance by groups of countries and main partner countries¹
of Bulgaria in 2021 and 2022²**

(Continued and end)

Countries and groups of countries	Exports - FOB			Imports - CIF			Trade balance - FOB/CIF	
	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022
	Million BGN			Million BGN			Million BGN	
Countries not included in the upper groups								
Albania	222.6	256.1	15.0	79.1	107.9	36.4	143.5	148.2
Bosnia and Herzegovina	180.7	192.0	6.3	58.0	53.0	-8.6	122.7	139.0
Brazil	91.5	190.3	108.0	356.6	600.0	68.3	-265.1	-409.7
China	2198.7	1535.1	-30.2	4148.2	6250.4	50.7	-1949.5	-4715.3
Egypt	465.9	1265.5	171.6	513.8	482.9	-6.0	-47.9	782.6
Georgia	380.0	487.9	28.4	724.1	1000.9	38.2	-344.1	-513.0
India	277.6	739.1	166.2	392.5	477.8	21.7	-114.9	261.3
Indonesia	129.2	170.6	32.0	59.7	503.4	743.2	69.5	-332.8
Iran, Islamic Republic of	166.9	249.4	49.4	116.6	167.0	43.2	50.3	82.4
Peru	9.0	31.9	254.4	617.2	396.7	-35.7	-608.2	-364.8
Republic of North Macedonia	1124.6	1518.4	35.0	728.0	870.9	19.6	396.6	647.5
Serbia	1453.8	2212.7	52.2	1498.4	1852.7	23.6	-44.6	360.0
Singapore	56.3	49.3	-12.4	80.1	111.6	39.3	-23.8	-62.3
South Africa	165.7	471.5	184.6	78.2	230.1	194.2	87.5	241.4
Syrian Arab Republic	8.5	8.9	4.7	3.9	10.5	169.2	4.6	-1.6
Taiwan	74.9	112.2	49.8	332.6	485.9	46.1	-257.7	-373.7
Tunisia	427.3	439.7	2.9	38.8	78.8	103.1	388.5	360.9
Ukraine	793.7	2250.2	183.5	1634.5	3411.8	108.7	-840.8	-1161.6
United Arab Emirates	157.9	272.5	72.6	71.6	95.4	33.2	86.3	177.1
Viet Nam	190.2	98.9	-48.0	190.9	335.0	75.5	-0.7	-236.1

¹ Partner country:

- In case of exports (or dispatches) is the country (or Member State) of final destination of the goods.
- In case of imports (or arrivals) is the country (or Member State) of consignment of the goods.

² Data are preliminary as of March 13, 2023.

Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

**Exports, imports and trade balance of Bulgaria by sections of SITC, rev. 4
in 2021 and 2022¹**

Sections by SITC	Exports - FOB			Imports - CIF			Trade balance - FOB/CIF	
	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022	Change compared to the same period of the previous year - %	2021	2022
	Million BGN			Million BGN			Million BGN	
Total	68431.2	93497.0	36.6	76742.6	108085.1	40.8	-8311.4	-14588.1
of which: EU	45270.6	61380.4	35.6	46332.9	59899.6	29.3	-1062.3	1480.8
Food and live animals	8049.0	10033.4	24.7	5802.1	7528.7	29.8	2246.9	2504.7
of which: EU	4788.4	5612.4	17.2	4467.0	5648.6	26.5	321.4	-36.2
Beverages and tobacco	634.8	636.1	0.2	1256.3	1468.2	16.9	-621.5	-832.1
of which: EU	431.8	389.6	-9.8	957.8	1154.0	20.5	-526.0	-764.4
Crude materials, inedible (except fuel)	5218.5	5267.4	0.9	6811.9	9508.3	39.6	-1593.4	-4240.9
of which: EU	3097.9	3256.5	5.1	1863.4	2201.6	18.1	1234.5	1054.9
Mineral fuel, lubricants and related materials	4114.2	11418.3	177.5	8792.4	18242.1	107.5	-4678.2	-6823.8
of which: EU	1973.7	4280.9	116.9	2625.5	4299.1	63.7	-651.8	-18.2
Animal and vegetable oils, fats and waxes	1363.1	3369.5	147.2	507.9	1635.7	222.1	855.2	1733.8
of which: EU	947.0	2140.3	126.0	359.1	652.7	81.8	587.9	1487.6
Chemical and related products n.e.c.	7989.1	10970.4	37.3	11845.5	15271.3	28.9	-3856.4	-4300.9
of which: EU	5175.9	7148.5	38.1	8844.8	11040.1	24.8	-3668.9	-3891.6
Manufactured goods classified chiefly by material	15921.9	19930.0	25.2	13223.4	17377.0	31.4	2698.5	2553.0
of which: EU	10543.4	14809.0	40.5	6892.7	8979.5	30.3	3650.7	5829.5
Machinery and transport equipment	15578.5	19081.6	22.5	21379.2	28555.2	33.6	-5800.7	-9473.6
of which: EU	11701.2	14091.2	20.4	15517.0	20207.9	30.2	-3815.8	-6116.7
Miscellaneous manufactured articles	9305.3	12662.3	36.1	6546.5	8397.2	28.3	2758.8	4265.1
of which: EU	6444.0	9609.1	49.1	4294.8	5631.2	31.1	2149.2	3977.9
Commodities and transactions n.e.c.	256.8	128.0	-50.2	577.4	101.4	-82.4	-320.6	26.6
of which: EU	167.3	42.9	-74.4	510.8	84.9	-83.4	-343.5	-42.0

¹ Data are preliminary as of March 13, 2023.

Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Πίνακας 3: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών της Βουλγαρίας και η θέση της Ελλάδας (2022)

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών €	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Γερμανία	6 δις 668 εκ.	13,9%	+1 δις 487εκ.
2	Ρουμανία	4 δις 838 εκ.	10,1%	+1 δις 328 εκ.
3	Ιταλία	3 δις 569 εκ.	7,4%	948 εκ.
4	Τουρκία	2 δις 824 εκ.	5,9%	+680 εκ.
5	Ελλάδα*	2 δις 613 εκ.	5,4%	+478 εκ.
6	Γαλλία	1 δις 576 εκ.	3,2%	+309 εκ.
7	Ισπανία	1 δις 245 εκ.	2,6%	+294 εκ.
8	Ολλανδία	1 δις 229 εκ.	2,5%	+359 εκ.
9	Βέλγιο	1 δις 215 εκ.	2,5%	+87 εκ.
10	Ουκρανία	1 δις 151 εκ.	2,4%	+746εκ.

Πηγές: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI), (*ΕΛΣΤΑΤ ως προς τα ποσά για τις εξαγωγές της Βουλγαρίας προς Ελλάδα)

Πίνακας 4: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές της Βουλγαρίας και η θέση της Ελλάδας (2022)

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών €	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Ρωσία	6 δις 145 εκ.	11,1%	+3 δις 304 εκ.
2	ΛΔ Κίνας	5 δις 845 εκ.	10,5%	+2 δις 015 εκ.
3	Γερμανία	5 δις 106 εκ.	9,2%	+815 εκ.
4	Τουρκία	4 δις 245 εκ.	7,6%	+1 δις 183 εκ.
5	Ελλάδα*	4 δις 211 εκ.	7,6%	+2 δις 249 εκ.
6	Ιταλία	3 δις 081 εκ.	5,5%	+583 εκ.
7	Ρουμανία	2 δις 608 εκ.	4,7%	-56 εκ.
8	Ουκρανία	1 δις 751 εκ.	3,1%	+916 εκ.
9	Ολλανδία	1 δις 636 εκ.	2,9%	+431 εκ.
10	Η.Π.Α.	810 εκ.	1,4%	+525 εκ.

Πηγές: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI), (*ΕΛΣΤΑΤ ως προς τα ποσά για τις εισαγωγές της Βουλγαρίας από Ελλάδα)

1.1.3.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Πίνακας 5: Εισπράξεις Βουλγαρίας

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΕΒΟΡS 2010					
Ταξιδιωτικό	2 δις 099 εκ.	22,6%	3 δις 246 εκ.	27,3%	+1 δις 147 εκ.
Μεταφορές	1 δις 781 εκ.	19,2%	2 δις 365 εκ.	19,8%	+584 εκ.
Λοιπές υπηρεσίες	5 δις 004 εκ.	53,9%	6 δις 279 εκ.	52,8%	+1 δις 275 εκ.

Πηγές: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Πίνακας 6: Πληρωμές Βουλγαρίας

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΕΒΟΡS 2010					
Ταξιδιωτικό	1 δις 091 εκ.	22,8%	1 δις 474 εκ.	22,4%	+383 εκ.
Μεταφορές	1 δις 323 εκ.	27,6%	2 δις 148 εκ.	32,7%	+825 εκ.
Λοιπές υπηρεσίες	2 δις 249 εκ.	47,0%	2 δις 936 εκ.	44,7%	+687 εκ.

Πηγές: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

1.1.4 Επενδύσεις

Στοιχεία πενταετίας σε Πίνακα, ως εξής:

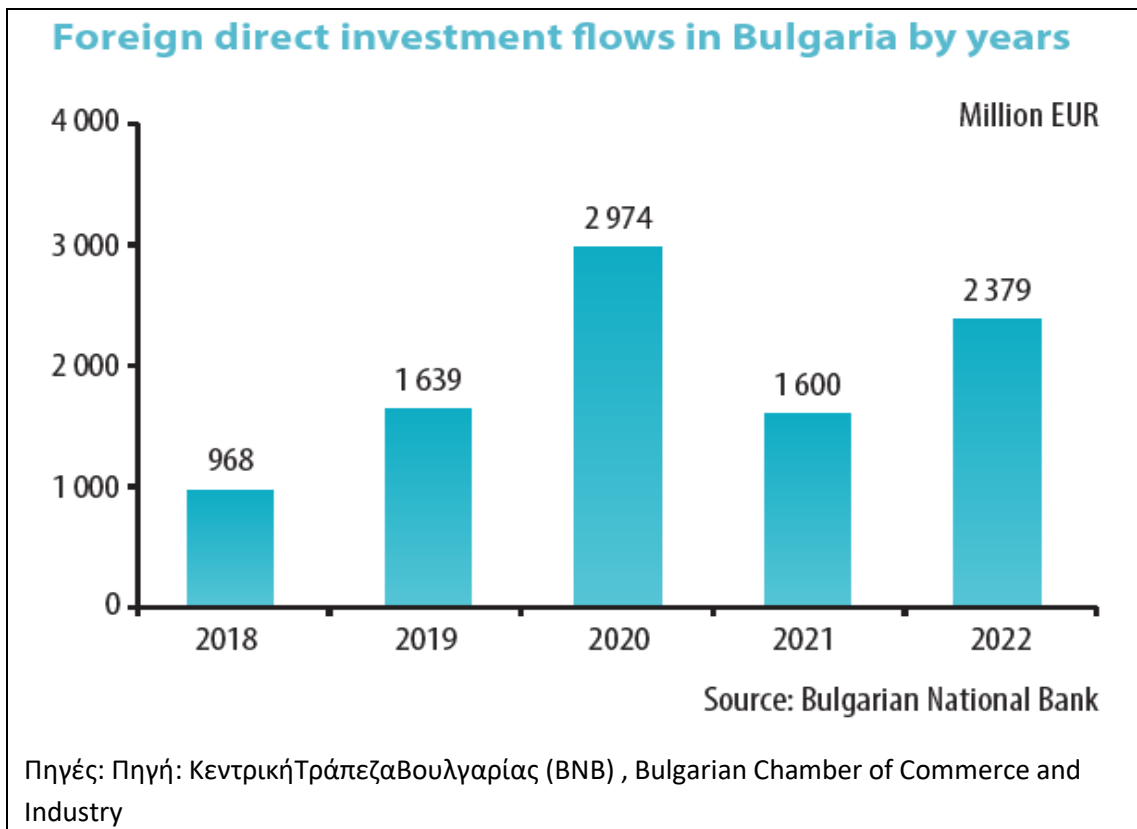
Πίνακας 7: Επενδύσεις από και προς τη Βουλγαρία

	2018	2019	2020	2021	2022
ΞΑΕ (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	44 δις 002 εκ. €	46 δις 160 εκ. €	48 δις 183 εκ. €	50 δις 901 εκ. €	53 δις 795 εκ. €
Άμεσες επενδύσεις της χώρας στο εξωτερικό (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	2 δις 431 εκ. €	2 δις 507 εκ. €	2 δις 602 εκ. €	2 δις 893 εκ. €	3 δις 243 εκ. €

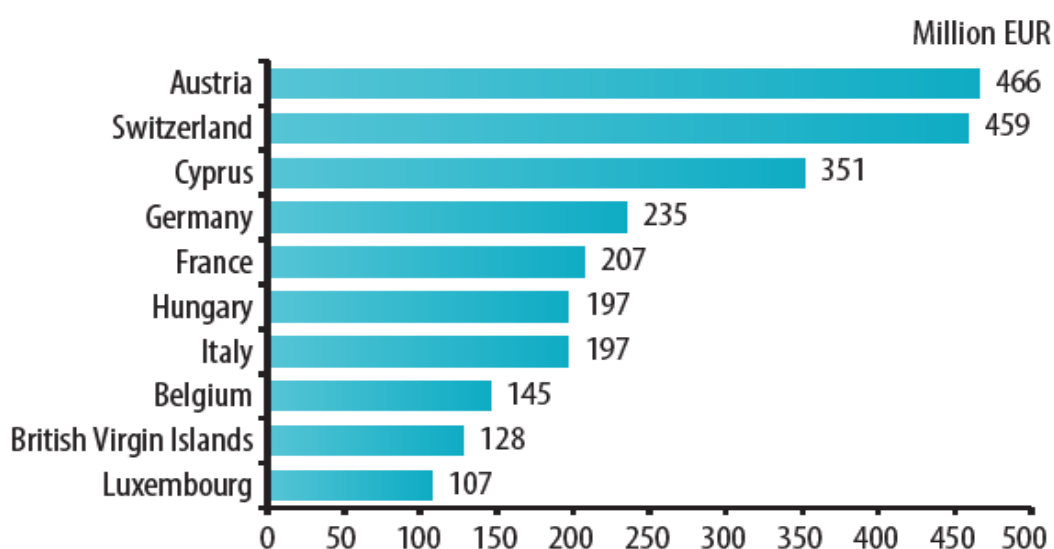
Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας (BNB)

Οι **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις-ΑΞΕ** στη Βουλγαρία ανήλθαν σε 2 δις 379 εκατ. ευρώ για το έτος 2022, εμφανίζοντας αύξηση κατά 32,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η σύνθεσή τους ανά χώρα για το 2022 δείχνει ότι το μεγαλύτερο μερίδιο ΑΞΕ προήλθε από την Αυστρία (466 εκατ. ευρώ), την Ελβετία (459 εκατ. ευρώ) και την Κύπρο (351 εκατ. ευρώ). Σημαντικές καθαρές εκροές κεφαλαίου καταγράφηκαν προς την Ολλανδία (-178 εκατ. ευρώ), το Ηνωμένο Βασίλειο (-111 εκατ. ευρώ) και τη Ρωσική Ομοσπονδία μεταξύ του β' τριμήνου 2022 (έναρξη πολέμου στην Ουκρανία) και του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους (-75,5 εκατ. ευρώ).

Ο τομέας της μεταποίησης προσέλκυσε περίπου το 41% των ροών ΑΞΕ το 2022, ακολουθούμενος από τις χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες (39%) και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο (20%).

Foreign direct investment flows in Bulgaria – TOP 10 countries in 2022

Source: Bulgarian National Bank

Πηγές: Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB), Bulgarian Chamber of Commerce and Industry

Year	2022
All FDI activities	2 379
Construction	-48,6
Agriculture, forestry and fishing	0,7
Mining and quarrying	142,8
Manufacturing	984,5
Electricity, gas, steam and air conditioning supply	-305,5
Water supply; sewerage, waste management and remediation activities	0,9
Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	477,0
Transportation and storage	54,2
Accommodation and food service activities	9,3
Information and communication	97,6
Financial and insurance activities	945,7
Real estate activities	106,9
Professional, scientific and technical activities	-124,3
Administrative and support service activities	32,9
Education	1,1
Human health and social work activities	0,2
Arts, entertainment and recreation	32,9
Other service activities	1,4
Not allocated	-31,1

Source: Bulgarian National Bank

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB), Bulgarian Chamber of Commerce and Industry (Ποσάσεκατ. ευρώ)

Πίνακας 8: 10 Σημαντικότεροι ξένοι επενδυτές στην Βουλγαρία (2022)

Κατάταξη	Χώρα	Αξία ΑΞΕ σε €	% στο σύνολο ΑΞΕ	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Αυστρία	466 εκ.	19,5%	+223 εκ.
2	Ελβετία	459 εκ.	19,2%	+437 εκ.
3	Κύπρος	351 εκ.	14,7%	+350,6 εκ.
4	Γερμανία	235 εκ.	9,8%	-36 εκ.
5	Γαλλία	207 εκ.	8,7%	+145,9 εκ.
6	Ουγγαρία	197 εκ.	8,2%	+27 εκ.
7	Ιταλία	197 εκ.	8,2%	+112 εκ.
8	Βέλγιο	145 εκ.	6,0%	-36 εκ.
9	Βρετανικ οί Παρθένοι Νήσοι	128 εκ.	5,3%	+137,5 εκ.
10	Λουξεμβ ούργο	107 εκ.	4,4%	-445 εκ.

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας (BNB)

Η ανάλυση ανά χώρα προέλευσης δείχνει ότι τα κράτη-μέλη της ΕΕ κατέλαβαν το κύριο μερίδιο στη διενέργεια ΑΞΕ προς τη Βουλγαρία, αντιπροσωπεύοντας πολύ υψηλό ποσοστό, άνω του 90%, επί του συνολικού αποθέματος. Υπενθυμίζεται ότι από το έτος 2020, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν λογίζεται πλέον ως κράτος-μέλος της ΕΕ (αποχώρησε και τυπικά από την ΕΕ στις 31 Ιανουαρίου 2020).

Το 2022 υπήρξε ένα από τα έτη των τελευταίων 15 ετών με τη μεγαλύτερη αύξηση των ξένων επενδύσεων στη Βουλγαρία (μετά από το έτος-ρεκόρ του 2020) και η αυξητική τάση φαίνεται συνεχίζεται και το 2023. Τους πρώτους 4 μήνες του 2023 οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 60% σε ετήσια βάση (y-o-y). Σύμφωνα με πρόσφατες (Ιούλιος 2023) δηλώσεις του νέου Β/Υπουργού Οικονομίας και Βιομηχανίας, Bogdan Bogdanov, πολλοί είναι ξένοι και τοπικοί επενδυτές που αυτήν την περίοδο προσβλέπουν στην επέκταση της παραγωγικής τους ικανότητας και είναι αισιόδοξοι για την επικείμενη είσοδο της Βουλγαρίας στη ζώνη του Σένγκεν και στην Ευρωζώνη. Το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον παρουσιάζεται σε ανερχόμενα εμπορικά κέντρα με ανεπτυγμένες υποδομές όπως η Φιλιπούπολη (Plovdiv) και το Burgas. Το έτος 2022 η πόλη του Burgas παραλία της Βουλγαρίας στη Μαύρη Θάλασσα κατέλαβε την πρώτη θέση στη χώρα όσον αφορά στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων². Η κυβέρνηση αυτή την περίοδο εργάζεται με σκοπό τη δημιουργία επενδυτικών κέντρων, την αναβάθμιση των υφιστάμενων βιομηχανικών ζωνών και τη

² Τα τελευταία τρία χρόνια, οκτώ ξένοι όμιλοι έχουν επενδύσει περισσότερα από 150 εκατομμύρια BGN / Lev στο Μπουργκάς και έχουν δημιουργήσει περισσότερες από 1.100 θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με πληροφορίες, μεταξύ των ομίλων αυτών περιλαμβάνονται εταιρείες υψηλής τεχνολογίας και φαρμακευτικές εταιρείες [<https://www.bta.bg/en/news/economy/482662-eight-companies-have-invested-over-bgn-150-mln-in-burgas-in-past-three-years-bu>]

δημιουργία νέων βιομηχανικών ζωνών σε πόλεις όπως το Ruse, το Pleven και το Vidin στη Βόρεια Βουλγαρία.

Ωστόσο, παρά τη σημαντική βελτίωση στις επιδόσεις της Βουλγαρίας αναφορικά με την προσέλκυση ΑΞΕ, σημαντική μερίδα ξένων επενδυτών αλλά και Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί εξακολουθούν να εκφράζουν την ανησυχία τους για το κράτος δικαίου στη Βουλγαρία. Κατ' αυτούς, η διαφθορά είναι «ενδημική» στη Βουλγαρία, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής και έργων του τομέα της ενέργειας. Αναφέρονται και άλλα προβλήματα που προκαλούν εμπόδια στη διενέργεια ξένων επενδύσεων, όπως το αβέβαιο θεσμικό πλαίσιο λόγω συχνών ρυθμιστικών και νομοθετικών μεταβολών και παρεμβάσεων καθώς και το προβληματικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης.

1.2 Οικονομικές προβλέψεις επόμενων ετών

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Μάιο του 2023 τις εαρινές συστάσεις της προς το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ αναφορικά με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων της Βουλγαρίας, στο πλαίσιο της εφαρμογής του θεσμού του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου» (European Semester Spring Package), καθώς και γνωμοδότησή της ως προς το ακολουθούμενο Πρόγραμμα Σύγκλισης της Βουλγαρίας εν όψει σχεδιαζόμενης ένταξής της στην ευρωζώνη.

Το κείμενο των συστάσεων προς τη Βουλγαρία κινείται στην ίδια κατεύθυνση με τα κείμενα των συστάσεων που αφορούν και άλλα κ-μ της ΕΕ, δεδομένου ότι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει την τρέχουσα περίοδο η ευρωπαϊκή οικονομία (συνέχιση ουκρανικής κρίσης, πληθωριστικές πιέσεις, ενεργειακή κρίση – κρίση ενεργειακής τροφοδοσίας και κρίση στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα, μακροπρόθεσμες οικονομικές επιπτώσεις πανδημίας) είναι κοινές και επηρεάζουν εξίσου σοβαρά όλα τα επιμέρους κ-μ της, παρά τις διαφοροποιήσεις τους σε ό,τι αφορά τις οικονομικές και δημοσιονομικές προτεραιότητές τους.

Σε ό,τι αφορά τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βουλγαρία, σε γενικές γραμμές προβλέπεται ότι η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να επιβραδυνθεί μέσα στο έτος 2023 προτού επιταχυνθεί και πάλι κατά το έτος 2024. Η ανάπτυξη των εξαγωγών αναμένεται επίσης να επιβραδυνθεί το 2023, λόγω της υποτονικής εξωτερικής ζήτησης και λόγως ιδικών, έκτακτων παραγόντων που αφορούν τη χώρα. Η αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών προβλέπεται να μειωθεί προς τα τέλη του 2023 και κατά το α' εξάμηνο του 2024, καθώς τα πραγματικά επιτόκια αυξάνονται και η ρυθμός αύξησης των μισθών μετριάζεται. Ο πληθωρισμός αναμένεται μεν να επιβραδυνθεί, αλλά θα παραμείνει σχετικά υψηλός το 2023. Το δημόσιο έλλειμμα προβλέπεται να αυξηθεί το 2023, κυρίως εξ αιτίας των κοινωνικών και εισοδηματικών πολιτικών που υιοθετήθηκαν το 2022, ενώ συζήτηση για τον προϋπολογισμό του 2023 βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ προβλέπεται να επιβραδυνθεί στο 1,5% το 2023 και να αυξηθεί στο 2,4% το 2024. Το τριμηνιαίο ΑΕΠ (Q αναμένεται να μείνει στάσιμο μετά το 2023-1ο τρίμηνο και στη συνέχεια να επανέλθει σε τροχιά επέκτασης το 2024, λόγω συνδυαστικής επίδρασης των εξαγωγών, της ιδιωτικής κατανάλωσης και των δημοσίων επενδύσεων. Ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών αναμένεται να επιβραδυνθεί αισθητά το 2023 σε σχέση με

το 2022 και στη συνέχεια να ανακάμψει το 2024. Εκτός από τη μείωση της εξωτερικής ζήτησης, οι εξαγωγικές επιδόσεις εκτιμάται ότι θα επηρεαστούν από τις προγραμματισμένες συντηρήσεις στη βιομηχανία χάλυβα και στον πυρηνικό σταθμό του Kozloduy, καθώς και από την απαγόρευση των εξαγωγών προϊόντων πετρελαίου του διυλιστηρίου πετρελαίου που επεξεργάζονται από ρωσικό αργό πετρέλαιο (η Βουλγαρία έχει εξασφαλίσει από τον Μάιο του 2022 - μέχρι και τα τέλη του έτους 2024 – καθεστώς μερικής εξαίρεσης από την απαγόρευση που επέβαλε η ΕΕ στις εξαγωγές προϊόντων πετρελαίου που είναι προϊόν επεξεργασίας ρωσικού αργού. Αυτό το καθεστώς χορηγήθηκε ως «μέτρο αλληλεγγύης» προς τη δοκιμαζόμενη Ουκρανία και αφορά μόνο καύσιμο diesel που παράγεται στο Μπουργκάς και εξάγεται από τη Βουλγαρία προς την Ουκρανία, της οποίας τα διυλιστήρια επηρεάζονται από την πολεμική σύρραξη).

Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να παραμείνει ισχυρή στις αρχές του 2023, να αμβλυθθεί μέχρι τα μέσα του 2024 και να ανακάμψει στη συνέχεια. Στον προβλεπόμενο ορίζοντα (2023-2024), η αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών αναμένεται να παραμείνει κοντά στα θετικά επίπεδα του 2022, με τον πληθωρισμό των μισθών και των τιμών να μετριάζονται σε γενικές γραμμές. Ο ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών αναμένεται να αυξηθεί με την άνοδο των ονομαστικών και πραγματικών επιτοκίων, σε συνδυασμό με κάποια συγκράτηση του δανεισμού από τις τράπεζες προς τα νοικοκυριά. Οι επενδύσεις αναμένεται να υποστηριχθούν από κονδύλια της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του Β/Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NRRP), αν και οι καθυστερήσεις λόγω πολιτικής αστάθειας δείχνουν ότι μάλλον θα καθυστερήσει η υλοποίησή τους.

Οι παράγοντες κινδύνου για την ακρίβεια των προβλέψεων είναι σε γενικές γραμμές ισορροπημένοι. Από την μία πλευρά, η ταχεία αύξηση του ονομαστικού εισοδήματος των νοικοκυριών και της κατανάλωσης αυξάνουν τον κίνδυνο υπερθέρμανσης της οικονομίας τα επόμενα δύο χρόνια. Από την άλλη πλευρά, η ισχυρότερη πτώση της εξωτερικής ζήτησης, η πιο άμεση μετακύλιση υψηλότερων επιτοκίων στην εγχώρια αγορά και η ύφεση της οικονομικής δραστηριότητας στην αγορά ακινήτων μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την οικονομική επέκταση.

Επιπλέον, η αγορά εργασίας παραμένει σφιχτή με προοπτικές για σταδιακή συγκράτηση των μισθών (τον Φεβρουάριο του 2023 κατεγράφη ποσοστό ανεργίας 3,8%). Το 2022, οι ονομαστικοί μισθοί συνέχισαν να αυξάνονται έντονα, αντανακλώντας τόσο τις ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό (ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της βουλγαρικής οικονομίας, το οποίο επιδεινώνεται λόγω δημογραφικού) όσο και τις πιέσεις από τον υψηλό πληθωρισμό. Στη μεταποίηση, οι αυξήσεις των μισθών συμβάδισαν με ισχυρά κέρδη παραγωγικότητας, ενώ στις κατασκευές και τις υπηρεσίες οδήγησαν σε ταχεία αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Η αύξηση των μισθών αναμένεται να μειωθεί σταδιακά, αρχικά στον τομέα του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, μετά τις ασθενέστερες εξαγωγικές επιδόσεις και το χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού κατά τους πρώτους μήνες του 2023. Η συγκράτηση των μισθών αναμένεται στη συνέχεια να εξαπλωθεί στην υπόλοιπη οικονομία. Η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί οριακά μόνο το 2023 και το 2024, καθώς η δεξαμενή των ανέργων έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και το εργατικό δυναμικό συρρικνώνεται συνολικά.

Ο πληθωρισμός βάσει του δείκτη ΗCPI, ήταν κατά μέσο όρο περίπου 15% το 2022. Οι τιμές της ενέργειας και των τροφίμων προκάλεσαν σαφώς τον πληθωρισμό κατά το α' εξάμηνο του έτους και οδήγησαν σε υψηλότερο πληθωρισμό στις υπηρεσίες μεταφορών και εστίασης. Το β' εξάμηνο του έτους, ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή στις υπηρεσίες άρχισε να αυξάνεται, ενώ οι τιμές των τροφίμων συνέχισαν να αυξάνονται καίτοι με χαμηλότερο μηνιαίο ρυθμό σε σχέση με το α' εξάμηνο. Ο ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΗCPI αναμένεται να μειωθεί από 15,3% το 2022 σε 9,4% το 2023 και στη συνέχεια να επιβραδυνθεί περαιτέρω στο 4,2% το 2024.

Τέλος, το δημοσιονομικό έλλειμμα της Βουλγαρίας αναμένεται να μειωθεί σταδιακά, χάρη και στις προσπάθειες του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης να «επιταχύνει» τον στόχο της ένταξης στην ευρωζώνη μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2025. Μετά από ένα έτος σημαντικής δημοσιονομικής εξυγίανσης και ελλείμματος -2,8% του ΑΕΠ το 2022, το έλλειμμα του 2023 προβλέπεται να αυξηθεί εκ νέου στο -4,8% του ΑΕΠ το 2023. Μέχρι την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η υπηρεσιακή Β/κυβέρνηση και το Β/Κοινοβούλιο δεν είχαν υιοθετήσει ακόμη τα μέτρα χρηματοδότησης της αύξησης των μισθών και συντάξεων (τα οποία αναμένεται ότι θα έχουν επιπλέον κόστος στον προϋπολογισμό έως και 3,5% επί του ΑΕΠ). Ωστόσο, αρκετοί είναι οι παράγοντες οι οποίοι εκτιμάται ότι θα βοηθήσουν στη συγκράτηση του ελλείμματος τα επόμενα έτη. Το καθαρό δημοσιονομικό κόστος των μέτρων ενεργειακής στήριξης προβλέπεται στο 0,8% του ΑΕΠ το 2023, έναντι 1,5% το 2022. Αυτά τα μέτρα πρόκειται να καταργηθούν πλήρως το έτος 2024. Οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις που σχετίζονται με άτομα που εγκατέλειψαν την Ουκρανία και εγκαταστάθηκαν στη Βουλγαρία προβλέπεται επίσης να έχουν σημαντικά μικρότερο αντίκτυπο στον προϋπολογισμό. Τα φορολογικά έσοδα αναμένεται να ωφεληθούν από τις περαιτέρω αυξήσεις εισοδήματος, αλλά και από την υψηλότερη κατανάλωση και την αύξηση των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που υπόκεινται σε έμμεσους φόρους, κυρίως ΦΠΑ. Οι εξελίξεις αναφορικά με το έλλειμμα το 2023 επηρεάζονται επίσης από την εικαζόμενη πλήρη κατάργηση των έκτακτων προσωρινών μέτρων λόγω πανδημίας του "COVID-19", τα οποία εκτιμάται ότι ανήλθαν στο 1% του ΑΕΠ το 2022. Οι δημόσιες επενδύσεις αναμένεται να κορυφωθούν το 2023 λόγω της ολοκλήρωσης των έργων που χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ESIF). Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να παραμείνει στο -4,8% του ΑΕΠ το 2024. Με δεδομένη (μέχρι την ημερομηνία των προβλέψεων) την παραδοχή της μη αλλαγής πολιτικής, οι αυξήσεις των φορολογικών εσόδων πρόκειται να επιβραδυνθούν. Οι τρέχουσες δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν ταχύτερα από τα έσοδα, αλλά ο αντίκτυπος στο έλλειμμα θα αντισταθμιστεί από χαμηλότερες δημόσιες επενδύσεις με εθνική χρηματοδότηση. Η υλοποίηση του NRRP, πλήν συγκλονιστικού απρόοπτου, θα προχωρήσει τα επόμενα δύο χρόνια. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να αυξηθεί από 22,9% του ΑΕΠ το 2022 σε 28,1% έως το 2024. Υπάρχει το «θετικό» ενδεχόμενο το έλλειμμα και το χρέος της γενικής κυβέρνησης να είναι χαμηλότερα από τα προβλεπόμενα, καθώς τα κύρια κοινοβουλευτικά κόμματα που αντιπροσωπεύονται στο Κοινοβούλιο έχουν δεσμευτεί να υιοθετήσουν περαιτέρω μέτρα εξυγίανσης για μείωση του ελλείμματος μέσα στο έτος 2023.

1.3 Οικονομικές σχέσεις Βουλγαρίας

1.3.1 Βουλγαρία – ΠΟΕ

Η Βουλγαρία είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου από την 1η Δεκεμβρίου 1996. Ως μέλος του οργανισμού, η Βουλγαρία έχει αναλάβει δεσμεύσεις που απορρέουν από τη συμφωνία του Μαρακές και από όλες τις σχετικές ρυθμίσεις για την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών.

Το Όργανο Ελέγχου Εμπορικών Πολιτικών του ΠΟΕ αναγνώρισε την ενεργό συμμετοχή της Βουλγαρίας στο πολυμερές εμπορικό σύστημα. Σύμφωνα με τη σχετική έκθεση, η οποία δημοσιεύθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2003 από τη Γραμματεία του ΠΟΕ, επισημαίνονται οι ευρείες μεταρρυθμίσεις της εμπορικής πολιτικής της χώρας, οι οποίες καλύπτουν το τελωνειακό, δασμολογικό και αδειοδοτικό καθεστώς για τις εισαγωγές καθώς και τους κανονισμούς για τα διορθωτικά μέτρα στον τομέα του εμπορίου (traderemedypregulations), τις προδιαγραφές του εμπορίου, τα ζητήματα κυβερνητικών προμηθειών, τα ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας (TRIPS) και τα καθεστώτα του τομέα υπηρεσιών (GATS).

Οι ενταξιακές δεσμεύσεις της Βουλγαρίας μεταβλήθηκαν προς την κατεύθυνση της υποστήριξης μιας βαθύτερης φιλελευθεροποίησης το 2007, όταν η χώρα εντάχθηκε στην ΕΕ. Η κύρια δραστηριότητα της Βουλγαρίας, η οποία σχετίζεται με την ιδιότητα του κράτους-μέλους του ΠΟΕ από το 2007, επικεντρώνεται στην ενεργό συμμετοχή της χώρας στις προπαρασκευαστικές εργασίες σχετικά με τις κοινές θέσεις της ΕΕ για διάφορα θέματα εμπορικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένου του Γύρου εμπορικών διαπραγματεύσεων της Ντόχα.

Η Βουλγαρία συμμετείχε στην 8^η Σύνοδο της Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ που διεξήχθη από τις 15 έως τις 17 Δεκεμβρίου 2011 στη Γενεύη, κατά την οποία εγκρίθηκαν οι όροι προσχώρησης των νέων μελών και υιοθετήθηκαν ορισμένες αποφάσεις στους τομείς του ηλεκτρονικού εμπορίου, των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και της οικονομικής ολοκλήρωσης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών (LDCs).

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή της Βουλγαρίας στον ΠΟΕ είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο:

[\[https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/bulgaria_e.htm\]](https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/bulgaria_e.htm)

1.3.2 Βουλγαρία – Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Βουλγαρία εντάχθηκε στην ΕΕ το 2007 μαζί με τη Ρουμανία. Η διαδικασία της πλήρους ένταξης της Βουλγαρίας στην ΕΕ, αντιμετώπισε εξ αρχής δυσκολίες αναφορικά με την αναγκαιότητα μεταφοράς και εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στην εθνική έννομη τάξη, λόγω της ελλιπούς ικανότητας των διαφόρων επιπέδων της δημόσιας διοίκησης να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που δημιουργούνταν εκ της αναγκαιότητας αυτής. Επιπλέον, οι ελλείψεις που παρουσιάζονται στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, εξακολουθούν να αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματική άσκηση των λειτουργιών του κράτους δικαίου. Η διατήρηση υψηλού επιπέδου διαφθοράς στους τομείς της δημόσιας διοίκησης και της επιχειρηματικής δραστηριότητας, παρά τις πρόσφατες προσπάθειες πρόληψης του

φαινομένου και επιβολής κυρώσεων, εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις μείζονες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει με αποφασιστικότητα η χώρα τα επόμενα χρόνια. Εξ αιτίας των ανωτέρω παραγόντων και παρά τη σχετική επιθυμία της, η Βουλγαρία δεν έχει κατορθώσει να ενταχθεί στον χώρο Σένγκεν μέχρι στιγμής.

Η βουλγαρική κυβέρνηση έχει θέσει ως νέο στόχο για την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ την 1^η Ιανουαρίου 2025, αφού ο προηγούμενος στόχος για ένταξη την 1^η Ιανουαρίου 2024 δεν κατέστη εφικτός λόγω διαπίστωσης ότι η Βουλγαρία δεν έχει υλοποιήσει τέσσερις δεσμεύσεις τις οποίες είχε αναλάβει όταν έγινε δεκτή στον «Μηχανισμό ERM-II» (Ιούλιος 2020). Ειδικότερα και λόγω της «ρευστής» πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στη Βουλγαρία την διετία 2021-2022 με τις συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις και τις εναλλαγές κυβερνητικών σχημάτων, ήτο αδύνατον να πεισθούν οι ευρωπαίοι εταίροι ότι το Β/Κοινοβούλιο θα μπορούσε να υιοθετήσει τους Νόμους εκείνους οι οποίοι είναι απαραίτητοι ώστε να «ενεργοποιηθεί» η δυνατότητα ένταξης της Βουλγαρίας στην ευρωζώνη. Οι τέσσερις αυτοί Νόμοι, αφορούν στη μεταρρύθμιση του «Εμπορικού Δικαίου» στην ενότητα για τις διαδικασίες πτωχεύσεως (Bankruptcy Law), στη μεταρρύθμιση του «Νόμου για τη λήψη μέτρων κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» (Law on measures against Money Laundering), στη μεταρρύθμιση του «Νόμου για τη λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας» (Law on the functioning of BNB) και στις «περιβόητες» αλλαγές στον «Ασφαλιστικό Κώδικα» (changes in the Insurance Code). Επιπλέον, η Βουλγαρία δεν πληρεί το «κριτήριο σύγκλισης» του Μάαστριχτ αναφορικά με τον πληθωρισμό, ο οποίος αυτή τη στιγμή αξιολογείται από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς ως ιδιαίτερα υψηλός. Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τους κανόνες του Μάαστριχτ *“μια χώρα θεωρείται ότι πληρεί το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών εάν, σε περίοδο παρακολούθησης (observation period) διάρκειας ενός έτους, ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού της δεν υπερβαίνει κατά περισσότερο από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες το ποσοστό πληθωρισμού στα τρία κράτη μέλη της ΕΕ με τις καλύτερες επιδόσεις”*. Εν προκειμένω - ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού στην Ευρωζώνη ανερχόταν σε 8,5% τον Ιανουάριο 2023 σε σύγκριση με αντίστοιχο ρυθμό πληθωρισμού 14,1% στη Βουλγαρία. Το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης προσδοκά ότι μέχρι το τέλος του έτους 2023 θα έχει καλυφθεί το κριτήριο του πληθωρισμού σε σχέση με τον κοινοτικό μ.ο., εξαιρουμένων βεβαίως των τριών χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ (στην αξιολόγηση), όπως συνέβη και στην ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφορούσε την Κροατία (υιοθέτησε το ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2023). Η υπηρεσιακή κυβέρνηση η οποία κυβερνούσε τη Βουλγαρία το από τον Ιούλιο 2022 έως και τον Απρίλιο του 2023, δεδομένης της σοβαρής ενεργειακής κρίσης (υψηλές τιμές, περιορισμένες προμήθειες), κατέβαλε φιλότιμες προσπάθειες για να «ρυθμίσει» κατά το δυνατόν τις ενεργειακές τιμές σε πετρέλαιο, αέριο και ηλεκτρική ενέργεια, παρέχοντας παράλληλα επιδοτήσεις για νοικοκυριά και επιχειρήσεις στις τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος για τους δύσκολους μήνες της περιόδου θέρμανσης (Οκτώβριος 2022-Μάρτιος 2023). Ωστόσο, το γεγονός ότι η Βουλγαρία (BNB) εφαρμόζει καθεστώς Νομισματικού Συμβουλίου (Currency Board Arrangement) εδώ και πολλά έτη, με καθορισμένη / σταθερή ισοτιμία έναντι του ευρώ, την καθιστά ιδιαίτερα «ευάλωτη» σε εσωτερικούς και, κυρίως, εξωτερικούς παράγοντες οι οποίοι επιδρούν επί της διακύμανσης του ρυθμού πληθωρισμού στη χώρα. Τέλος, η χώρα κατατάσσεται στην τελευταία θέση πανευρωπαϊκώς σε όρους ρυθμών αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους «ισοτιμίας

αγοραστικής δύναμης» (Purchasing Power Parity-PPP) με ποσοστό 59% του μ.ο. ΕΕ-27. Το ανειδίκευτο κριτήριο το οποίο θα πρέπει να πληροί μια χώρα με το βιοτικό επίπεδο των κρατών-μελών της ευρωζώνης είναι τουλάχιστον 70% του μ.ο. ΕΕ-27, το οποίο η Βουλγαρία εκτιμάται ότι χρειάζεται αρκετά έτη σταθερά θετικής οικονομικής μεγέθυνσης για να το εκπληρώσει.

Με σκοπό την ενίσχυση της προσπάθειας επιτάχυνσης της πορείας της Βουλγαρίας προς τον στόχο της ένταξης στην ευρωζώνη, Το Β/Υπουργείο Οικονομικών έχει συστήσει ειδικές ομάδες εργασίας οι οποίες συνεργάζονται με εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τον σκοπό της παρακολούθησης της εξέλιξης του πληθωρισμού στη χώρα και της λήψης έκτακτων μέτρων όταν χρειάζεται. Το οικονομικό επιτελείο της Β/κυβέρνησης προσδοκά ότι οι ευρωπαϊκοί θεσμοί θα δείξουν «επιείκεια» έναντι της Βουλγαρίας αναφορικά με το πρόβλημα του πληθωρισμού, δεδομένης της πανευρωπαϊκής διάστασής του, όπως ακριβώς έπραξαν και έναντι της Κροατίας πρόσφατα (η Κροατία εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ την 1^η Ιανουαρίου 2023). Έχει θέσει δε ως νέα ημερομηνία-στόχο για την ένταξη της Βουλγαρίας στη ζώνη του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2025, υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει υποβληθεί ειδική Έκθεση “Convergence Report” στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέχρι τα τέλη του 2023.

Την τρέχουσα περίοδο, βρίσκονται υπό σχεδιασμό ή υλοποίηση στη Βουλγαρία σημαντικά έργα στους τομείς των υποδομών μεταφορών, ενέργειας και περιβάλλοντος, τα οποία χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Τα σημαντικότερα υπό υλοποίηση έργα εντάσσονται στο πλαίσιο του τρέχοντος Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών και Μεταφορές 2014-2020» (συνολικό ύψος χρηματοδότησης 3,7 δις. BGN / Lev) και του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον 2014-2020» (συνολικό ύψος χρηματοδότησης 3,4 δις. BGN / Lev).

Επιπλέον, στις 7 Απριλίου 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το «πράσινο φως» στο υποβληθέν από τη Βουλγαρία **«Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας»**. Με τη σειρά του, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε το Σχέδιο στις 4 Μαΐου 2022, ανοίγοντας την πόρτα για την υλοποίηση και τη χρηματοδότησή του. Βάσει του Σχεδίου, η Βουλγαρία αναμένεται να λάβει μέχρι το έτος 2026 ποσό **6δις. 267 εκατ. ευρώ σε επιχορηγήσεις** (grants) από το χρηματοδοτικό μέσο “Recovery and Resilience Facility” (RRF). Επιπλέον, θα έχει **πρόσβαση σε δάνεια ύψους 4,5 δις. ευρώ**. Το εγκριθέν **Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας**, περιλαμβάνει 57 νέες επενδύσεις και 47 μεταρρυθμίσεις. Η πλειοψηφία των μεταρρυθμίσεων αναφέρεται στους στόχους της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της προώθησης της *οικονομικής ανάπτυξης με «χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα»*. Ειδικότερα, οι πόροι εκ του Σχεδίου προβλέπεται να κατανεμηθούν μεταξύ **τέσσάρων βασικών πυλώνων** ως ακολούθως:

1. **Innovative Bulgaria**: επικεντρώνεται στο στόχο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας και στον μετασχηματισμό της σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση και την έξυπνη ανάπτυξη (smart growth). **Ποσοστό 25% των συνολικών πόρων** στο πλαίσιο του Σχεδίου.
2. **Green Bulgaria**: επικεντρώνεται στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, επιτρέποντας συγχρόνως την εκπλήρωση των τρεχουσών αναγκών της οικονομίας

και της κοινωνίας, παράλληλα με την διατήρηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Σε αυτόν τον πυλώνα θα επενδυθεί **το 42% των συνολικών πόρων** του Σχεδίου.

3. **Connected Bulgaria**: στόχος αυτού του πυλώνα είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας, μέσω της βελτίωσης των μεταφορών, της ενίσχυσης της ψηφιακής συνδεσιμότητας και τέλος, μέσω της προώθησης της τοπικής ανάπτυξης ανάλογα με τις δυνατότητες κάθε περιοχής. Σε αυτόν τον πυλώνα θα επενδυθεί **το 19% των συνολικών πόρων** του Σχεδίου.
4. **Fair Bulgaria**: αφορά στην ένταξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευημερία των μειονεκτούντων πληθυσμών, με έμφαση στην οικοδόμηση αποτελεσματικών και υπεύθυνων δημόσιων θεσμών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων. Σε αυτόν τον πυλώνα θα επενδυθεί **το 14% των συνολικών πόρων** του Σχεδίου.

Αναφορικά με τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και στο πλαίσιο του πεδίου “*Εκπαίδευση και Δεξιότητες*”, θα επενδυθεί ποσοστό 4,5% της συνολικής χρηματοδότησης με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σκοπός της παρέμβασης αυτής θα είναι η δημιουργία ιδανικού μαθησιακού περιβάλλοντος και η προώθηση της καινοτομίας στον τομέα της εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο του πεδίου “*Υγεία*”, ποσοστό 3% της συνολικής χρηματοδότησης θα επενδυθεί στον εκσυγχρονισμό του βουλγαρικού Εθνικού Συστήματος Υγείας και ειδικότερα στον εκσυγχρονισμό του ιατρικού εξοπλισμού των νοσοκομείων. Στο πλαίσιο του πεδίου “*Κοινωνική Ένταξη*”, ποσοστό 5,1% της συνολικής χρηματοδότησης θα διατεθεί για τη συνεχή υποστήριξη της αποϊδρυματοποίησης (deinstitutionalization) της περίθαλψης των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία. Στο πλαίσιο του πεδίου “*Επιχειρηματικό Περιβάλλον*”, ποσοστό 1,3% της συνολικής χρηματοδότησης θα επενδυθεί στη δημιουργία ενός Εθνικού Συγκροτήματος (National Complex Center) που θα χρησιμεύει ως «κόμβος δεδομένων» και ενός δικτύου παρακολούθησης, ελέγχου, διαχείρισης και επεξεργασίας πρωτογενούς πληροφόρησης. Στο πλαίσιο του πεδίου “*Τοπική Ανάπτυξη*”, ποσοστό 2,4% της συνολικής χρηματοδότησης θα διατεθεί σε ένα πρόγραμμα για την κατασκευή, την ολοκλήρωση ή την ανακατασκευή συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης. Στο πλαίσιο του πεδίου “*Συνδεσιμότητα Μεταφορών*”, ποσοστό 2,3% της συνολικής χρηματοδότησης θα επενδυθεί στην ψηφιοποίηση των σιδηροδρομικών μεταφορών μέσω του εκσυγχρονισμού των συστημάτων ασφαλείας και της ενεργειακής απόδοσης των σιδηροδρομικών γραμμών του δικτύου TEN-T. Τέλος, στο πλαίσιο του μέτρου “*Ψηφιακή Συνδεσιμότητα*”, ποσοστό 4,2% της συνολικής χρηματοδότησης θα διατεθεί για την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας ψηφιακών υποδομών.

Στον τομέα της ενέργειας, η σημαντικότερη εξέλιξη που έλαβε χώρα μέσα στο έτος 2022 υπήρξε αναμφίβολα η ολοκλήρωση της κατασκευής και η έναρξη επιχειρησιακής και εμπορικής λειτουργίας του ελληνικού ενδιαφέροντος **Διασυνδετήριου Αγωγού φυσικού αερίου Ελλάδος-Βουλγαρίας - IGB Pipeline project**. Το έργο κατασκευής του, μήκους 182 χιλιομέτρων, αγωγού IGB αποτελεί μια στρατηγική υποδομή μεταφοράς φυσικού αερίου που στόχο έχει να παράσχει διαφοροποίηση της προσφοράς αερίου στην αγορά της Βουλγαρίας

και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο Διασυνδεδημένος Αγωγός φυσικού αερίου Ελλάδος-Βουλγαρίας (IGB) αναδιαμορφώνει τον ενεργειακό χάρτη της Ευρώπης και ανοίγει μια εντελώς νέα διαδρομή για διαφοροποιημένες και ασφαλείς παραδόσεις φυσικού αερίου, στο πλαίσιο της ανάπτυξης του «Κάθετου» ή «Νοτίου» Διαδρόμου φ.α. Η έγκαιρη ολοκλήρωσή του - λίγους μόνο μήνες μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία και τη συνεπεία εφαρμογή της πολιτικής «εργαλειοποίησης» των ενεργειακών προμηθειών εκ μέρους της Ρωσικής Ομοσπονδίας, όταν και οι προμήθειες φυσικού αερίου ρωσικής προέλευσης στην Ευρώπη μειώθηκαν δραστικά ή και διακόπηκαν πλήρως (περίπτωση Βουλγαρίας) - σηματοδοτεί ένα κρίσιμο ορόσημο προς τον στόχο της διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας και των οδύσεων ενεργειακού εφοδιασμού στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ο αγωγός IGB, όχι μόνο προμήθευσε τη Βουλγαρία με φυσικό αέριο μη ρωσικής προέλευσης κατά το έτος 2022, εκτινάσσοντας προς τα πάνω με αυτόν τον τρόπο τις ελληνικές εξαγωγές προς τη Βουλγαρία, αλλά επέτρεψε και τη μεταφορά σημαντικών ποσοτήτων φ.α. σε άλλες χώρες σε ανάγκη (π.χ. Μολδαβία), σύμφωνα με τους στόχους του «Σχεδίου REpowerEU» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η δε προγραμματισμένη αύξηση της χωρητικότητάς του στα 5 bcm ετησίως από το έτος 2025 σε συνδυασμό με την προοπτική διπλασιασμού της χωρητικότητας του αγωγού TAP από το 2028 και μετά, σκιαγραφεί ένα πλαίσιο για περαιτέρω εμβάθυνση της ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδας-Βουλγαρίας και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ενεργειακής ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Παράλληλα, βρίσκονται υπό υλοποίηση στη Βουλγαρία και μια σειρά από μικρότερης εμβέλειας έργα στον τομέα των υποδομών αλλά και σε άλλους τομείς υποστηρικτικούς στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας (τοπικές και περιφερειακές υποδομές, τεχνική βοήθεια, υποδομές υγείας, κτιριακές υποδομές, ενεργειακή απόδοση των κτιρίων κλπ.). Περισσότερες πληροφορίες για τα έργα αυτά, τα οποία εντάσσονται στον προγραμματισμό της νέας χρηματοδοτικής περιόδου 2021-2027, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα: <http://2020.eufunds.bg/en/>.

Τα τελευταία χρόνια η Βουλγαρία επωφελείται από το θεσμό του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου», ακολουθώντας πιστά το χρονοδιάγραμμα που προβλέπεται στο πλαίσιο εφαρμογής του και συντάσσει και υποβάλλει εγκαίρως τόσο το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων όσο και το Εθνικό Πρόγραμμα Σύγκλισης (εν όψει σχεδιαζόμενης ένταξής της στην ευρωζώνη). Το πρόγραμμα στήριξης των μεταρρυθμίσεων από την ΕΕ, της παρέχει καθοδήγηση για βασικές μεταρρυθμίσεις που προσδιορίστηκαν στο πλαίσιο των προηγούμενων φθινοπωρινών και εαρινών πακέτων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τη βοηθούν να εμβαθύνει την ένταξη της στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας της για την ένταξη στη ευρωζώνη, διατηρώντας ταυτόχρονα το ποσό της χρηματοδότησης για τη χώρα που προέρχεται από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ. Οι σχετικές εισηγήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βουλγαρία καλύπτουν εύρος τομέων όπως η πολιτική για τη φορολογία και τις δημόσιες δαπάνες, ο τραπεζικός τομέας, η καταπολέμηση της διαφθοράς, θέματα υποδομών και απασχόλησης. Το Υπουργείο Οικονομικών διαδραματίζει συντονιστικό ρόλο και διατυπώνει προτάσεις κατόπιν συνεισφοράς από όλα τα εμπλεκόμενα παραγωγικά Υπουργεία της χώρας.

Η μεγάλη πλειοψηφία των β/πολιτών εμπιστεύεται την ΕΕ περισσότερο από το εγχώριο πολιτικό προσωπικό και η Βουλγαρία κατατάσσεται σε υψηλή θέση μεταξύ των κρατών-

μελών της ΕΕ ως προς την εμπιστοσύνη και υποστήριξη στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς. Οι εκάστοτε β/κυβερνήσεις εργάζονται ενεργά για την οικοδόμηση θετικών σχέσεων με τις Βρυξέλλες (και τη Φραγκφούρτη), καθώς γίνεται κατανοητό ότι ο εκσυγχρονισμός της Βουλγαρίας εξαρτάται εν μέρει από την καλή συνεργασία με τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Εν κατακλείδι, η Βουλγαρία διαδραματίζει περισσότερο αντιδραστικό ρόλο (reactive) παρά προληπτικό (proactive) ρόλο σε επίπεδο ΕΕ και θεσμών. Δεν διαθέτει ούτε επαρκείς πόρους ούτε το εύρος της πολιτικής επιρροής για να προωθήσει αποτελεσματικά τα πολιτικά της συμφέροντα στις Βρυξέλλες και σπάνια παρεμποδίζει τη λήψη και εφαρμογή κοινοτικών μέτρων και πολιτικών. Η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ εφαρμόζεται στη Βουλγαρία, αν και πολύ συχνά προκύπτουν σοβαρά προβλήματα «συμμόρφωσης» με το κοινοτικό κεκτημένο (π.χ. βλέπε περίπτωση έργων σε αυτοκινητόδρομο Struma, στην «ευαίσθητη» περιβαλλοντική περιοχή της Κρέσνας), ενώ δεν λείπουν και περιπτώσεις κατά τις οποίες οι εκάστοτε κυβερνήσεις ζητούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επικαλούμενες «εθνικές ιδιαιτερότητες», την εφαρμογή παρεκκλίσεων ή εξαιρέσεων από κάποιες κοινοτικές περιβαλλοντικές διατάξεις. Η έλλειψη πολιτικής επιρροής της Βουλγαρίας στην ΕΕ είναι ιδιαίτερα εμφανής στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Παρά τη γεωγραφική της εγγύτητα σε περιοχές όπως τα Δυτικά Βαλκάνια, η Τουρκία, η Ρωσία και η Ουκρανία, η Βουλγαρία σπάνια βρίσκεται στην «πρώτη γραμμή» σημαντικών αποφάσεων ή πολιτικών της ΕΕ που επηρεάζουν τις χώρες αυτές. Συνολικά, η Βουλγαρία στην ευρωπαϊκή της πολιτική επικεντρώνεται στο να θεμελιώσει ένα καθεστώς πλήρως αποδεκτού και ολοκληρωμένου μέλους της «ευρωπαϊκής οικογένειας», ενώ παραμένει ένα εκ των λιγότερο ανταποκρινόμενων κρατών-μελών σε πρωτοβουλίες οι οποίες αποσκοπούν στη διαμόρφωση κοινών θέσεων από κοινού με άλλα κράτη-μέλη.

1.3.3 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις

Η Βουλγαρία είναι μέλος στους ακόλουθους περιφερειακούς οικονομικούς οργανισμούς και ενώσεις: European Union (EU), Black Sea Economic Cooperation (BSEC), Central European Initiative (CEI), Southeast European Cooperative Initiative (SECI), Regional Cooperation Council (RCC), European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), European Investment Bank (EIB).

1.3.4 Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών

Η Βουλγαρία είναι μέλος στα ακόλουθα διεθνή φόρα / ομάδες χωρών: Group of Nine (G9), Australia Group. Επιπλέον, συμμετέχει σε τριμερείς και τετραμερείς Συναντήσεις (σε επίπεδο αρχηγών κυβερνήσεων ή αρμοδίων υπουργών) των χωρών της Βαλκανικής (σχήματα: Ελλάδα - Βουλγαρίας - Ρουμανίας, Ελλάδα - Βουλγαρίας - Ρουμανίας - Σερβίας και Ελλάδα - Αλβανίας - Βουλγαρίας - Βόρειας Μακεδονίας) κατά τις οποίες συζητούνται κυρίως θέματα υποδομών και μεταφορών στη Βαλκανική (ιδίως μεταξύ των 4 χωρών - οδικών και σιδηροδρομικών έργων) καθώς και ενεργειακά θέματα (αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου).

2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βουλγαρίας

2.1 Διμερές εμπόριο

2.1.1 Εμπόριο αγαθών

Η εικόνα που παρουσίασαν οι εμπορικές συναλλαγές Ελλάδας-Βουλγαρίας την τελευταία πενταετία αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 9: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βουλγαρίας

(ποσά σε εκ. ευρώ)	2018	2019	2020	2021	2022
Εξαγωγές αγαθών εκ. ευρώ	1.487	1.558	1.479	1.962	4.211
Εισαγωγές αγαθών εκ. ευρώ	1.700	1.822	1.588	2.135	2.613
Εμπορικό ισοζύγιο εκ. ευρώ	-213	-264	-109	-173	+1.597

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η Βουλγαρία αποτελεί τα τελευταία έτη και σε απόλυτους αριθμούς, τον σημαντικότερο οικονομικό και εμπορικό εταίρο της χώρας μας στα Βαλκάνια και έναν από τους σημαντικότερους παγκοσμίως. Το γεγονός αυτό, το οποίο αποδίδεται και στην επιλογή διαδοχικών ελληνικών κυβερνήσεων των τελευταίων ετών να οικοδομήσουν σχέσεις «στρατηγικής συνεργασίας» με τη Βουλγαρία, επιβεβαιώθηκε και μέσα στο έτος 2022. Στο πλαίσιο σειράς εκατέρωθεν επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν το 2022 προς ενίσχυση της συνεργασίας σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος, επιβεβαιώθηκε το εξαιρετο επίπεδο των ε/β σχέσεων και η βούληση για περαιτέρω ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας, με στόχο κυρίως την προαγωγή «στρατηγικών» διασυννοριακών έργων συνδεσιμότητας στα πεδία των υποδομών μεταφορών-ενέργειας.

Ο όγκος των διμερών εμπορικών συναλλαγών μας με τη Βουλγαρία, εν μέσω γενικότερων «κλυδωνισμών» λόγω του δεύτερου έτους της πανδημίας “COVID-19” (2021) και της εκδήλωσης της ρωσο-ουκρανικής σύρραξης (2022), όχι μόνο δεν διαταράχθηκε, αλλά κατέρριψε κάθε προηγούμενο ρεκόρ, σπάζοντας για πρώτη φορά το 2021 το «φράγμα» των 4 δις. ευρώ και φθάνοντας στο «αστρονομικό» ποσό των 6,8 δις ευρώ το δωδεκάμηνο του 2022. Οι εξαγωγές της Ελλάδος προς τη Βουλγαρία το 2022 υπερ-διπλασιάστηκαν σε σχέση με το προηγούμενο έτος (+106,8%) και διαμορφώθηκαν στα 4,2 δις ευρώ, καθιστώντας τη Βουλγαρία τον 2^ο σημαντικότερο εμπορικό εταίρο στις εξαγωγές της Ελλάδας παγκοσμίως πίσω μόνο από την Ιταλία. Αντίστοιχα, οι εισαγωγές της Ελλάδος από τη Βουλγαρία επίσης αυξήθηκαν σε σχέση με το 2021 (+18,3%) και ανήλθαν σε 2,6 δις ευρώ. Η «εκτόξευση» των εξαγωγών μας προς τη Βουλγαρία κατά το έτος 2022 οφείλεται κυρίως στις εξαγωγές πετρελαιοειδών και κατά κύριο λόγο στις εξαγωγές φυσικού αερίου του κωδικού CN8 “27112100: Αέριο φυσικό σε αεριώδη κατάσταση” που υπερέβη τα 2 δις. ευρώ το 2022 εξ αιτίας εξελίξεων όπως ο πόλεμος στην Ουκρανία, η σοβαρή «κρίση ενεργειακών προμηθειών» που αντιμετώπισε η Βουλγαρία (εξ αιτίας της από 26/04/2022 μονομερούς απόφασης της Ρωσικής Ομοσπονδίας όπως αναστείλει τις παραδόσεις φ/α προς τη Βουλγαρία), η έναρξη λειτουργίας του αγωγού φ.α. IGB (Οκτ. 2022) και η τροφοδοσία τριών αυξημένων αναγκών της

Βουλγαρίας σε προμήθειες υγροποιημένου φ.α. (LNG) από τον τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας³.

Τα **κυριότερα εξαγόμενα ελληνικά προϊόντα** προς τη Βουλγαρία κατά το έτος 2022 (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ), ήταν τα ακόλουθα: Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες, Συσκευές ημιαγωγών, Απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό, Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά, Πολυμερή του προπυλενίου ή άλλων ολεφινών, σε αρχικές μορφές, προϊόντα καπνού, παιχνίδια από πλαστική ύλη, ράβδοι από αργίλιο, ντομάτες και φράουλες ωπές, μπύρα, επιτραπέζιες ελιές, έτοιμα ενδύματα από βαμβάκι και προϊόντα χάρτου.

Αντίστοιχα, **οι εισαγωγές της Ελλάδας από τη Βουλγαρία** επικεντρώθηκαν, κατά την ίδια περίοδο, στις ακόλουθες κατηγορίες προϊόντων: ηλεκτρική ενέργεια, αγροτικά προϊόντα (κυρίως δημητριακά και λάδι ηλιοτροπίου), ορυκτά καύσιμα και έλαια, προϊόντα από μόλυβδο και ψευδάργυρο, ζάχαρη, απορρίμματα από αργίλιο, πλαστικά προϊόντα και αιθυλική αλκοόλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το έτος 2022 και εξ αιτίας του βίαιου κλεισίματος των αγορών της Ουκρανίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας λόγω ουκρανικού, οι εισαγωγές μας από τη Βουλγαρία στα αγροτικά προϊόντα «σιτάρι» (μαλακό και σκληρό), «καλαμπόκι» και «λάδι ηλιανθού» σημείωσαν ιστορικό υψηλό, ξεπερνώντας συνολικά (και για τις τρεις αυτές κατηγορίες προϊόντων) τα 250 εκατ. ευρώ (προκαταρκτικά στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ).

Όπως συνάγεται από την στατιστική ανάλυση των ελληνικών εξαγωγικών ροών προς την Βουλγαρία, η διάρθρωσή τους δεν παρουσιάζει φαινόμενα συγκέντρωσης σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, αλλά διαχέεται σε ένα ευρύτατο φάσμα. Παραδοσιακά, οι ελληνικές εξαγωγές προς τη Βουλγαρία είναι υψηλές στα ακόλουθα προϊόντα: ορυκτά καύσιμα και έλαια, πλαστικά προϊόντα, καπνά, σίδηρος και χάλυβας ενώ ιδιαίτερα ανερχόμενος είναι ο τομέας των τροφίμων (π.χ. οπωροκηπευτικά) και ποτών (μπύρα και αποστάγματα). Αντίστοιχα, οι εξαγωγές της Βουλγαρίας προς την Ελλάδα επικεντρώνονται στις ακόλουθες κατηγορίες προϊόντων: αγροτικά προϊόντα, ορυκτά καύσιμα και έλαια, υλικά από ξύλο, πλαστικά προϊόντα, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και έτοιμα ενδύματα.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των σημαντικότερων κατηγοριών ελληνικών εξαγωγών προς την Βουλγαρία, για τα έτη 2021 και 2022 ταξινομημένα κατά διψήφιο επίπεδο Διεθνούς Ταξινόμησης Συνδυασμένης Ονοματολογίας (CN2).

³ Κατά το έτος 2022, ο τερματικός σταθμός LNG της Ρεβυθούσας αποτέλεσε την κύρια «πύλη εισόδου» φυσικού αερίου της Ελλάδος και σχεδόν το 35% του ΥΦΑ που εκφορτώθηκε σε αυτόν - 30 TWh ή 2.5 bcm φ.α. - εξήχθη στη Βουλγαρία [<https://www.desfa.gr/en/press-center/press-releases/stoixeia-desfa-gia-thn-katanalwsh-fysikov-aerioy-to-2022>].

Πίνακας 10: Ελληνικές εξαγωγές στη Βουλγαρία – μεγάλες κατηγορίες

Έτος	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	
27 - ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ	294,760,854	15,0	2,156,255,868	50,1	+1,861,495,014
85 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	100,169,538	5,1	226,982,172	5,2	+126,812,634
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	157,150,684	8,0	175,589,237	4,0	+18,438,553
72 - ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	90,457,300	4,6	162,069,263	3,7	+71,611,963
31 - ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	42,473,783	2,1	120,600,148	2,8	+78,126,365
74 - ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	78,427,008	3,9	116,091,242	2,6	+37,664,234
76 - ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	78,937,051	4,0	98,956,110	2,2	+20,019,059
15 - ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΛΑΔΙΑ ΖΩΙΚΑ Ή ΦΥΤΙΚΑ	53,406,890	2,7	89,241,447	2,0	+35,834,557
84 - ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ	86,323,784	4,3	84,783,520	1,9	-1,540,264
08 - ΚΑΡΠΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΥΤΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	86,744,134	4,4	77,372,676	1,7	-9,371,458
24 - ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	82,653,320	4,2	73,602,893	1,7	-9,050,427
48 - ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ	55,623,894	2,8	68,069,909	1,5	+12,446,015
95 - ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ	49,615,453	2,5	60,268,844	1,4	+10,653,391
61 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	56,757,363	2,8	54,041,874	1,2	-2,715,489
22 – ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΙΔΙ	35,181,605	1,7	38,661,207	0,8	+3,347,465
87 - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ	35,313,742	1,7	37,411,418	0,8	+2,097,676
38 – ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	28,183,610	1,4	36,653,381	0,8	+8,469,771
07 - ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΦΥΤΑ, ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ, ΒΡΩΣΙΜΑ	26,922,841	1,3	33,657,746	0,7	+6,734,905
19 - ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ, ΤΑ ΑΛΕΥΡΙΑ, ΤΑ ΑΜΥΛΑ	22,605,892	1,1	33,240,628	0,7	+10,634,736

60 - ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	29,332,605	1,4	29,874,341	0,6	+541,736

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στον επόμενο πίνακα, παρουσιάζεται η διάρθρωση των σημαντικότερων κατηγοριών ελληνικών εξαγωγών σε πιο εξειδικευμένη ανάλυση οκταψήφιου κωδικού Διεθνούς Ταξινόμησης Συνδυασμένης Ονοματολογίας (CN8).

Πίνακας 11: Ελληνικές εξαγωγές στη Βουλγαρία – κυριότερα προϊόντα

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	
8ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας					
'27112100' - Αέριο φυσικό σε αεριώδη κατάσταση	187,825,457	9,5	2,027,264,617	47,1	+1,839,439,160
'85414300' - Φωτοβολταϊκά κύτταρα, συναρμολογημένα σε αυτοτελείς μονάδες ή κατασκευασμένα σε πλάκες	-	-	149,029,563	3,4	+149,029,563
'74040010' - Απορρίμματα και θραύσματα από εξευγενισμένο χαλκό (εκτός από ακατέργαστους όγκους [πλινθώματα] ή εκτός από παρόμοιες ακατέργαστες μορφές, από ρευστοποιημένα απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό, εκτός από τέφρες και κατάλοιπα (σκωρίες)	50,676,690	2,5	81,213,994	1,8	+30,537,304
'39021000' - Πολυπροπυλένιο σε αρχικές μορφές	70,617,070	3,5	74,090,215	1,7	+3,473,145
'50676690' - Χοντρόσυρμα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβα, ακανόνιστα περιελιγμένο, με εγκοπές, ραβδώσεις, κοιλώματα ή ανάγλυφα που γίνονται κατά την έλαση (ΕΚΑΧ)	-	-	48,464,834	1,1	+48,464,834
'95030095' - Από πλαστική ύλη	37,572,238	1,9	47,524,104	1,1	+9,951,866
'27102011' - Περιεκτικότητας κατά βάρος σε θείο που δεν υπερβαίνει το 0,001 %	8,415,943	0,4	44,350,014	1,0	+35,934,071
'31055900' - Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά που περιέχουν τα δύο λιπαντικά στοιχεία άζωτο (εκτός από νιτρικά) και φωσφόρο	13,022,389	0,6	42,895,970	0,9	+29,873,581

'76042910' - Ράβδοι από κράματα αργιλίου	32,685,922	1,6	42,434,802	0,9	+9,748,880
'72071116' - Ημιτελή προϊόντα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που περιέχουν κατά βάρος < 25% άνθρακα	204,860	0.01	41,201,179	0,9	+40,996,319
'24022090' - Σιγάρα που περιέχουν καπνό (εκτός από αυτά που περιέχουν γαρίφαλο)	40,219,920	2,0	39,552,137	0,9	-667,783
'31023090' - Νιτρικό αμμώνιο	9,111,901	0,4	32,953,370	0,7	+23,841,469
'15119099' - Φοινικέλαιο και τα υγρά κλάσματά του	18,559,119	0,9	30,905,141	0,7	+12,346,022
'27101943' - Περιεκτικότητας κατά βάρος σε θείο που δεν υπερβαίνει το 0,001 %	51,547,339	2,6	28,581,933	0,6	-22,965,406
'72142000' - Ράβδοι και χονδρόσυρμα, από σίδηρο ή από μη κραματοποιημένο χάλυβα, που φέρουν εγκοπές, νευρώσεις	21,626,086	1,1	26,029,407	0,6	+4,403,321
'27132000' - Άσφαλτος από πετρέλαιο	29,604,843	1,5	24,971,800	0,5	-4,633,043
'23040000' - Πίτες και άλλα στερεά υπολείμματα, έστω και σπασμένα ή συσσωματωμένα με μορφή σβόλων	17,010,917	0,8	19,097,512	0,4	+2,086,595
'84713000' - Αυτόματες μηχανές επεξεργασίας δεδομένων, ψηφιακές, φορητές, βάρους <= 10 kg	9,063,453	0,4	19,056,290	0,4	+9,992,837
'76012020' - Πλάκες και μπιγιέττες (κολώνες)	17,398,968	0,8	18,245,604	0,4	+846,636
'76042990' - Πλήρη είδη με καθορισμένη μορφή, από κράματα αργιλίου, π.δ.κ.α.	13,751,674	0,6	18,129,590	0,4	+4,377,916

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των σημαντικότερων κατηγοριών ελληνικών εισαγωγών από τη Βουλγαρία, για τα έτη 2020 και 2021 ταξινομημένα κατά διψήφιο επίπεδο Διεθνούς Ταξινόμησης Συνδυασμένης Ονοματολογίας (CN2).

Πίνακας 12: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βουλγαρία – μεγάλες κατηγορίες

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	
10 - ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	255,467,357	11,9	289,199,893	11,9	+33,732,536
27- ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ	94,489,633	4,4	233,578,711	9,6	+139,089,078
39 - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	134,049,644	6,2	163,681,388	6,7	+29,631,744
38 – ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	36,933,439	1,7	152,067,291	6,2	+115,133,852
44 - ΞΥΛΕΙΑ, ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	114,950,854	5,3	150,901,817	6,2	+35,950,963
84 - ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ	113,745,701	5,3	113,502,686	4,6	-243,015
15 - ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΛΑΔΙΑ ΖΩΙΚΑ Ή ΦΥΤΙΚΑ	73,583,807	3,4	111,991,422	4,6	+38,407,615
85 - ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	104,543,308	4,8	98,622,813	4,0	-5,920,495
61 - ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	94,477,534	4,4	96,275,107	3,9	+1,797,573
70 - ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	61,896,664	2,8	90,801,556	3,7	+28,904,892
94 - ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ	73,774,659	3,4	80,918,835	3,3	+7,144,176
04 - ΓΑΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ	59,840,834	2,7	78,469,298	3,2	+18,628,464
17 - ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	33,160,545	1,3	72,944,626	3,0	+39,784,081
72 - ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	46,695,790	2,1	69,440,414	2,8	+22,744,624
02 - ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	50,184,792	2,3	65,282,876	2,7	+15,098,084

87 - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ	48,141,701	2,2	63,583,664	2,6	+15,441,963
78 - ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	48,459,878	2,2	56,741,136	2,3	+8,281,258
74 - ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	35,263,738	1,4	55,760,781	2,3	+20,497,043
23 - ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ. ΤΡΟΦΕΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΕΣ ΓΙΑ ΖΩΑ	44,670,291	2,0	52,484,759	2,1	+7,814,468
48 - ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ	42,614,408	1,9	52,086,747	2,1	+9,472,339

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Τέλος, παρουσιάζεται η διάρθρωση των σημαντικότερων κατηγοριών ελληνικών εισαγωγών από τη Βουλγαρία σε πιο εξειδικευμένη ανάλυση οκταψήφιου κωδικού Διεθνούς Ταξινόμησης Συνδυασμένης Ονοματολογίας (CN8).

Πίνακας 13: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βουλγαρία – κυριότερα προϊόντα

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	Αξία (εκ. €)	% στο σύνολο	
8ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας					Αξία (εκ. €)
'27112100' - Αέριο φυσικό σε αεριώδη κατάσταση	25,576,714	1,2	168,788,187	6,9	+143,211,473
'38260010' - Μονοαλκυλεστέρες λιπαρών οξέων, που περιέχουν κατ' όγκον 96,5 % ή περισσότερο σε εστέρες (FAMAΕ)	22,934,678	1,1	135,541,401	5,6	+112,606,723
'10019900' - Άλλα	79,748	-	106,384,182	4,4	+106,304,434
'10059000' - Καλαμπόκι (εκτός από αυτό που προορίζεται για σπορά)	60,557,136	3,0	75,940,850	3,1	+15,383,714
'78011000' - Μόλυβδος καθαρισμένος, σε ακατέργαστη μορφή	6,692,452	0,3	50,612,731	2,0	+43,920,281
'27160000' - Ηλεκτρική ενέργεια	5,777,590	0,2	50,461,290	2,0	+44,683,700
'17019910' - Ζάχαρη άσπρη χωρίς προσθήκη αρωματικών ή χρωστικών ουσιών, που περιέχει, σε ξερή κατάσταση, >= 99,5%	7,196,263	0,3	45,661,139	1,8	+38,464,876

'15121990' - Άλλα	1,180,869	0,05	37,201,008	1,5	+36,020,139
'15121191' - Λάδι ηλιοτρόπιου, ακατέργαστο	63,501	-	36,451,121	1,5	+36,387,620
'10011900' - Άλλο	25,969	-	26,267,272	1,0	+26,241,303
'44101130' - Επιφανειακώς καλυμμένα από χαρτί εμποτισμένο με μελαμίνη	17,706,274	0,9	25,480,299	1,0	+4,192,843
'76020019' - Απορρίμματα από αργίλιο, ό. συμπ. τα ελαττωματικά τεμάχια ή τα τεμάχια που αχρηστεύονται κατά την επ	19,771,124	0,9	23,963,967	0,9	+4,192,843
'74040010' - Απορρίμματα και θραύσματα από εξευγενισμένο χαλκό (εκτός από ακατέργαστους όγκους [πλινθώματα])	10,540,877	0,5	23,804,374	0,9	+13,263,497
'70109061' - Ίση ή μεγαλύτερη του 0,25 l	11,387,378	0,5	23,482,746	0,9	+12,095,368
'79011100' - Ψευδάργυρος σε ακατέργαστη μορφή	10,609	-	23,359,886	0,9	+23,349,277
'22071000' - Αιθυλική αλκοόλη μη μετουσιωμένη, με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο >= 80% vol	255	-	21,798,504	0,9	+21,798,249
'70109043' - Ανώτερη του 0,33 l αλλά κατώτερη του 1 l	12,800,662	0,6	20,498,804	0,8	+7,698,142
'10039000' - Άλλο	39,441	-	20,213,902	0,8	+20,174,461
'10019120' - Σιτάρι μαλακό και σμιγάδι που προορίζονται για σπορά	16,003	-	19,226,590	0,7	+19,210,587
'44152020' - Επίπεδα πλαίσια στοιβασίας υλικών (παλέτες) και στεφάνες παλετών, από ξύλο	11,683,256	0,5	17,701,452	0,7	+6,018,196

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

2.1.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Πίνακας 14: Ισοζύγιο υπηρεσιών

	2018	2019	2020	2021	2022
Εισπράξεις (σε εκ. ευρώ)	463	496	207	381	548
Πληρωμές (σε εκ. ευρώ)	439	387	283	318	419
Ισοζύγιο υπηρεσιών (σε εκ. ευρώ)	24	109	-76	63	129

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 15: Εισπράξεις της Ελλάδας από τη Βουλγαρία

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία 2022/2021(σε εκ. ευρώ)
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΕΒΟΡS 2010 ή ΒΡΜ6					
Ταξιδιωτικές εισπράξεις	139	1,3	339	1,9	+200
Μεταφορές	118	0,6	184	0,7	+66
Λοιπές	123	2,1	161	2,4	+38

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 16: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη Βουλγαρία

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	2018	2019	2020	2021	2022
Αφίξεις από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα	3.135.327	3.882.890	663.106	761.688	1.812.084
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	10,4%	12,3%	8,9%	5,1%	6,5%
Μεταβολή	+589.020 (+18,8%)	+747.563 (+19,2%)	- 3,219,784 (-182,9%)	+98.582 (+12,9%)	+1,050,39 6 (+157,9%)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η δυναμική την οποία διατηρούν κατά τα τελευταία έτη οι **διμερείς τουριστικές ροές** ανάμεσα σε Ελλάδα και Βουλγαρία είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική. Μέχρι την εκδήλωση της πανδημίας του “COVID-19” και ιδιαίτερα μεταξύ των ετών 2015 έως και το έτος 2019 ο αριθμός των βούλγαρων τουριστών που επισκέπτονταν την Ελλάδα στο πλαίσιο κυρίως της θερινής τουριστικής περιόδου έβαινε διαρκώς αυξανόμενος. Αντίστοιχα υψηλή ήταν διαχρονικά και η εισροή ελλήνων τουριστών στη Βουλγαρία, κυρίως κατά τη χειμερινή τουριστική περίοδο. Η έλευση της πανδημίας, ανέτρεψε προσωρινά αυτές τις τάσεις αλλά εκτιμάται ότι με την πρόοδο του προγράμματος εμβολιασμών στις δύο χώρες και την σταδιακή επιστροφή στην «κανονικότητα» σε ό,τι αφορά τις διασυνοριακές μετακινήσεις και τις τουριστικές ροές, η κατάσταση θα επανέλθει σταδιακά τα επόμενα χρόνια στα προ πανδημίας επίπεδα.

Σημειώνεται ότι τα στοιχεία τα οποία παρέχει η Τράπεζα της Ελλάδος για τις τουριστικές αφίξεις αφορούν στη γενικότερη κατηγορία “ταξιδιωτική κίνηση” από τη Βουλγαρία, η οποία

δυνατόν να περιλαμβάνει και αυθημερόν διέλευση από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα και επιστροφή στη Βουλγαρία, και όχι κατ' ανάγκην επίσκεψη στη χώρα μας για τουριστικούς λόγους, η οποία συνεπάγεται πολυήμερη παραμονή και αριθμό διανυκτερεύσεων στην Ελλάδα. Για το λόγο αυτό, παραθέτουμε κατωτέρω και αντίστοιχα στοιχεία τα οποία μας διαθέτει κατ' έτος το Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο της Βουλγαρίας (NSI) και αφορούν στο εξερχόμενο τουριστικό ρεύμα από Βουλγαρία (βάσει στοιχείων που διαθέτουν τα εδώ ταξιδιωτικά πρακτορεία), στα οποία παρατηρείται σημαντική απόκλιση σε σχέση με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

	2018	2019	2020	2021	2022
Αφίξεις από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα					
	1.400.000	1.461.096	180.000	264.772	1.320.613
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	-	-	-	-	-
Μεταβολή	4,3%	4,2%	-187,6%	+32,1%	+179,9%

Πηγή: β/Εθνικό Στατιστικό Ινστιτούτο (NSI)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του βουλγαρικού Στατιστικού Ινστιτούτου (NSI), κατά το τουριστικό έτος 2022ο συνολικός αριθμός των βούλγαρων πολιτών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα αυξήθηκε κατά (+)179% σε σχέση με το «επώδυνο» για την παγκόσμια τουριστική βιομηχανία έτη 2020 και 2021, ανερχόμενος σε 1.320.613 βούλγαρους πολίτες, οι οποίοι επισκέφθηκαν κυρίως με οδικά μέσα την Ελλάδα κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Ο αριθμός αυτός των επισκεπτών είναι ενδεικτικός των παραδοσιακά πολύ υψηλών αριθμών εισερχόμενων από τη Βουλγαρία επισκεπτών και προσεγγίζει τα επίπεδα της πρό πανδημίας περιόδου. Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο από το έτος 2014 έως και το έτος 2019 κατεγράφη μια τάση ραγδαίας αύξησης του εισερχόμενου τουρισμού από Βουλγαρία. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται άμεσα και με το γεγονός της σημαντικής αύξησης που παρατηρείται σε αγορά ακινήτων (κυρίως εξοχικές κατοικίες) στην Ελλάδα από βούλγαρους πολίτες καθώς και σε βουλγαρικές επενδύσεις στον εν Ελλάδι ξενοδοχειακό κλάδο. Ο μεγαλύτερος όγκος των βούλγαρων ταξιδιωτών εισέρχεται στην Ελλάδα για λόγους αναψυχής και διακοπών.

Ως σημαντικότεροι λόγοι προσέλκυσης των Βούλγαρων τουριστών θεωρούνται η ποιότητα των υπηρεσιών στην Ελλάδα, η καλή πολιτική μάρκετινγκ και οι φυσικές ομορφιές της χώρας μας, ενώ το συχνά υψηλότερο κόστος σε σχέση με τη Βουλγαρία δεν αξιολογείται ως καθοριστικός παράγοντας.

Στον αντίποδα, αξιοσημείωτη υπήρξε κατά το έτος 2022η αύξηση του εισερχόμενου στη Βουλγαρία τουριστικού ρεύματος από Ελλάδα, οποίο ανήλθε σε 884.500 επισκέπτες έναντι 344.970 επισκεπτών μέσα στο πανδημικό έτος 2020, δηλαδή 539,530περισσότερους (+122%) σε σχέση με το έτος 2021.Την περίοδο της πανδημίας του "COVID-19", ο πολύ υψηλός αριθμός λοιμώξεων και θανάτων και η ανεξέλεγκτη διασπορά του ιού, λειτουργούσε «αποτρεπτικά» για τους έλληνες που παραδοσιακά επισκέπτονταν οδικώς χειμερινούς προορισμούς στη (νότια κυρίως) Βουλγαρία. Από το έτος 2022 ωστόσο, με την πρόοδο που σημειώθηκε στο πρόγραμμα εμβολιασμών στη Βουλγαρία και την σταδιακή ύφεση των σοβαρών λοιμώξεων λόγω του ιού, η κατάσταση άλλαξε. Σύμφωνα με στοιχεία του β/Υπουργείου Τουρισμού και του NSI, Η Ελλάδα κατετάγη στην τρίτη θέση των χωρών

προέλευσης του εισερχόμενου τουρισμού στη Βουλγαρία πίσω από τις Τουρκία, Ρουμανία, και Ουκρανία.

Πίνακας 17: Πληρωμές της Ελλάδας στη Βουλγαρία

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΕΒΟΡS 2010 ή ΒΡΜ6					2022/2021Αξία (σε εκ. ευρώ)
Ταξιδιωτικές πληρωμές	26	2,3	66	3,4	+40
Μεταφορές	187	1,2	237	1,2	+50
Λοιπές	103	1,7	115	1,7	+12

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

2.2 Άμεσες επενδύσεις

2.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βουλγαρία

Πίνακας 18: Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βουλγαρία

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ποσά σε εκ. ευρώ)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΑΞΕ προς την Ελλάδα (απόθεμα)	90,7	127,5	136,7	192,2	211,6	209,0
Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στη Βουλγαρία (απόθεμα)	2.244	2.222	2.491	2.544	2.814	2.958

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

Η Βουλγαρία αποτελεί πλέον στρατηγικό οικονομικό εταίρο της χώρας μας στα Βαλκάνια και ελκυστικό επενδυτικό προορισμό -αρχικά μικρομεσαίων- και στη συνέχεια μεγάλων και πολυεθνικών ελληνικών επιχειρήσεων και ομίλων. Η σημαντική οικονομική παρουσία της Ελλάδας αποτυπώνεται τόσο στη διαχρονική αύξηση των διμερών εμπορικών συναλλαγών, όσο και στην ισχυρή παρουσία των εδώ εγκατεστημένων ελληνικών επιχειρήσεων. Η ελληνική επιχειρηματικότητα εκτιμάται ότι συνεισφέρει στη μεγέθυνση του εγχώριου ΑΕΠ, με μερίδιο περί το 5% επί του συνολικού αποθέματος ΑΞΕ, συμβάλλοντας στη δημιουργία χιλιάδων θέσεων εργασίας και ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα της φιλοξενούσας χώρας. Στη Σόφια εδρεύει το **Ελληνικό Επιχειρηματικό Συμβούλιο στη Βουλγαρία (HellenicBusinessCouncilinBulgaria - HBCB)**, το οποίο αποτελεί ιδιαίτερα δραστήρια θεσμική έκφραση της ελληνικής επιχειρηματικότητας, με μέλη του τις μεγαλύτερες εδώ ελληνικές επενδυτικές παρουσίες.

Στη γενική κατάταξη των ξένων επενδυτών στη Βουλγαρία, η Ελλάδα παρέμενε στην πέμπτη θέση (όπου βρισκόταν ήδη από το έτος 2021), με απόθεμα ΑΞΕ τον Δεκέμβριο του 2022 στα 2 δις 958 εκατ. ευρώ και ξεπερνώντας οριακά την Ιταλία. Η χώρα μας κατείχε για πολλά χρόνια την τρίτη θέση μεταξύ των σημαντικότερων επενδυτών στη Βουλγαρία και το έτος 2017 έπεσε για πρώτη φορά στην έκτη θέση.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της *InvestBulgaria* (βουλγαρικής κρατικής υπηρεσίας προσέλκυσης επενδύσεων), οι ελληνικές ΑΞΕ στη Βουλγαρία είναι στην πραγματικότητα μεγαλύτερες, καθώς σημαντικό μέρος των εισροών επενδυτικών κεφαλαίων ελληνικών επιχειρήσεων προέρχεται κυρίως από το Λουξεμβούργο και την Κύπρο, καθώς επίσης και από την Ολλανδία.

Κύριοι λόγοι της ελκυστικότητας της Βουλγαρίας ως επενδυτικού προορισμού για τους Έλληνες είναι η γεωγραφική γειτνίαση, η χαμηλή φορολογία, το φθηνότερο σε ορισμένες περιπτώσεις εργατικό κόστος και το χαμηλότερο κόστος λειτουργίας.

Τα τελευταία 5 έτη χαρακτηρίζονται από σημαντικό κύμα αποεπένδυσης, το οποίο συνδέεται αναπόφευκτα με τη μείωση της παρουσίας των τραπεζών της χώρας μας στη Βουλγαρία, ως απόρροια της υλοποίησης του σχεδίου αναδιάρθρωσης των τραπεζών μας στα Βαλκάνια (κανόνες του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας), το οποίο έχει εγκριθεί από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της ΕΕ. Το 2017, αποχώρησε από τη Βουλγαρία ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας [πώληση του 99.91% της θυγατρικής της τράπεζας στη Βουλγαρία, *United Bulgarian Bank A.D. (UBB)* και του 100% της θυγατρικής της εταιρίας *Interlease E.A.D.* στη βελγική τράπεζα *KBC (KBC Group)*. Τίμημα αγοραπωλησίας 610 εκατ. ευρώ / 1,2 δις BGN / lev]. Το 2018, το κύμα αποεπένδυσης συνεχίστηκε, με την ανακοίνωση (Αθήνα, 7.11.2018) της εξαγοράς της θυγατρικής της Τράπεζας Πειραιώς στη Βουλγαρία, *Piraeus Bank Bulgaria («PBB»)*, από την *Eurobank Bulgaria AD («Postbank»)* έναντι ποσού 75 εκατ. ευρώ. Η εξαγορά αυτή ολοκληρώθηκε μέσα στις 12/11/2019, με την *Eurobank Bulgaria AD («Postbank»)* να προβαίνει στις 18/11/2019 στην ανακοίνωση της ολοκλήρωσης της επιχειρησιακής συγχώνευσης (operational merger) με την θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς στη Βουλγαρία, *Piraeus Bank Bulgaria AD («PBB»)*. Στη νέα οντότητα που προέκυψε από την ολοκλήρωση της επιχειρησιακής συγχώνευσης συμμετέχουν ως κύριοι μέτοχοι αμερικανικά και καναδικά funds. Ως αποτέλεσμα, η *Eurobank Bulgaria AD («Postbank»)* καθίσταται ο νόμιμος διάδοχος (legal successor) της *Piraeus Bank Bulgaria AD («PBB»)* στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας, αποκτώντας τα περιουσιακά στοιχεία, τα δικαιώματα καθώς και τις υποχρεώσεις (δανειακές κυρίως) της τελευταίας, όπως αυτές προβλέπονταν από τις μέχρι τότε συμβάσεις με τους πελάτες τις. Ενισχύεται δε σημαντικά η θέση της στη Βουλγαρική τραπεζική αγορά με μερίδιο άνω του 10%, κατέχοντας πλέον την 4η θέση βάσει στοιχείων ενεργητικού (εκτιμάται συνολικά σε ποσό άνω των 5 δις. ευρώ) και καθίσταται πλέον η μοναδική ελληνικών συμφερόντων τράπεζα που παραμένει στη Βουλγαρία.

Την τελευταία τριετία (2019-2022) και παρά τους σημαντικούς περιορισμούς που συνεπαγόταν για την κίνηση των κεφαλαίων η έλευση της πανδημίας του "COVID-19" το α' τρίμηνο του έτους 2020, πραγματοποιήθηκαν κάποιες σημαντικές επενδύσεις στη Βουλγαρία από ελληνικούς ομίλους. Σημαντικό επενδυτικό πρόγραμμα υλοποιεί κατά την τρέχουσα περίοδο (τριετία 2019-2022) στη Βουλγαρία ο όμιλος "**ΒΙΟΧΑΛΚΟ**" (ο κορυφαίος κατά τεκμήριο ελληνικών συμφερόντων επενδυτικός όμιλος στη χώρα), κατόπιν στρατηγικής επενδυτικής συμφωνίας που συνήψε τον Ιανουάριο του 2019 η "*Etem Bulgaria EAD*" με την "*Gestamp*" - κορυφαίο διεθνή όμιλο που ειδικεύεται στον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την παραγωγή μεταλλικών τμημάτων (κυρίως από χάλυβα) για την αυτοκινητοβιομηχανία. Το επενδυτικό πρόγραμμα περιλαμβάνει την εγκατάσταση νέας γραμμής διέλασης και επεξεργασίας προφίλ αλουμινίου για την αυτοκινητοβιομηχανία (βιομηχανικός κλάδος με

τεράστια ανάπτυξη τα τελευταία έτη στη Βουλγαρία). Η κίνηση αυτή, εκτιμάται ότι θα ενισχύσει την θέση της “*Etem Bulgaria EAD*” στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας και θα συμβάλει στην επιτυχή κάλυψη της αυξημένης ζήτησης προϊόντων αλουμινίου, ακολουθώντας τις τελευταίες εξελίξεις του κλάδου.

Επιπλέον, σημαντική επένδυση ολοκλήρωσαν μέσα στο έτος 2022 οι “**Μύλοι Λούλη**” στη Βουλγαρία μέσω της εδώ θυγατρικής τους, “*LOULISMEL - BULGARIAEAD*”, με αντικείμενο την κατασκευή σιλό δημητριακών, χωρητικότητας 7.000 τόνων, σε ιδιόκτητο οικόπεδο που βρίσκεται στην βιομηχανική ζώνη του Bozhurishte στην πρωτεύουσα, Σόφια. Οι εργασίες για την κατασκευή του σιλό δημητριακών ολοκληρώθηκαν στα τέλη του έτους 2022. Η βιομηχανική αυτή μονάδα, είναι η δεύτερη κατά σειρά που αναπτύσσουν οι “Μύλοι Λούλη” στη Βουλγαρία μετά την ανέγερση αντίστοιχης βιομηχανικής μονάδας στο General Toshevo που ολοκληρώθηκε το 2015 και πέρασε στην ιδιοκτησία της Μύλοι Λούλη το έτος 2018. Η εγκατάσταση στο Bozhurishte αποτελεί την μοναδική μέχρι στιγμής ελληνική επένδυση στον χώρο της βιομηχανικής αυτής ζώνης του με ύψος περίπου 18 εκατ. BGN / Lev, ήτοι 9,2 εκατ. ευρώ (σύμφωνα με την σχετική «δέσμευση» της “*LOULIS MEL - BULGARIA EAD*” στο υπό υλοποίηση επενδυτικό της πρόγραμμα). Καθώς η Ελλάδα είναι χώρα ελλειμματική στην παραγωγή μαλακού σίτου, σε σχέση με τις διευρυμένες και επείγουσες πλέον (λόγω ουκρανικής σύρραξης) ανάγκες της εγχώριας αγοράς και βασίζεται στις εισαγωγές, οι “Μύλοι Λούλη” σκοπεύουν μέσω αυτής της επένδυσης να μπορούν να προμηθεύονται και να κάνουν διαλογή των καλύτερων και ποιοτικότερων σιτηρών απευθείας από την πηγή. Υπενθυμίζεται ότι η Βουλγαρία αποτελεί σήμερα μια από τις βασικές χώρες παραγωγής μαλακών σιτηρών στη Βαλκανική χερσόνησο και εξάγει εκατομμύρια τόνους προς διάφορες χώρες του κόσμου ετησίως.

Από το Νοέμβριο του 2020 η “**Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης Α.Ε.**” (**ΟΛΘ Α.Ε.**) έχει δημιουργήσει το πρώτο “**Dry Port**”, δηλαδή έναντερματικό σταθμό αποθήκευσης και διαχείρισης φορτίων στην περιοχή Iliyantsi, προάστιο της Σόφιας. Η δημιουργία δικτύου “**Dry Ports**” του λιμανιού της Θεσσαλονίκης ήταν ένας από τους στρατηγικούς στόχους της ΟΛΘ Α.Ε., μετά την εξαγορά του 67% των μετοχών από την κοινοπραξία South East Gateway Thessaloniki (SEGT Ltd), ώστε να αναβαθμιστεί ο ρόλος του λιμανιού ως «θαλάσσιας πύλης» για την ευρύτερη περιοχή. Η ΟΛΘ Α.Ε. έχει ήδη ξεκινήσει από τον Ιανουάριο του 2021 τις διαδικασίες φορτοεκφόρτωσης για μεγάλα φορτία (π.χ. μάρμαρα, βιομηχανικό εμπόρευμα) εντός του Dry Port της Σόφιας και πραγματοποιεί 3 δρομολόγια (διάρκειας 10-12 ωρών έκαστο) εβδομαδιαίως από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης προς το DryPort της Σόφιας και αντιστρόφως σε συγκεκριμένες μέρες και ώρες, προσφέροντας σταθερότητα και αποτελεσματικότητα στην αγορά. Επιπλέον, το Dry Port προσφέρει υπηρεσίες αποθήκευσης και πραγματοποιεί παραδόσεις (διασύνδεση τρένου με φορτηγά, intermodality) σε διάφορες περιοχές εντός της βιομηχανικής ζώνης που βρίσκεται πλησίον του, ενώ πρόσφατα έχει ξεκινήσει και μια προσπάθεια παροχής ειδικών υπηρεσιών σε ναυτιλιακές γραμμές (υποδοχή εμπορευματοκιβωτίων για πελάτες που επιθυμούν να αξιοποιήσουν τη διασύνδεση του τερματικού σταθμού με το τρένο), ενώ έχει ολοκληρώσει την εγκατάσταση συστήματος παρακολούθησης του αποθέματος των κουτιών εντός των αποθηκευτικών χώρων του DryPort. Σε τεχνολογικό επίπεδο, το DryPort της Σόφιας έχει εγκαταστήσει ψηφιακό σύστημα «αυτόματης καταχώρησης καταστατικών» (Electronic Data Interchange-EDI connection) και αναπτύσσει περαιτέρω τεχνολογικά εργαλεία. Θετική εξέλιξη για τη δυναμική της

δραστηριότητας που επιθυμεί να αναπτύξει η ΟΛΘ Α.Ε. στην αγορά της Βουλγαρίας είναι το γεγονός ότι εντός του 2021, πρώτου έτους λειτουργίας του DryPort Σόφιας και παρά τις δυσμενείς εξελίξεις στο μέτωπο της πανδημίας και της «εφοδιαστικής κρίσης» με επίκεντρο την Λ.Δ. Κίνας, η year-to-date διαμετακόμιση από Θεσσαλονίκη προς Βουλγαρία αυξήθηκε κατά 21,4% σε σχέση με το έτος 2020 (συνολική χωρητικότητα 32.326 TEUs). Ο δείκτης αυτός είναι ενδεικτικός της κρισιμότητας της λειτουργίας των υπηρεσιών πολυτροπικών μεταφορών που προσφέρει το DryPort Σόφιας ως προς την βελτίωση της αποδοτικότητας διαμετακόμισης στην αγορά της Βουλγαρίας. Η επένδυση αυτή της ΟΛΘ Α.Ε. στη Βουλγαρία, θα έχει ως συνέχεια την ανάπτυξη ενός δικτύου τερματικών σταθμών συνδυασμένων μεταφορών (dry ports) και σε άλλες χώρες της περιοχής (Σερβία, Ρουμανία, Βόρεια Μακεδονία), με σκοπό την ανάδειξη του λιμένα της Θεσσαλονίκης σε κόμβο συνδυασμένων μεταφορών στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Ο σχεδιασμός αυτός της ΟΛΘ Α.Ε. αναμένεται υποστηριχθεί και από έργα υποδομών, διασύνδεσης και ψηφιακού μετασχηματισμού που θα υλοποιηθούν τα επόμενα χρόνια στην Ελλάδα, στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που παρέχουν τα Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της ΕΕ (ESIF, Προγραμματική περίοδος 2021-2027) και το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Μεταξύ άλλων, δύο ακόμη πολύ σημαντικές επενδυτικές κινήσεις πραγματοποιήθηκαν από ελληνικούς ομίλους μέσα στο έτος 2022, με σημαντικές επιπτώσεις για την επενδυτική μας παρουσία στην αγορά της Βουλγαρίας:

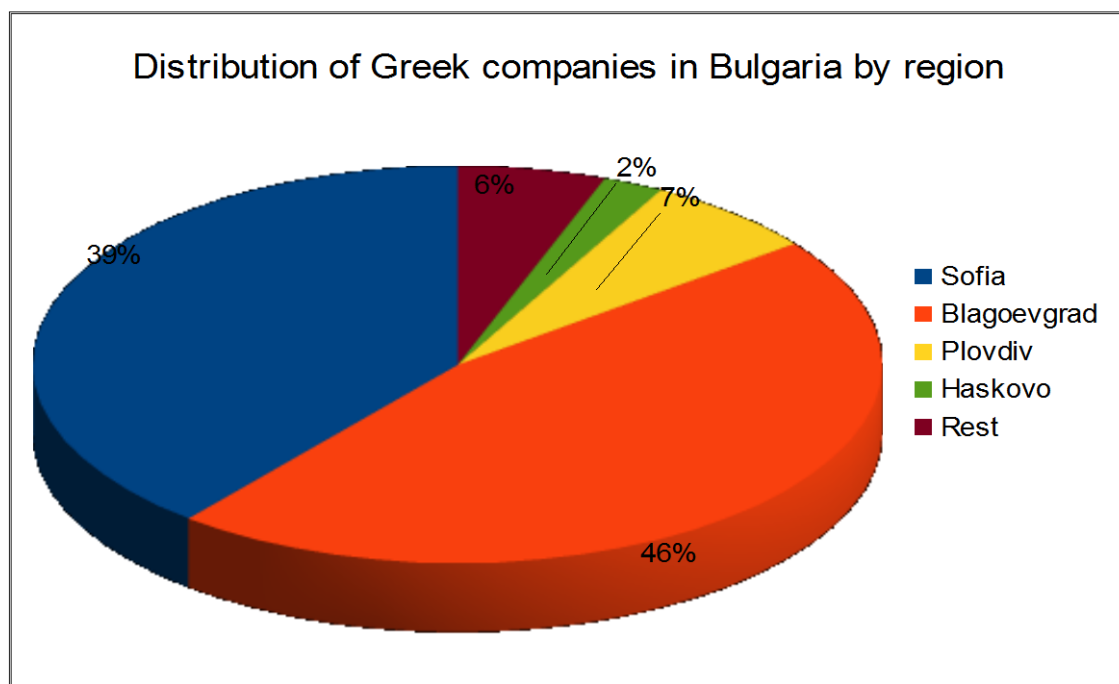
- Συμφωνία εξαγοράς της θυγατρικής εταιρείας της γαλακτοβιομηχανίας “United Milk Company” (ΟΜΚ) – πρώην «ΔΕΛΤΑ», από τον όμιλο «**Ελληνικά Γαλακτοκομεία**» της οικογένειας Σαράντη (ανακοινώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2022). Η εν λόγω συμφωνία αφορά την πώληση του 100% των μετοχών της ΟΜΚ στην “**TYRBUL A.D.**” (εμπορική επωνυμία της τοπικής επιχειρήσης του ομίλου «Ελληνικά Γαλακτοκομεία» στη Βουλγαρία, με έδρα το Sliven). Με την εξαγορά αυτή, η “TYRBUL A.D.” θεμελιώνει ηγέτιδα θέση στον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων στην αγορά της Βουλγαρίας. Το τίμημα της εξαγοράς δεν ανακοινώθηκε επίσημα, αλλά λαμβάνοντας υπόψη το EBITDA (Earnings Before Interest, Tax, Depreciation, and Amortization) της ΟΜΚ ύψους 10 εκατ. BGN / Lev για το 2021, εκτιμάται ότι ανέρχεται σε τουλάχιστον 80 εκατ. BGN / Lev (περίπου 41 εκατ. ευρώ). Η επιχειρηματική αυτή κίνηση σχολιάστηκε εκτεταμένα στα «οικονομικού – επιχειρηματικού» περιεχομένου ΜΜΕ της Βουλγαρίας, τα οποία εκτιμούν ότι, σε όρους οικονομικού αντίκτυπου, θα έχει ως αποτέλεσμα οι δραστηριότητές της “TYRBUL S.A.” στην αγορά γαλακτοκομικών της Βουλγαρίας να «εκτοξευθούν» σε όρους ετήσιου κύκλου εργασιών έως και τα 200 εκατ. BGN / Lev [102,2 εκατ. ευρώ] από 91 εκατ. BGN / Lev [46,5 εκατ. ευρώ] που κυμαίνονταν στο τελευταίο έτος καταγραφής, το 2021.
- Πρόσφατα εγκριθείσα επιχειρηματική κίνηση εξαγοράς της σοκολατοβιομηχανίας «**ION**» από την “**BESPOKE SGA HOLDINGS**” στην Ελλάδα (Ιούνιος 2022) επιφέρει μεταβολές σε λειτουργία θυγατρικής της ION στη Βουλγαρία “**INTERION S.A.**”: μεταφορά της παραγωγής των κρεμών επάλειψης (κακαόπαστας) «NuCrema» - σημαντικό κομμάτι της οποίας πραγματοποιείται στο εργοστάσιο της ION στο Νέο Φάληρο - εξ ολοκλήρου στο εργοστάσιο της “INTERION S.A.”, στο Kostinbrod της Βουλγαρίας

Τέλος, σε ό,τι αφορά την κατανομή των ελληνικών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, παρατηρείται μία ευρεία διασπορά σε διάφορους τομείς, με σημαντικότερους το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τον χρηματοπιστωτικό, τον βιομηχανικό (κυρίως επεξεργασία μετάλλων), τον ενεργειακό τομέα, τον κατασκευαστικό τομέα και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του φορέα «Ελληνικό Επιχειρηματικό Συμβούλιο στη Βουλγαρία» (HellenicBusinessCouncilinBulgaria – HBCB) και της ICAPBulgaria, οι ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεις στη Βουλγαρία εκτιμώνται σε 18.136 σε αριθμό, απασχολούν συνολικό αριθμό 27.000 ατόμων και καταγράφουν ετήσιο κύκλο εργασιών 3,9 δις ευρώ. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τη γεωγραφική κατανομή τους, η πλειοψηφία εξ αυτών, κυρίως μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, εντοπίζονται γεωγραφικά στη μεγάλη περιφέρεια του Blagoevgrad, στη Νοτιοδυτική Βουλγαρία και κυρίως στις περιοχές πλησίον των ελληνό-βουλγαρικών συνόρων. Ακολουθεί σε αριθμό η περιοχή της πρωτεύουσας, Σόφιας (Sofia-grad) και η πέριξ αυτής ευρύτερη περιοχή (π.χ. SofiaProvince, Pernik), στις οποίες είναι συγκεντρωμένες οι κατά τεκμήριο μεγαλύτερες σε μέγεθος και εντάσεως κεφαλαίου, τεχνολογίας και εργασίας ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεις.

Πηγή: HBCB & ICAP Bulgaria

Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Σόφια – Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

2.2.2 Επενδύσεις της Βουλγαρίας στην Ελλάδα

Τα τελευταία έτη παρατηρείται μια προοδευτική αύξηση των ΑΞΕ της Βουλγαρίας προς τη χώρα μας, η οποία συνδέεται κυρίως με το γεγονός της σημαντικής αύξησης που παρατηρείται σε αγορά ακίνητης περιουσίας (ιδίως εξοχικές κατοικίες) στη Βόρεια Ελλάδα (εστιάζεται σε περιοχές Καβάλας και Χαλκιδικής) από βούλγαρους πολίτες καθώς και σε βουλγαρικές επενδύσεις στον εν Ελλάδι τουριστικό και ξενοδοχειακό κλάδο. Ισχυρό ενδιαφέρον υφίσταται από βουλγαρικής πλευράς και για επενδύσεις στον εν Ελλάδι ενεργειακό και ασφαλιστικό κλάδο.

Πίνακας 19: Επενδύσεις της Βουλγαρίας στην Ελλάδα

	2018	2019	2020	2021	2022
Ροές	43,3 εκ. ευρώ	88,8 εκ. ευρώ	16,2 εκ. ευρώ	27,7 εκ. ευρώ	-0,7 εκ. ευρώ
Απόθεμα	129,2 εκ. ευρώ	184,8ε κ. ευρώ	201,6ε κ. ευρώ	211,6ε κ. ευρώ	209,0 εκ. ευρώ

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βουλγαρίας (BNB)

2.3 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας- Βουλγαρίας

- Συμφωνία για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου (Αθήνα 15.02.1991, Ν. 2255/1994)
- Συμφωνία για τα ύδατα του ποταμού Νέστου (Σόφια, 22.12.1995, Ν. 2402/1996)
- Συμφωνία για την διάνοιξη τριών νέων συνοριακών διόδων και συνδεδετικών οδικών αρτηριών μεταξύ των δύο χωρών (Σόφια, 22.12.1995, Ν. 2428/1996)
- Συμφωνία συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού (Σόφια, 14.05.1999, Ν. 2851/2000)
- Πρωτόκολλο Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας (Αθήνα, 01/12/2002)
- Συμφωνία για πενταετές πρόγραμμα αναπτυξιακής συνεργασίας (Σόφια, 28.08.2008, Ν. 3095/2005)

- Συμφωνία στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος (Αθήνα, 01.11.2002, Ν. 3367/2005)
- Συμφωνία συνεργασίας στους τομείς της τεχνολογίας πληροφοριών, των ταχυδρομείων και των τηλεπικοινωνιών (Σόφια, 17.12.2012)
- Μνημόνιο Συνεργασίας για την ανάπτυξη της διαχείρισης της παραγωγής και της πιστοποίησης της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων (Αθήνα, 17.12.2012)
- Διακυβερνητική Συμφωνία για την υλοποίηση του Διασυνδεδημένου Αγωγού φ/α Ελλάδος-Βουλγαρίας – IGB (υπεγράφη στις 10.10.2019, Σόφια, κυρώθηκε στις 29.01.2021 με Ν. 4769/2021, ανταλλαγή Οργάνων Επικύρωσης στις 11.09.2021 στη Θεσσαλονίκη)
- Συμφωνία σιδηροδρομικής συνεργασίας (υπεγράφη στις 26.2.2020, Αλεξανδρούπολη, κυρώθηκε στις 21.06.2022 και τέθηκε σε ισχύ στις 30.07.2022)

2.4 Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας έτους 2022

1. ΑΝΑΛΥΣΗ - ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

1.1. Ενέργειες για την υποστήριξη των Κλάδων Ενδιαφέροντος που δηλώθηκαν στον Προγραμματισμό

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Τρόπος υποστήριξης
1.	Τουρισμός	- Ελληνική Συμμετοχή στη διεθνή τουριστική Έκθεση “<i>Holiday&SpaExpo</i>” (Σόφια, 24-25/2/22). Η χώρα μας συμμετείχε στην Έκθεση με περίπτερα των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και του Δήμου Αλεξανδρούπολης, ο οποίος συμμετείχε για πρώτη φορά στην εν λόγω Έκθεση. Την ελληνική συμμετοχή υποστήριξε ο Πρέσβης της Ελλάδος και το Γραφείο ΟΕΥ, προσκαλώντας εγχώριους επαγγελματίες του τουρισμού στις παρουσιάσεις που πραγματοποίησαν οι ως άνω φορείς και προλογίζοντας αυτές. Η ελληνική συμμετοχή είχε ως βασικό στόχο την προβολή τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών στην περιφέρεια αρμοδιότητας των ως άνω περιφερειών και δήμων, η οποία αποτελεί διαχρονικά περιοχή με υψηλό καταγεγραμμένο ενδιαφέρον για προσέλκυση τουριστών εκ Βουλγαρίας. Ολιγόλεπτες παρουσιάσεις σε ειδικό χώρο της εκδήλωσης πραγματοποίησαν, με χρήση κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού, όλοι οι συμμετέχοντες Δήμοι και Περιφέρειες. Στις παρουσιάσεις αυτές, ανεδείχθη το εύρος των διαφορετικών προορισμών, των υπηρεσιών και της μεγάλης ποικιλίας εναλλακτικών ειδών τουρισμού που προσφέρονται στους διάφορους τουριστικούς προορισμούς της Βορείου Ελλάδος (θαλάσσιος παραθεριστικός τουρισμός, yachting, γαστρονομικός τουρισμός - οινοτουρισμός, ιαματικός τουρισμός, ορειβατικός τουρισμός, προσκυνηματικός τουρισμός κλπ.). Αριθμός άνω των 70 ατόμων, μεταξύ των οποίων και επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου, παρέστησαν στις παρουσιάσεις αυτές, εκδηλώνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους προβαλλόμενους τουριστικούς προορισμούς. - Εκδήλωση προώθησης της Περιφέρειας Ηπείρου ως τουριστικού

		προορισμού στην αγορά της Βουλγαρίας (19/10/2022) - πλαίσιο ΕΣΠΑ: «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ήπειρος 2014-2020», με την υποστήριξη του Γραφείου ΟΕΥ Σόφιας. Πραγματοποιήθηκε στο κεντρικό ξενοδοχείο της Σόφιας “Sofia Hotel Balkan” και περιελάμβανε επίσης την διενέργεια επιχειρηματικών συναντήσεων μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων από την Περιφέρεια Ηπείρου και τουριστικών πρακτόρων και λοιπών επαγγελματιών του τουριστικού τομέα από την Βουλγαρία. Η εν λόγω εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με την οργανωτική μέριμνα της Περιφέρειας Ηπείρου, στο πλαίσιο της υλοποίησης του «Επιχειρησιακού Προγράμματος ΕΣΠΑ Ήπειρος 2014-2020» και αποτελεί δράση τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου ως σημαντικού τουριστικού προορισμού στην Ελλάδα για ολόκληρη την διάρκεια του έτους (All Year Round tourism destination). Το περιεχόμενο της τουριστικής καμπάνιας / προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου στο πλαίσιο της υλοποίησης του τρέχοντος Προγράμματος αποτυπώνεται και στο κεντρικό λογότυπο (logo) της πρωτοβουλίας με χαρακτηριστικό τίτλο «Epirus breathtaking Greece for all seasons». Το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας καθώς και το Γραφείο ΕΟΤ Βουκουρεστίου (αρμόδιο και για την τουριστική αγορά της Βουλγαρίας), υποστήριξαν την εκδήλωση προσκαλώντας στελέχη από το Β/Υπουργείο Τουρισμού και τοπικούς επιχειρηματίες του τομέα τουρισμού. Τέλος, Γραφείο ΟΕΥ απηύθυνε εναρκτήριο χαιρετισμό προς τους συμμετέχοντες στην εκδήλωση. -Πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 25 Οκτωβρίου 2022 στο κεντρικό ξενοδοχείο της Σόφιας “Grand Hotel Millennium Sofia”, Συνέδριο για τον «Ψηφιακό Μετασχηματισμό στον τομέα του Τουρισμού». Διοργανώθηκε από το Υπουργείο Τουρισμού της Βουλγαρίας, υπό την αιγίδα του Β/ΠτΔ κ. Rumen Radev. Η διοργάνωση της εκδήλωσης εντάσσεται στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής της ΕΕ για την Περιφέρεια του Δούναβη (EUSDR), Πρόγραμμα INTERREG “Danube Transnational Programme”, Θεματική Προτεραιότητα 3 «Πολιτισμός και Τουρισμός», όπου η Βουλγαρία αποτελεί συντονίστρια χώρα μαζί με την Ρουμανία. Στην εκδήλωση συμμετείχε και η χώρα μας με εκπροσώπηση από το Υπουργείο

		Τουρισμού. Ειδικότερα, η Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Τουριστικής Πολιτικής, Δρ. Παναγιώτα Διονυσοπούλου, πραγματοποίησε ολιγόλεπτη παρουσίαση Powerpoint με αντικείμενο τις τρέχουσες και μελλοντικές προτεραιότητες της τουριστικής πολιτικής της χώρας μας. Ειδικότερη αναφορά έγινε στο «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης» και τις προτεραιότητες που αυτό θέτει αναφορικά με τον «ψηφιακό μετασχηματισμό» και την «πράσινη μετάβαση» σε ένα νέο τουριστικό μοντέλο. Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας συνέδραμε ελληνική συμμετοχή στο Συνέδριο και υποστήριξε ελληνικό αίτημα για την ανανέωση του «Κοινού Προγράμματος Δράσης μεταξύ του Υπουργείου Τουρισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Τουρισμού της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας για την περίοδο 2020-2022» το οποίο έφθανε στη λήξη του στο τέλος του έτους 2022.
2.	Αγροτικά μηχανήματα και εξοπλισμός	Ελληνική συμμετοχή στην 29^η Διεθνή Έκθεση Αγροτικού Τομέα “AGRA 2022” (Φιλιππούπολη, 9-13 Μαρτίου 2022). Γραφείο ΟΕΥ συνέδραμε τις συμμετοχές των εταιρειών «ΕΒΑΚ Α.Ε.» (κ. Μανουηλίδης Νικόλαος) κατασκευής και εμπορίας αγροτικών μηχανημάτων με έδρα την Ορεσιτιάδα Νομού Έβρου και «SANIDAS» (κ. Σανίδας Ευάγγελος) αγροτικά μηχανήματα για αμπελουργία-βότανα-ειδικές καλλιέργειες με έδρα την Γουμένισσα Νομού Κιλκίς. Στελέχη Γραφείου μας, αντάλλαξαν απόψεις και προτάσεις με συμμετέχοντες εξ Ελλάδος για την ανάπτυξη περαιτέρω πρωτοβουλιών στο άμεσο μέλλον, με κοινό σκοπό την ενίσχυση της εξωστρέφειας του κλάδου αγροτικής επιχειρηματικότητας στη βουλγαρική αγορά.
3.	Οίνοι - Οινοπνευματώδη ποτά	Προβολή Ελληνικών Οίνων Π.Ο.Π. στο πλαίσιο των ελληνικών συμμετοχών στο 11ο Φεστιβάλ Οίνου «BalkansInternationalWineCompetition 2022» (Σόφια, 16-18 Ιουνίου 2022) και στον παράλληλο Διαγωνισμό Οίνου που διεξήχθη στην Σαλαμίνα 1-3 Ιουνίου 2022. Γραφείο ΟΕΥ υποστήριξε ελληνικές συμμετοχές, οι οποίες απέσπασαν διάφορα βραβεία. Πιο συγκεκριμένα, βραβεύθηκαν τα ελληνικά οινοποιεία «Κτήμα Αργυρού» από τη Σαντορίνη, «Κτήμα Νικολάου» από τη Σαντορίνη, «Οινοποιείο Οινωδός» από την Κορινθία, «Οινοποιείο Σκευοφύλαξ»

		από την Κω, «Οινοποιητική Μονεμβασιάς» από τη Λακωνία και «Κτήμα Κυρ Γιάννη» από το Γιαννακοχώρι Νάουσας με πανβαλκανικά βραβεία.
4.	Τρόφιμα	Εκδήλωση προώθησης ελληνικών αλιευμάτων (τσιπούρα, λαβράκι, μύδια) στην Σόφια με την συμμετοχή της Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας και του Επιμελητηρίου Καβάλας - Πλαίσιο "ΕΣΠΑ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020" , με την υποστήριξη του Γραφείου ΟΕΥ Σόφιας (05.10.2022). Την εν λόγω εκδήλωση, της οποίας την οργανωτική μέριμνα είχε η ελληνική εταιρεία παροχής ολοκληρωμένων και συνδυασμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών «Οικονομοτεχνική ΕΠΕ» από την Θεσσαλονίκη, υποστήριξε το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας. Συμμετείχαν εκπρόσωποι του Επιμελητηρίου Καβάλας, επιχειρηματίες του κλάδου αλιευμάτων από την περιοχή της Καβάλας, προσκεκλημένοι βούλγαροι επιχειρηματίες από μεγάλες αλυσίδες λιανικής της Βουλγαρίας και τοπικοί διανομείς του κλάδου τροφίμων. Σημειώνεται ότι νωρίτερα την ίδια ημέρα, Περιφερειακή Ενότητα και Επιμελητήριο Καβάλας συμμετείχαν με περίπτερο στην μεγάλη Διεθνή Έκθεση Τροφίμων και Ποτών της Σόφιας με τίτλο "InterFood & Drink 2022" (Εκθεσιακό Κέντρο "InterExpo Center"), όπου και είχαν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν επιχειρηματικές επαφές με επαγγελματίες του κλάδου τροφίμων.

1.2. Άλλες ενέργειες, πέραν αυτών που δηλώθηκαν στο κεφάλαιο 1.1.

1.2.1 Δράσεις που πραγματοποιήθηκαν για προσέλκυση Επενδύσεων και επιχειρηματική συνεργασία

→ Πραγματοποίηση συνάντησης Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας με Εκτελεστικό Διευθυντή του φορέα "INVESTBULGARIAAGENCY" κ. StamenYanev (Σόφια, 21/01/2022). Αντικείμενα της εν θέματι συνάντησης υπήρξαν, μεταξύ άλλων: α) η ενημέρωση του φορέα εκ μέρους Γραφείου μας περί του επενδυτικού ενδιαφέροντος ελληνικών επιχειρηματικών ομίλων για πραγματοποίηση επενδύσεων / υλοποίηση επενδυτικών έργων στη Βουλγαρία (για παράδειγμα, σε τομείς όπως οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, για τις οποίες Γραφείο μας έχει καταγράψει εσχάτως υψηλό ενδιαφέρον), β) η προοπτική «ενεργοποίησης» του υπογραφέντος Μνημονίου Συνεργασίας EnterpriseGreece – InvestBulgariaAgency (Φεβρουάριος 2020, Δ' ΑΣΣ Αλεξανδρούπολης) και ανάπτυξης συνεργειών / συνεργασιών και υλοποίησης κοινών δράσεων μεταξύ των δύο φορέων, γ) η διερεύνηση τομέων κοινού ενδιαφέροντος στους οποίους δύνανται να υλοποιηθούν στο μέλλον σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος (PCIs), στα οποία υφίσταται η δυνατότητα αξιοποίησης (υψηλότερων) κρατικών ενισχύσεων σε σχέση με άλλα έργα.

→ Υποστήριξη **Εκδήλωσης Παρουσίασης Μελέτης του Ινστιτούτου Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη Σόφια σε βουλγαρικό κοινό**, κυβερνητικούς

αξιωματούχους, ΜΚΟ και επιχειρήσεις (08/03/2022). Εν θέματι εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στη Σόφια, σε συνεργασία με τους βουλγαρικούς φορείς «EnergyManagementInstitute» (EMI) και «IndependentBulgarianEnergyExchange» (IBEX). Η μελέτη αναφοράς του «Ινστιτούτου Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης» (IENE) με τίτλο “South East Europe Energy Outlook 2021/2022” που καλύπτει το σύνολο των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ολοκληρώθηκε στις αρχές του τρέχοντος έτους από την επιστημονική ομάδα του IENE, σε συνεργασία με ομολόγους φορείς από όλη την περιφέρεια Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Γραφείο μας κρίνει ότι, η πολυεπίπεδη επιρροή του IENE στη Βουλγαρία δύναται αξιοποιηθεί περαιτέρω από πλευράς μας προς την κατεύθυνση της ανάληψης μελλοντικών κοινών πρωτοβουλιών μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας, κυβερνητικού ή ιδιωτικού περιεχομένου, με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της διμερούς ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδας και Βουλγαρίας. Γραφείο μας έχει προτείνει ήδη (βλέπε Προγραμματισμό Δράσεων) όπως διεξαχθεί το πρώτο “Ελληνό-βουλγαρικό Ενεργειακό Forum”, σε συνεργασία με το IENE και το EMI.

- Συμμετοχή σε έκτακτη, **λόγω ουκρανικής κρίσης**, συνάντηση (23/03/2022) των Εμπορικών Συμβούλων των κ-μ της ΕΕ με τον Υπουργό Οικονομικών της Βουλγαρίας κ. AssenVassilev. Θέμα της συνάντησης, υπήρξε η λήψη έκτακτων εθνικών μέτρων της β/κυβέρνησης για την «Ασφάλεια και Επάρκεια των Τροφίμων», τα οποία επηρέασαν αρνητικά τις εισαγωγές σιτηρών, ελαιούχων σπόρων, ζωοτροφών και λιπασμάτων στην Ελλάδα. Συντονισμός με ΚΥ Υπηρεσία ΥΠΕΞ, ΥΠΑΑΤ και αγροτικό τμήμα ΜΕΑ Βρυξελλών για αντιμετώπιση του ζητήματος. Εν συνέχεια, συντονισμός με Γραφείο του ΓΓΔΟΣΕ, με αντικείμενο τη διερεύνηση και καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης στη Βουλγαρία αναφορικά με τις δυνατότητες εναλλακτικών προμηθειών πρώτων υλών για τους έλληνες εισαγωγείς.
- Παρακολούθηση διαπραγματεύσεων για «**Πολυμερή Συμφωνία Σύστασης Διαδρόμου Μεταφορών Περσικού Κόλπου-Μαύρης Θάλασσας**» μεταξύ Ελλάδας-Αρμενίας-Βουλγαρίας-Γεωργίας-Ιράν-Αζερμπαϊτζάν. Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας συμμετείχε στην 6^η Συνάντηση Εμπειρογνομόνων που πραγματοποιήθηκε στο Β/Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών (Σόφια, 6-7 Απριλίου 2022), εκπροσωπώντας χώρα μας, κατόπιν προηγούμενης συνεννόησης με Κεντρική Υπηρεσία ΥΠ.ΕΞ. (Β7 Δ/ση). Κατόπιν, συντάξε και απέστειλε ενημερωτικό σημείωμα με πρακτικά της Συνάντησης, για περαιτέρω επεξεργασία από ημάτερούς εμπλεκόμενους φορείς (π.χ. ΥΠΕΞ, Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, ΑΑΔΕ, Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής).
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ σε **Ετήσιο Διεθνές Συνέδριο νεοφυούς επιχειρηματικότητας “DigitalK”** στη Σόφια (12/05/2022). Η διοργάνωση της σημαντικής αυτής επιχειρηματικής εκδήλωσης, η οποία φιλοξενήθηκε στις εγκαταστάσεις του Τεχνολογικού Πάρκου της Σόφιας (SofiaTechPark – STP), αποτελεί ένδειξη της ανάπτυξης της Σόφιας κατά τα τελευταία έτη ως εξέχοντος «κόμβου» νεοφυούς επιχειρηματικότητας στα Βαλκάνια που έχει προσελκύσει ήδη το ενδιαφέρον και την προσοχή των ξένων επενδυτών. Το Γραφείο μας πραγματοποίησε επαφή με τους διοργανωτές και ενημερώθηκε για τις δυνατότητες συμμετοχής εκπροσώπων του ελληνικού οικοσυστήματος νεοφυούς επιχειρηματικότητας και της ελληνικής αγοράς επιχειρηματικών κεφαλαίων με οργανωμένη αποστολή σε μελλοντική εκδήλωση.
- Συντονισμός ελληνικής συμμετοχής σε εκδήλωση προβολής οίνων, οινογνωσίας, οινογευσίας-γευσιγνωσίας, που διοργανώνει ο φορέας **BALKANINTERNATIONALWINECOMPETITION** (BIWC). Γραφείο ΟΕΥ συμμετείχε ενεργά τόσο στον 11^ο Διεθνή Διαγωνισμό «BalkansInternationalWineCompetition 2022» (Σαλαμίνα, 1-3 Ιουνίου 2022) όσο και στα εγκαίνια του 11^{ου} Φεστιβάλ Οίνου «BalkansInternationalWineFestival 2022» (Σόφια, 16-18 Ιουνίου 2022). Βραβεία στο Διαγωνισμό απέσπασαν συνολικά 6 ελληνικά οινοποιεία, ενώ 2 ελληνικά οινοποιεία συμμετείχαν με δικά τους περίπτερα στο Φεστιβάλ. Η συγκεκριμένη εκδήλωση προσφέρει τη δυνατότητα για προώθηση της ελληνικής οινικής παραγωγής στον βαλκανικό χώρο, για επανατοποθετήση των προϊόντων του ελληνικού αμπελώνα στην πρώτη γραμμή ποιότητας και αφήνει παρακαταθήκες για μια εντονότερη εξαγωγική παρουσία των κρασιών μας σε ολόκληρη την βαλκανική χερσόνησο.

- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας με εισήγηση στο **11^ο Διεθνές Σεμινάριο Ενεργειακής και Κλιματικής Διπλωματίας του Διπλωματικού Ινστιτούτου Βουλγαρικού ΥΠ.ΕΞ** (20-25/06/2022), σε ειδικό panel του Σεμιναρίου με θέμα *“Delivering on EU Green Deal Goals: projects under the national recovery and resilience plans”* όπου παρουσίασε στους συμμετέχοντες τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου «Ελλάδα 2.0.» στον τομέα της «πράσινης» ενεργειακής μετάβασης.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας με εισήγηση στο 2^ο Διεθνές Συνέδριο με τίτλο **“Energy Dissected 2.0”** για την ενεργειακή ασφάλεια, που διοργανώθηκε από τον φορέα “Atlantic Club of Bulgaria” στις 29/06/2022, σε συνεργασία με το Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Σόφιας και το Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο στη Βουλγαρία (AmCham Bulgaria). Η εκδήλωση, εστίασε σε ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας τα οποία έχουν ανακύψει στην ευρωπαϊκή ήπειρο, εξ αιτίας της εν εξελίξει σύρραξης στην Ουκρανία και του υψηλού βαθμού εξάρτησης των κρατών της Ευρώπης από τις προμήθειες ενεργειακών πόρων (ορυκτών καυσίμων) προέλευσης Ρωσικής Ομοσπονδίας. Η εισήγηση έγινε σε ειδικό panel της εκδήλωσης με θέμα *“Aligning the Energy Policies – Transfer of Technology and Business Models from South to North”* και παρουσιάσθηκαν στους συμμετέχοντες σημαντικές πτυχές του νέου «πράσινου» ενεργειακού-επιχειρηματικού μοντέλου που αναπτύσσει το τελευταίο διάστημα η Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει τις «δίδυμες» προκλήσεις της ενεργειακής ασφάλειας και της ενεργειακής μετάβασης που έχει επιφέρει στην βαλκανική περιφέρεια ο πόλεμος στην Ουκρανία.
- Υποστήριξη από Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας της πρωτοβουλίας του Γραφείου Γενικού Γραμματέα ΔΟΣ & Εξωστρέφειας για Διοργάνωση Forum με αντικείμενο τη **«Συνδεδεσιμότητα και τις Πράσινες λωρίδες στα Δυτικά Βαλκάνια»**, στο πλαίσιο του Thessaloniki Connectivity Forum στις 7 Ιουλίου 2022. Γραφείο ΟΕΥ συνέδραμε μέσω της κοινοποίησης της πρόκλησης συμμετοχής στην εκδήλωση προς Υπουργεία και φορείς της Βουλγαρίας και της ενημέρωσης συμμετεχόντων από βουλγαρικής πλευράς σε σχέση με το περιεχόμενο και τα “logistics” της εκδήλωσης
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας με εισήγηση σε **Διεθνή επιχειρηματική εκδήλωση “SIM EXPO 2022: Financial and Investment Support for SMEs”** στη Σόφια (03/10/2022) υπό την αιγίδα του Βουλγαρικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (BCCI) και του Βουλγαρικού Οργανισμού Προώθησης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (BSMEPA). Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας συμμετείχε σε θεματικό panel της εκδήλωσης με θέμα: *“Foreign direct investment – benefit for business and stimulus for the economy”* και προέβη σε παρουσίαση της μέχρι σήμερα σημαντικής επενδυτικής παρουσίας και των επενδυτικών ροών της Ελλάδος στην Βουλγαρία, οι οποίες την κατατάσσουν παραδοσιακά στις κορυφαίες θέσεις μεταξύ των ξένων επενδυτών στην χώρα.
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας με εισήγηση σε **ειδική επετειακή εκδήλωση για τα 10 χρόνια συνεργασίας Λ.Δ. Κίνας-ΧΚΑΕ (“Σχήμα 14+1”)** από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο του Συνδέσμου για την Προώθηση της Αγροτικής Συνεργασίας Κίνας-Χωρών ΚΑΕ “APACCCEEC”, το Διπλωματικό Ινστιτούτο του Β/ΥΠΕΞ και το Πανεπιστήμιο της Σόφιας “Άγιος Κλήμης Αχρίδας” (Σόφια 4-5/11/2022), κατόπιν λήψης προσκλήσεως. Η θεματική της εκδήλωσης κάλυψε ένα μεγάλο εύρος αντικειμένων σε σχέση με την μέχρι σήμερα πορεία του “Σχήματος 14+1” και την εμπειρία που έχουν αποκομίσει όσες χώρες συμμετέχουν σε αυτήν ως πλήρη μέλη (μεταξύ των οποίων και η χώρα μας). Θέματα όπως η οικονομική μεγέθυνση και η υλοποίηση επενδυτικών έργων στις χώρες-μέλη της Πρωτοβουλίας κατά την τελευταία δεκαετία, η αγροτική συνεργασία ανάμεσα στην Λ.Δ. Κίνας και τις χώρες-μέλη της Πρωτοβουλίας, νομικές πτυχές, κοινωνικές, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις της Πρωτοβουλίας κλπ. συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια της διήμερης αυτής εκδήλωσης. Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας πραγματοποίησε σύντομη παρέμβαση σε σχέση με την μέχρι σήμερα συμμετοχή της Ελλάδος στο “Σχήμα 14+1” και στις δραστηριότητες του APACCCEEC.
- **Κατά το έτος 2022, Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας εκπόνησε δύο κλαδικές μελέτες**, οι οποίες και έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών AGORA, με τους

ακόλουθους τίτλους: 1) “**Η Ανάπτυξη του Κλάδου Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ICT) στη Βουλγαρία**” (Φεβρουάριος 2022), 2) “**Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) στην Βουλγαρία: Ευκαιρίες, Προκλήσεις και Προοπτικές**” (Δεκέμβριος 2022).

- Επικοινωνία και συναντήσεις με Έλληνες επιχειρηματίες Βουλγαρίας και εκπροσώπους του Ελληνικού Επιχειρηματικού Συμβουλίου στη Βουλγαρία κατά θεματικό περιεχόμενο.
- Παρακολούθηση και υποστήριξη προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας. Ανταπόκριση σε αίτημα Γραμματείας του Περιφερειακού Συμβουλίου Συνεργασίας / Regional Cooperation Council για υποβολή προτάσεων υιοθέτησης νέων προγραμμάτων του οργανισμού για τις οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- Απάντηση αιτημάτων: Το Γραφείο μας καλείται να απαντήσει σε καθημερινή βάση σε πληθώρα αιτημάτων και ερωτημάτων επιχειρήσεων, συνδέσμων, επιμελητηρίων και λοιπών φορέων. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι κατά το έτος 2022 κατεγράφησαν 164 αιτήματα ελληνικών επιχειρήσεων, στα οποία το Γραφείο μας ανταποκρίθηκε άμεσα και πλήρως.

1.2.2 Επιχειρηματικές Αποστολές που πραγματοποιήθηκαν

- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ Σόφιας σε Εμπορική Έκθεση και Πρόγραμμα Επιχειρηματικών Συναντήσεων στην πόλη του Blagoevgrad (14-15/10/2022) – Πλαίσιο έργου “**STRENGTHEN**”, «**Πρόγραμμα Interreg Ελλάδος-Βουλγαρίας 2014-2020**». Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε μεταξύ 14 και 15 Οκτωβρίου 2022 στην πόλη του Blagoevgrad στη Νοτιοδυτική Βουλγαρία και διοργανώθηκε από την Δημοτική αρχή και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο του Blagoevgrad. Περιλάμβανε την υλοποίηση Επιχειρηματικών Συναντήσεων (B2B meetings) και ειδικής Εμπορικής Έκθεσης με προϊόντα από την Ελλάδα και την Βουλγαρία. Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας συμμετείχε ενεργά σε εν λόγω εκδήλωση, κατόπιν λήψης πρόσκλησης από τους διοργανωτές. Η διήμερη εκδήλωση, διοργανώθηκε στο πλαίσιο της υλοποίησης του έργου “**STRENGTHEN**”, Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας “**Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 – 2020**” το οποίο έχει ως στόχο την ενίσχυση της Επιχειρηματικής Κουλτούρας και Συνεργασίας στην Διασυνοριακή Περιοχή Ελλάδος και Βουλγαρίας. Εταίροι του συγκεκριμένου έργου είναι τα Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια Σερρών (Ελλάδα) και Blagoevgrad (Βουλγαρία), η βουλγαρική ΜΚΟ “**European Information and Consultancy Center – BG Regions**” και το ελληνικό “**Κέντρο Δια Βίου Μάθησης 2 της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας**”. Η ατζέντα της εκδήλωσης περιελάμβανε την επίσκεψη αντιπροσωπείας 30 ελληνικών επιχειρήσεων-μελών του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Σερρών από διάφορους κλάδους στην πόλη του Blagoevgrad, όπου ήταν προγραμματισμένο να πραγματοποιήσουν επιχειρηματικές συναντήσεις με εκπροσώπους 30 βουλγαρικών επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι οικονομικοί κλάδοι στους οποίους δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις που εκπροσωπήθηκαν στην εκδήλωση είναι αυτοί των τροφίμων και αγροτικής επιχειρηματικότητας, του τουρισμού, της βιομηχανίας της δημιουργίας (creative industry) και των δομικών υλικών.

1.2.3 Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- Διαρκής συνεργασία με τη HELEXPO και υποστήριξη προγράμματος HOSTEDBUYERS της τελευταίας για τη συμμετοχή Βούλγαρων δυνητικών αγοραστών σε διεθνείς κλαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα. Επίσης, προβολή στη Βουλγαρία και ενημέρωση βουλγαρικών φορέων περί της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης η οποία διεξήχθη από 10 έως 18 Σεπτεμβρίου 2022.
- Επισκέψεις σε επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων που είναι εγκατεστημένες στην Βουλγαρία για την εκ του σύνεγγυς γνωριμία και επαφή με την ελληνική επενδυτική δραστηριότητα στην χώρα.

- Συμμετοχή σε διεθνείς κλαδικές εκθέσεις στη Βουλγαρία και αποστολή σχετικής ενημέρωσης προς ελληνικά επιμελητήρια και Έλληνες επιχειρηματίες.
- Το Γραφείο μας υποστηρίζει παράλληλα επικοινωνιακά με ίδιες ενέργειες, καθώς και σε συνεργασία με το Γραφείο Δημόσιας Διπλωματίας της Πρεσβείας, διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνουν εδώ εδρεύοντες ελληνικοί φορείς ή επιχειρήσεις (π.χ. ICAPBulgaria, HBCB), προωθώντας σχετική ενημέρωση προς β/επιχειρηματικούς φορείς.

1.2.4 Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- Υποστήριξη ελληνικών οικονομικών συμφερόντων σε προβλήματα που ανακύπτουν κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στη Βουλγαρία, το Γραφείο μας, προβαίνει, μεταξύ άλλων, σε:
 - Παρεμβάσεις σε β/αρχές.
 - Διαμεσολάβηση για επίλυση εμπορικών διαφορών μεταξύ ελληνικών και β/επιχειρήσεων
- Συνδρομή προς την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση φορολογικών ή άλλων παραβάσεων εκ μέρους εδώ εδρευουσών ελληνικών επιχειρήσεων.
- Αντιμετώπιση προβλημάτων των Ελλήνων αυτοκινητιστών οδικών μεταφορών: Για την επίλυση των κατά καιρούς ανακυπτόντων προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν Έλληνες αυτοκινητιστές λόγω της επιβολής σε βάρος τους βαρέων προστίμων από τις ελεγκτικές βουλγαρικές αρχές (π.χ. στο πλαίσιο εφαρμογής του συστήματος καταγραφής ηλεκτρονικών διοδίων-βινιτών της Βουλγαρίας για τη χρήση του δικτύου των αυτοκινητοδρόμων της), η Πρεσβεία σε συνεργασία με το Γραφείο μας συνεχίζουν να προβαίνουν στις δέουσες ενέργειες προς τις αρμόδιες βουλγαρικές αρχές, όποτε ανακύπτουν σχετικά προβλήματα.

2 ΚΟΙΝΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

- Στήριξη της ελληνικής συμμετοχής με δύο εκθέτες στην Έκθεση AGRA της Φιλιππούπολης.
- Συντονισμός ελληνικής συμμετοχής με εδώ εκπροσώπους ελληνικών οινοποιείων, σε φεστιβάλ προβολής οίνων, οινογνωσίας, οινογευσίας και γευσιγνωσίας που διοργανώνει ο φορέας BALKANINTERNATIONALWINECOMPETITION. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στους αύλειους χώρους του *National Palace of Culture στις 16 έως 18 Ιουνίου 2022.*

3 ΑΝΑΛΥΣΗ & ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ ΜΕΤΡΗΣΗΣ

- Κατά το παρελθόν έτος, το Γραφείο μας ικανοποίησε τις τιμές-στόχους και ειδικότερα, το δείκτη (1.1(α) – μέσος χρόνος διεκπεραίωσης αιτημάτων πληροφόρησης). Η επίτευξη της τιμής **1,26** και οι ποιοτικές αξιολογήσεις του Γραφείου μας, παρά τα σημαντικά προβλήματα λόγω υποστελέχωσης του Γραφείου σε συνδυασμό με σημαντική αύξηση των υποχρεώσεων του μετά το πέρας των ιδιαίτερων συνθηκών της πανδημίας, καταδεικνύουν την προσπάθεια που καταβάλλεται για άμεση και ποιοτική εξυπηρέτηση των αιτούντων και των ελληνικών επιχειρήσεων.

4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

4.1 Αίτια Αποκλίσεων - Προτάσεις Εξάλειψης Αποκλίσεων

- Οι αυξημένες υποχρεώσεις που αντιμετωπίζει το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας, λόγω μεγάλου όγκου υποχρεώσεων διακυβερνητικού και επιχειρηματικού χαρακτήρα, μεγάλου αριθμού ελληνικών επιχειρήσεων στην Βουλγαρία και προβλήματος υποστελέχωσης το οποίο αντιμετωπίζει.

4.2 Προτάσεις Βελτίωσης

Βελτίωση Στελέχωσης του Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας

3 Συμπεράσματα – προτάσεις

3.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Η βουλγαρική αγορά, ως γειτονική και αναπτυσσόμενη, παρουσιάζει αξιολογες δυνατότητες απορρόφησης της ελληνικής εξαγωγικής παραγωγής. Οι κυριότεροι παράγοντες της απορροφητικότητας αυτής εντοπίζονται στο μεγάλο αριθμό των επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη Βουλγαρία, στην πολιτισμική και γεωγραφική εγγύτητα των χωρών μας, στον αυξανόμενο αριθμό των βούλγαρων τουριστών που επισκέπτονται κατ' έτος την Ελλάδα καθώς, επίσης, και στο καλό όνομα που έχουν αποκτήσει τα ελληνικά προϊόντα στη χώρα. Η αγοραστική δύναμη των βούλγαρων πολιτών και η εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση αυξάνονται σταδιακά την τελευταία τετραετία, ως αποτέλεσμα κυρίως των σταθερά υψηλών αναπτυξιακών ρυθμών της οικονομίας, της αύξησης των εισοδημάτων και της εν γένει βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η Ελλάδα εξάγει ήδη στη Βουλγαρία μια ευρύτατη γκάμα προϊόντων (περίπου 2.500 βιομηχανικά και 400 αγροτικά), τα κυριότερα εκ των οποίων είναι τα ακόλουθα: ορυκτά καύσιμα, βιομηχανικά είδη (πλαστικά, μηχανές, ηλεκτρικό και ηλεκτρολογικό εξοπλισμό), τρόφιμα και ποτά (οπωροκηπευτικά, γαλακτοκομικά, έλαια, ζάχαρα και ζαχαρώδη, παρασκευάσματα διατροφής, ιχθυρά, αναψυκτικά, οίνοι-μπύρες-αποστάγματα), πρώτες ύλες, μέταλλα και προϊόντα της μεταλλευτικής βιομηχανίας, χημικά προϊόντα, υφάσματα και ενδύματα και καπνά και λοιπά προϊόντα της καπνοβιομηχανίας.

Προοπτικές για διεύρυνση του όγκου και της αξίας των εξαγωγών μας αλλά και γενικότερα της οικονομικής μας παρουσίας προς τη Βουλγαρία παρουσιάζονται στις ακόλουθες κατηγορίες προϊόντων-υπηρεσιών:

Πίνακας 20: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1.	Επώνυμα και ποιοτικά προϊόντα κλάδου τροφίμων και ποτών	Κυρίως προϊόντα ΠΟΠ-ΠΓΕ που απολαμβάνουν ευρείας αναγνώρισης από τους β/καταναλωτές αλλά και από υπηρεσίες εστίασης, με έμφαση στα οπωροκηπευτικά, στο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο, στα γαλακτοκομικά, στους οίνους και αποστάγματα και στα προϊόντα ιχθυοκαλλιέργειας. Τα προϊόντα αυτά παρουσιάζουν σημαντικά περιθώρια για αύξηση των εξαγωγών, αφενός λόγω

		ανόδου του τουριστικού ρεύματος προς Ελλάδα (που δίνει την ευκαιρία σε βούλγαρους υπηκόους να «γνωρίσουν» καλύτερα τα προϊόντα μας) και αφετέρου ως συνέπεια της αλλαγής των διατροφικών συνηθειών του β/καταναλωτή.
2.	Βιολογικά προϊόντα γενικά	Η βουλγαρική αγορά βιολογικών προϊόντων / τροφίμων αποτελεί έναν εκ των ταχύτερα αναπτυσσόμενων εγχώριων οικονομικών κλάδων κατά την τελευταία δεκαετία. Το έτος 2022 συνέχισε να αναπτύσσεται με ετήσιο ρυθμό 3,2% σε σύγκριση με το 2021, ενώ η αξία της εκτιμάται σε περίπου 37,5 εκατ. €. Ο κύριος μοχλός πίσω από αυτήν την ανάπτυξη είναι η έντονη εστίαση των β/καταναλωτών σε έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής και η αντίληψη ότι τα βιολογικά προϊόντα είναι υγιεινά και υψηλότερης ποιότητας σε σύγκριση με τα συμβατικά προϊόντα. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς βιολογικών τροφίμων έχει διαδραματίσει η ραγδαία ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, η οποία ξεκίνησε την περίοδο της πανδημίας και συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς. Τα εισαγόμενα συσκευασμένα βιολογικά τρόφιμα κυριαρχούν στην εγχώρια αγορά. Μεταξύ των βιολογικών προϊόντων για τα οποία σημειώνεται αύξηση της εγχώριας ζήτησης κατά τα τελευταία έτη είναι και τα προϊόντα βιολογικής γεωργίας (βιολογικά οπωροκηπευτικά), για τα οποία η εγχώρια προσφορά αδυνατεί να καλύψει πλέον την αυξανόμενη ζήτηση. Οι μεγάλες αλυσίδες λιανικής αποτελούν τον κύριο δίαυλο “διοχέτευσης” τέτοιων προϊόντων στην εγχώρια αγορά και αντιπροσωπεύουν περίπου το 68% (2021) των πωλήσεων συσκευασμένων βιολογικών τροφίμων

		έναντι ποσοστού 32% (2021) των παραδοσιακών λιανοπωλητών.
3.	Φαρμακευτικά προϊόντα-καλλυντικά-ιατρικός εξοπλισμός	Η β/φαρμακευτική αγορά, παρόλο που είναι μία από τις μικρότερες στην ΕΕ, τα τελευταία 10 χρόνια αυξάνεται με ρυθμούς της τάξεως του 7-10% - αγγίζοντας το 1,5 δις δολάρια ετησίως - και ταχύτερα από τις γειτονικές Σερβία και Ρουμανία. Επίσης, η αγορά αυτή είναι από τις καλύτερα ρυθμισμένες στη Βουλγαρία, με αποτέλεσμα να είναι λιγότερο “ευάλωτη” σε έξωθεν παρεμβάσεις και στρεβλώσεις. Λαμβάνοντας υπόψη τον όγκο και τη σύνθεση του διμερούς εμπορίου της Βουλγαρίας με την Ελλάδα, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη αξιοποίηση χρηματοδοτικών κονδυλίων για την αναβάθμιση του εγχώριου (προβληματικού) συστήματος υγείας, κρίνουμε ότι υφίστανται ευκαιρίες διερεύνησης και αξιοποίησης της βουλγαρικής φαρμακευτικής αγοράς εκ μέρους ελληνικών επιχειρήσεων, καθώς και θετικές προοπτικές για αύξηση των εξαγωγών. Οι υψηλές τιμές των φαρμάκων στην εδώ αγορά και το γεγονός ότι, ένεκα τούτου, Βούλγαροι καταναλωτές καταφεύγουν, συχνά, στην Β. Ελλάδα για προμήθεια φαρμακευτικών προϊόντων και παρασκευασμάτων, συνηγορούν για την περαιτέρω προώθησή τους στην β/αγορά. Στα καλλυντικά, η ζήτηση είναι κατά κανόνα υψηλή και δημιουργεί προϋποθέσεις περαιτέρω αύξησης των εξαγωγών.
4.	Μηχανήματα και εξαρτήματα - Μηχανολογικός και ηλεκτρονικός-ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	Την τελευταία δεκαετία, αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 1/3 των εδώ εισαγόμενων προϊόντων στη Βουλγαρία, ο όγκος των οποίων ταξινομείται ως επενδυτικά προϊόντα σύμφωνα με την β/Κεντρική Τράπεζα. Ειδικότερα, η Βουλγαρία εισαγάγει αριθμό περίπου 85 διαφορετικού τύπου προϊόντων αυτής της κατηγορίας, με κυριότερες τις αυτόματες μηχανές επεξεργασίας δεδομένων, τις βαλβίδες, τις μηχανές συγκομιδής, τις μηχανές κλιματισμού

		και τα γεωργικά μηχανήματα. Τέλος, ο εν λόγω τομέας προσφέρει θετικές προοπτικές και για πραγματοποίηση επενδύσεων λόγω εξαιρετικά καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού, σύγχρονων υποδομών για τις ανάγκες της βιομηχανίας κατασκευής μηχανημάτων, εύκολης πρόσβασης σε σημαντικές αγορές (ΕΕ, Ρωσία, Μ. Ανατολή), εγγύτητα σε clusters της αυτοκινητοβιομηχανίας στις χώρες ΚΑΕ και χρηματοδοτικών δυνατοτήτων από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ.
5.	Χημικά προϊόντα	Εξίσου μεγάλης σπουδαιότητας κατηγορία εισαγόμενων προϊόντων στη Βουλγαρία τα τελευταία χρόνια. Υψηλή ζήτηση και εισαγωγές στη Βουλγαρία σημειώνουν τα τελευταία χρόνια τα πλαστικά προϊόντα και προϊόντα όπως τα φυτοφάρμακα και τα βιοκαύσιμα (βιοντίζελ). Ειδικότερα ως προς τα βιοκαύσιμα, σημειώνεται ότι υφίσταται πλέον ευνοϊκό νομικό πλαίσιο εντός ΕΕ (Οδηγία που υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να επιβάλουν την χρήση βιοκαυσίμων στα καύσιμα κίνησης). Η β/κυβέρνηση νομοθέτησε το 2018 υπέρ της χρήσης βιοκαυσίμων σε ποσοστό 6% στο ντίζελ κίνησης, γεγονός που δημιουργεί εξαγωγικές ευκαιρίες σε ελληνικές εταιρείες που παράγουν και εμπορεύονται βιοκαύσιμα 2ης γενιάς με πρώτες ύλες (π.χ. τηγανέλαια και ζωικά λιπαρά) που ανταποκρίνονται στα κριτήρια αειφορίας που έχει θεσπίσει η ΕΕ.
6.	Κατασκευές – δομικά υλικά	Η σημαντική μεγέθυνση της κατασκευαστικής δραστηριότητας (κτιριακές υποδομές) κατά τα τελευταία έτη, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά και τουριστικά κέντρα της Βουλγαρίας (Σόφια, Φιλιππούπολη, Μπουργκάς, Βάρνα), η οποία υποστηρίζεται τόσο από τραπεζικές πιστώσεις-ιδιωτικές επενδύσεις όσο και από τον κυβερνητικό προϋπολογισμό, δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για εξαγωγές δομικών υλικών. Επίσης, η

		μελλοντική υλοποίηση σημαντικών έργων στους τομείς των υποδομών ενέργειας, μεταφορών-logistics, ψηφιακών δικτύων και περιβάλλοντος δημιουργεί νέες ευκαιρίες για συμμετοχή ελληνικών κατασκευαστικών ομίλων σε διεθνείς μειοδοτικούς διαγωνισμούς.
7.	Περιβαλλοντικές τεχνολογίες-εξοπλισμός-τεχνογνωσία	Ο τομέας διαχείρισης υδάτων και αποβλήτων είναι πολύ σημαντικός στη Βουλγαρία, δεδομένου ότι η χώρα βρέχεται από ποτάμια ύδατα κοινά (διασυνοριακά) με τη χώρα μας, υφίσταται τα τελευταία χρόνια τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και υπάρχουν σημαντικές ανάγκες τόσο για τεχνολογίες διαχείρισης υδάτων-υγρών αποβλήτων όσο και για μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα, στην οποία η χώρα μας και οι επιχειρήσεις μας δύνανται να συνεισφέρουν.
8.	Πρώτες ύλες, μέταλλα και προϊόντα της μεταλλευτικής βιομηχανίας	Η Ελλάδα έχει ήδη ισχυρή παρουσία στον κλάδο αυτό στην αγορά της Βουλγαρίας, κυρίως μέσα από την παρουσία του ομίλου ΒΙΟΧΑΛΚΟ με τρία εργοστάσια στη χώρα (Sofia Med χαλκός, Stomana Industry χάλυβας, ETEM αλουμίνιο). Ωστόσο, η στροφή που παρατηρείται ως προς την έμφαση που δίδει η βιομηχανία στον προσανατολισμό της παραγωγής των προϊόντων (από την κατασκευαστική βιομηχανία στον τομέα της μεταποίησης), σε συνδυασμό με τις πρόσφατες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στη Βουλγαρία στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας και των εξαρτημάτων αυτής, δημιουργεί νέες ευκαιρίες και παραγωγικές-εξαγωγικές δυνατότητες για τις εξωστρεφείς επιχειρήσεις μας που δραστηριοποιούνται στον κλάδο αυτόν
9.	Κλάδος ICT και βιομηχανία Outsourcing	Ο κλάδος αυτός, καθώς και οι συναφείς με αυτόν ή υποστηρίζοντες αυτόν κλάδοι της βουλγαρικής οικονομίας (π.χ. Outsourcing, τηλεπικοινωνίες, tech startups), έχουν αναδειχθεί τα

		τελευταία χρόνια σε βασικό πυλώνα της ανάπτυξης της βουλγαρικής οικονομίας. Χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλούς μισθούς και πολύ καλές εργασιακές συνθήκες για το απασχολούμενο προσωπικό, συγκριτικά με άλλους κλάδους της εγχώριας οικονομίας. Η τάση ανάπτυξης του κλάδου αυτού είναι σταθερά ανοδική την τελευταία 20ετία και βασίσθηκε αρχικά στη μακρά, πλούσια παράδοση που απολάμβανε η Βουλγαρία στους τομείς της πληροφορικής, των επικοινωνιών και της ηλεκτρονικής. Η ανάπτυξη αναμένεται να συνεχισθεί και να αποτελέσει όχημα αύξησης της ευημερίας στη χώρα, δεδομένου του κεντρικού στόχου που έχει θέσει η β/κυβέρνηση για τα επόμενα χρόνια όπως μεταβεί από το, «παρωχημένο» πλέον για τη χώρα, μοντέλο της «οικονομίας εντάσεως εργασίας» σε αυτό της «οικονομίας υψηλής προστιθέμενης αξίας», με ορίζοντα το έτος 2030 και στόχο την προσέλκυση περισσότερων επενδύσεων στους τομείς της βιομηχανίας, των νέων τεχνολογιών και της επιστημονικής έρευνας και καινοτομίας. Την τρέχουσα περίοδο, ο προσανατολισμός των επιχειρήσεων του κλάδου ICT εστιάζεται κυρίως στις εξαγωγικές αγορές και στην εξυπηρέτηση ξένων πελατών. Η έλευση της πανδημίας του “COVID-19” δεν επηρέασε αρνητικά τις προοπτικές των κλάδων ICT και Outsourcing στη Βουλγαρία σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας. Τουναντίον, σύμφωνα με μελέτη του φορέα Bulgarian Association of Software Companies (BASSCOM), ο κλάδος ICT έχει αναδειχθεί τα τελευταία δύο έτη της πανδημίας (2020-2021) σε μεγάλο κερδισμένο

		μεταξύ των εγχώριων οικονομικών κλάδων του τομέα υπηρεσιών, με ανάπτυξη (+)35% κατά το έτος 2020 έναντι ύφεσης (-)27% στις υπόλοιπες υπηρεσίες. Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι και η χώρα μας τα τελευταία έτη έχει αναδείξει σε ιδιαίτερα σημαντικούς πυλώνες της οικονομικής της ανάπτυξης την προώθηση της έρευνας/ καινοτομίας και τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και κοινωνίας, επενδύοντας σε αυτούς, εκτιμούμε ότι υφίσταται σημαντικό περιθώριο ανάπτυξης συνεργειών και συνεργασιών μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας στους κλάδους αυτούς. Οι συνεργασίες αυτές θα μπορούσαν να αναπτυχθούν τόσο σε διακρατικό όσο και σε επιχειρηματικό επίπεδο. Περισσότερες και πιο αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη των κλάδων ICT και Outsourcing της Βουλγαρίας καθώς και προτάσεις για ανάπτυξη συνεργασιών με τη χώρα μας, είναι διαθέσιμες στην σχετική έρευνα αγοράς του Γραφείου ΟΕΥ Σόφιας, διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://agora.mfa.gr/en/infocfiles-menu/infocfile/79276
10.	Τουρισμός	Εντυπωσιακή δυναμική διατηρούν κατά τα τελευταία έτη οι τουριστικές ροές ανάμεσα στις δύο χώρες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, ο αριθμός των βούλγαρων επισκεπτών στην Ελλάδα έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο τα τελευταία έτη, ενώ και η εισροή ελλήνων τουριστών στη Βουλγαρία είναι πολύ υψηλή. Ως σημαντικότεροι λόγοι προσέλκυσης των Βούλγαρων τουριστών θεωρούνται η γεωγραφική γειτνίαση, η ποιότητα των υπηρεσιών στην Ελλάδα, η καλή πολιτική προώθησης εν Ελλάδι τουριστικών προορισμών και οι φυσικές ομορφιές της χώρας μας, ενώ το συχνά υψηλότερο κόστος σε σχέση με τη

		Βουλγαρία δεν αξιολογείται ως καθοριστικός παράγοντας. Αξιοσημείωτη είναι εσχάτως η αύξηση που παρατηρείται σε αγορά ακινήτων (κυρίως εξοχικές κατοικίες) στην Ελλάδα από βούλγαρους πολίτες καθώς και σε βουλγαρικές επενδύσεις στον εν Ελλάδι ξενοδοχειακό κλάδο. Ο τομέας αυτός είναι σημαντικός και για τις δύο χώρες, οι οποίες επενδύουν στην περαιτέρω ανάπτυξή του και η τουριστική συνεργασία είναι εξαιρετική. Δεδομένου ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βούλγαρων τουριστών επισκέπτεται κυρίως προορισμούς στη Βόρεια Ελλάδα (λόγω γεωγραφικής εγγύτητας αλλά και ακίνητης περιουσίας που έχουν αποκτήσει εκεί), προτείνεται από πλευράς μας και σε συνεργασία με το Γραφείο ΕΟΤ (που εδρεύει στο Βουκουρέστι) σχεδιασμός εκστρατείας προβολής και άλλων προορισμών στη Νότια και νησιωτική Ελλάδα, οι οποίοι δεν είναι ευρύτερα γνωστοί στους βούλγαρους πολίτες-ταξιδιώτες.
11.	Ενέργεια – ΑΠΕ	Ο κλάδος των ΑΠΕ δύναται να αποτελέσει μια σημαντική βάση για την περαιτέρω εμβάθυνση των διμερών οικονομικών και επενδυτικών συνεργασιών της Βουλγαρίας, πρωτίστως με γειτονικές χώρες της βαλκανικής περιφέρειας (όπως η Ελλάδα), αλλά και των πολυμερών σχέσεων (π.χ. πλαίσιο Ενεργειακής Κοινότητας ΝΑ Ευρώπης). Πέραν της πολύ ισχυρής διακρατικής συνεργασίας των δύο χωρών, η οποία αποτυπώνεται τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας σημαντικών, στρατηγικών διασυνοριακών έργων Κοινού Ευρωπαϊκού Ενδιαφέροντος (π.χ. αγωγός φ.α. IGB, FSRU Αλεξανδρούπολης και υπό ανάπτυξη LNG Terminals, ηλεκτρικές διασυνδέσεις), παρουσιάζεται μια σημαντική ευκαιρία για την Ελλάδα να αναπτύξει συνέργειες και συνεργασίες με την Βουλγαρία στον κλάδο των ΑΠΕ, οι οποίες δύναται να προωθήσουν πέρα από το σκέλος της οικονομικής

		συνεργασίας και τον τομέα της έρευνας και καινοτομίας. Η επέκταση της στρατηγικής συνεργασίας Ελλάδος και Βουλγαρίας στον ενεργειακό τομέα, θα μπορούσε να επεκταθεί και στον τομέα της ανάπτυξης (διασυνοριακών) έργων ΑΠΕ, καθ' όσον τα δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας των δύο χωρών είναι ήδη «ηδιασυνδεδεμένα» μετά την ολοκλήρωση και της δεύτερης “εναέριας διασυνδετικής γραμμής Ελλάδας-Βουλγαρίας, Maritsa East 1 (BG)- Νέα Σάντα Κιλκίς (ΕΛ)” που σχεδιάζεται να συνεισφέρει, μεταξύ άλλων, στην ασφαλή «απομάστευση» της παραγόμενης ισχύος από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην βορειοανατολική Ελλάδα και στην βορειοανατολική και νότια Βουλγαρία. Η δυνητική εκπόνηση τα επόμενα χρόνια ενός σχεδίου από την ελληνική πλευρά, για την εξέλιξη και υλοποίηση της συγκεκριμένης φιλοδοξίας, μπορεί να καταδείξει σημαντικά οφέλη και για τις δυο πλευρές. Πρόκειται για την προοπτική του ενεργειακού εμπορίου άλλωστε, έναν τομέα με σημαντικές μελλοντικές προοπτικές. Το σχέδιο απολιγνιτοποίησης που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη εδώ και κάποια έτη στην Ελλάδα, συμβάλλει στην ανάπτυξη του εμπορίου ενέργειας που προέρχεται από ΑΠΕ. Θα πρέπει άλλωστε να τονιστεί ότι η Βουλγαρία είναι μια χώρα η οποία εξαγει σε μεγάλες ποσότητες ηλεκτρική ενέργεια στην Ελλάδα (το νο. 1 εισαγόμενο αγαθό της Ελλάδας από την Βουλγαρία κατά τα τελευταία έτη, που προσεγγίζει σε ετήσια βάση σχεδόν το ποσό των 100 εκατ. ευρώ), γεγονός που καταδεικνύει την σημαντική ενεργειακή δέσμευση και «αλληλεξάρτηση» που υπάρχει μεταξύ των δύο χωρών μας. Η ελληνική οικονομική διπλωματία, στο πλαίσιο της περαιτέρω σύσφιξης των διμερών οικονομικών σχέσεων με την Βουλγαρία, θα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες ενημέρωσης των ιδιωτικών φορέων από την χώρα μας για τις ευκαιρίες που υφίστανται στην

		Βουλγαρία για ανάπτυξη κοινών έργων στον κλάδο ΑΠΕ και να σταθεί αρωγός στην περίπτωση που υπάρξει ενδιαφέρον για την δημιουργία επιχειρηματικών συστάδων (Business clusters), ενδεχομένως και με την συμμετοχή του δημοσίου σαν συντονιστή – επενδυτή. Οι εξελίξεις οι οποίες διαδραματίζονται το τελευταίο διάστημα στην Βουλγαρία αναφορικά με την ανάπτυξη του κλάδου ΑΠΕ και έργων πράσινης ενέργειας, συνεπάγονται σημαντικές ευκαιρίες για δυνητικούς επενδυτές από την Ελλάδα, καθώς εκτιμάται ότι η διαρκώς αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση της Βουλγαρίας αναμένεται σε πρώτη φάση να «στραφεί» για την ικανοποίησή της στην άμεση περιφέρειά της, δηλαδή στις γειτονικές χώρες της Βαλκανικής με τις οποίες το τελευταίο διάστημα οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας έχουν διασυνδεθεί (σύζευξη αγορών ηλεκτρικής ενέργειας ΝΑ Ευρώπης, λειτουργία IBEX).

3.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων

Πίνακας 21: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από τη Βουλγαρία

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1.	Τουριστικός / Ξενοδοχειακός κλάδος – Εξοχικές κατοικίες	Βλέπε ανωτέρω σημείο 10 αναφορικά με προώθηση τουριστικού προϊόντος μας στη Βουλγαρία και β/ενδιαφέρον για επενδύσεις σε ξενοδοχειακό κλάδο, τουριστικά ακίνητα και εξοχικές κατοικίες στην Ελλάδα.
2.	Ενέργεια – Φυσικό Αέριο	«Στρατηγικού Χαρακτήρα» τομέας συνεργασίας. Η βουλγαρική κρατική επιχείρηση διαχείρισης δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου Bulgartransgaz EAD έχει δεσμεύσει χωρητικότητα στον πλωτό σταθμό αποθήκευσης και επαναεριοποίησης (FSRU) της Gastrade για την υποδοχή, αποθήκευση και επαναεριοποίηση υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στην Αλεξανδρούπολη και συμμετέχει με ποσοστό 20% σε μετοχική σύνθεση FSRU.

3.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Δράσεις για Επενδύσεις και Επιχειρηματική Συνεργασία

- Διοργάνωση ημερίδας προβολής ελληνικών οίνων και αποσταγμάτων - οινογνωσίας, οινογευσίας και γευσιγνωσίας, σε συνεργασία με το φορέα «THE BALKANS INTERNATIONAL WINE COMPETITION» σε κεντρικό ξενοδοχείο της Σόφιας ή άλλο κατάλληλο χώρο για οινική επίδειξη. Σε συνεργασία με το εδώ Γραφείο Δημόσιας Διπλωματίας, δύνανται να δημοσιευθούν σχετικές ανακοινώσεις και προβολή στον οικονομικό τύπο.
- Διοργάνωση διμερούς “Ελληνό-βουλγαρικού Ενεργειακού Forum”, σε συνεργασία με το Υπουργείο Ενέργειας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, το ημέτερο “Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης” (IENE) και το β/φορέα “EnergyManagementInstitute” (EMI). Οι τρέχουσες εξελίξεις στην περιφερειακή αγορά φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας σε αυτούς τους τομείς, αποτελούν ευνοϊκούς παράγοντες για την ανάπτυξη περαιτέρω συνεργειών και συνεργασιών. Παράλληλα, οι προκλήσεις που σχετίζονται με τον άνθρακα και την ανάγκη σταδιακής εξάλειψης της χρήσης του για τις ανάγκες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η ανάγκη ανάπτυξης καθαρών / πράσινων μορφών ενέργειας (ΑΠΕ) και τεχνολογιών αξιοποίησής τους ως συνεισφορά στην επίτευξη των κλιματικών στόχων της ΕΕ και, τέλος, η δυνατότητα επέκτασης της χρήσης αερίου ως «μεταβατικού καυσίμου» στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή, δημιουργούν νέες δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης της επιχειρηματικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών μας στον ενεργειακό τομέα. Η διοργάνωση ενός τέτοιου “Ελληνό-βουλγαρικού Ενεργειακού Forum”, θα συμβάλει στη διερεύνηση συγκεκριμένων ευκαιριών για μελλοντικές κοινές επιχειρηματικές δραστηριότητες και συνεργασίες.
- Πρόταση οικονομικής επιθεώρησης “Kapital” (2022) προς το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας για συμμετοχή αποστολής από την Ελλάδα των κλάδων «νεοφυούς επιχειρηματικότητας» και «χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου» στο μεγάλο ετήσιο κλαδικό Συνέδριο το Συνέδριο “DigitalK”. Η ιδέα περί μιας οργανωμένης ελληνικής συμμετοχής σε μεγάλο Συνέδριο «νεοφυούς επιχειρηματικότητας» στη Σόφια, αξιολογείται από το Γραφείο μας ως θετική και, αν τελικώς πραγματοποιηθεί, χρήσιμο όπως συνοδευθεί και από οργάνωση επιχειρηματικών συναντήσεων με εταιρείες και φορείς εκπροσώπησης νεοφυούς επιχειρηματικότητας και χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου στη Βουλγαρία, προς διερεύνηση κοινών πρωτοβουλιών και δυνητικών συνεργασιών μεταξύ των επιχειρηματικών κοινοτήτων Ελλάδος και Βουλγαρίας. Σημειώνεται ότι τα τελευταία 10-15 χρόνια, το οικοσύστημα «νεοφυών επιχειρήσεων» (startup ecosystem) και η εγχώρια αγορά επιχειρηματικών κεφαλαίων (VCmarket) της Βουλγαρίας γνωρίζει πρωτοφανή άνθιση, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα. Η Βουλγαρία εισέρχεται σε μια δεκαετία κατά την οποία ποσό άνω του 1,5 δις. BGN / Lev [767 εκατ. ευρώ] θα είναι διαθέσιμο για επενδύσεις μετοχικού κεφαλαίου (equityinvestments), για τις ανάγκες όχι μόνο των VCFunds και των startups αλλά και πιο «ώριμων» επιχειρήσεων τεχνολογίας οι οποίες θα έχουν εφεξής πρόσβαση σε σημαντικά ποσά θεσμικού κεφαλαίου (institutionalcapital) για την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού επενδυτικού κεφαλαίου θα προέρχεται κυρίως από δημόσια κεφάλαια, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις και από διάφορα VCFunds και «Επιχειρηματικούς Αγγέλους» που έχουν δεσμευθεί να επενδύσουν σε

νεοφυείς αλλά και πιο «ώριμες» τεχνολογικά επιχειρήσεις ποσό περίξ των 140 εκατ. ευρώ μέχρι το έτος 2025 (π.χ. *NV3, Vitosha Venture, Innovation Capital* και *Morningside Hill*), μέσα από τη σύσταση ενός Ταμείου Ενδιάμεσης Χρηματοδότησης (*MezzanineFund*). Επιπλέον, πρόσθετοι πόροι για επενδύσεις στον τομέα της καινοτομίας και της νεοφυούς επιχειρηματικότητας θα προέλθουν από την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, το οποίο θα περιλαμβάνει συνολικά 352 εκατ. BGN / Lev [180 εκατ. ευρώ] για επενδύσεις μετοχικού κεφαλαίου.

Δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- Πρόταση στο “ENTERPRISE GREECE INVEST&TRADE” ή σε άλλο φορέα του κλάδου τροφίμων και ποτών για διοργάνωση προβολής ελληνικών προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ (in-storepromotion) σε μεγάλη αλυσίδα λιανικής στη Βουλγαρία.
- Συμμετοχή σε μεγάλες Διεθνείς Κλαδικές Εκθέσεις στη Βουλγαρία.
- Συστηματική ενημέρωση κλαδικών ενώσεων, φορέων και επιχειρήσεων για τις προκηρύξεις διεθνών μειοδοτικών διαγωνισμών και διαγωνισμών κρατικών προμηθειών στη Βουλγαρία.
- Παρακολούθηση της εξέλιξης και των αποτελεσμάτων των παραστάσεων του Γραφείου μας προς τις αρμόδιες βουλγαρικές αρχές σχετικά με την καταχρηστική διακίνηση στην β/αγορά προϊόντων, εγχώριων ή εισαγόμενων, που αποτελούν απομίμηση ελληνικών προϊόντων Π.Ο.Π.και Π.Γ.Ε. (π.χ. τυροκομικά, ελαιόλαδο).

Τέλος, ως προς τις **δράσεις που ανέλαβε το Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας μέσα στο έτος 2022** για την προώθηση των διμερών οικονομικών-εμπορικών σχέσεων Ελλάδας-Βουλγαρίας, μεταξύ άλλων, σημειώνονται τα κάτωθι:

- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας στις συναντήσεις του “EUClub” (ομάδα Εμπορικών Συμβούλων εδώ εδρευουσών Αρχών κ-μ ΕΕ), οι οποίες πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα του Βουλγαρικού Επιμελητηρίου Εμπορίου και Ανάπτυξης (BCCI) ανά εξάμηνο, κατά την περίοδο εναλλαγής της Προεδρίας στο Συμβούλιο της ΕΕ.
- Επικοινωνία και συναντήσεις με Έλληνες επιχειρηματίες της Βουλγαρίας κατά θεματικό περιεχόμενο. Από το μήνα Οκτώβριο του 2021 και εντεύθεν, κατόπιν πρωτοβουλίας του Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Σόφιας και του νεοεκλεγέντος Δ.Σ. του Ελληνικού Επιχειρηματικού Συμβουλίου στη Βουλγαρία (HBCB), καθιερώθηκε πλαίσιο πραγματοποίησης τακτικών συναντήσεων γνωριμίας και ανταλλαγής απόψεων για την βουλγαρική αγορά μεταξύ των στελεχών του Γραφείου ΟΕΥ και εκπροσώπων δραστήριων επιχειρήσεων-μελών του Ελληνικού Επιχειρηματικού Συμβουλίου στη Βουλγαρία.
- Παρακολούθηση και υποστήριξη εξελίξεων σε Βουλγαρία σχετικά με προγραμματισμό υλοποίησης Προγραμμάτων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ESIF), των Προγραμμάτων Διασυννοριακής Συνεργασίας καθώς και την πορεία υιοθέτησης του «Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας».

- Αντιμετώπιση προβλημάτων των ελλήνων αυτοκινητιστών οδικών μεταφορών: Για την επίλυση των κατά καιρούς παρουσιαζόμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν Έλληνες αυτοκινητιστές λόγω της επιβολής σε βάρος τους βαρέων προστίμων από τις ελεγκτικές βουλγαρικές αρχές, η Πρεσβεία σε συνεργασία με το Γραφείο ΟΕΥ συνεχίζουν να προβαίνουν στις δέουσες ενέργειες προς τις αρμόδιες βουλγαρικές αρχές.
- Ενημέρωση του Υπουργείου Εξωτερικών και του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σε σχέση με περιστατικά παραβιάσεων στη Βουλγαρία της κοινοτικής νομοθεσία για τα Προϊόντα ΠΟΠ-ΠΓΕ.
- Οι Διεθνείς Εμπορικές Εκθέσεις “HOLIDAY&SPAEXPO” (Σόφια), “AGRA” (Φιλιππούπολη) και “INTERNATIONALTECHNICALFAIR” (Φιλιππούπολη), στις οποίες Γραφείο ΟΕΥ παραδοσιακά υποστηρίζει-συνδράμει ελληνικές συμμετοχές.
- Γραφείο ΟΕΥ υποστήριξε ενεργά τις ελληνικές συμμετοχές σε διεθνή διαγωνισμό και φεστιβάλ προβολής οίνων του “BalkansInternationalWineCompetitionandFestival” (16-18.06.2022), που έλαβε χώρα στον αύλειο χώρο του εμβληματικού κτιρίου της Σόφιας “National Palace of Culture” (НДК). Χώρα μας έλαβε συνολικά βραβεία σε 7 διαφορετικές κατηγορίες[βλέπε:<https://balkanswine.eu/results-2022/>]
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ σε διάφορα διαδικτυακά θεματικά συνέδρια και ενημερώσεις για οικονομικές και επιχειρηματικές εξελίξεις στη Βουλγαρία, κατά τη διάρκεια του έτους 2022.
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ σε 11^ο εξειδικευμένο διαδικτυακό σεμινάριο (webinar) που διοργάνωσε το Διπλωματικό Ινστιτούτο του β/ΥΠΕΞ, με τίτλο «*Διπλωματία της Ενέργειας και του Κλίματος*» (20.06.2022-25.06.2022).

3.4 Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου Ελλάδος-Βουλγαρίας

Πρόταση του Ελληνικού Επιχειρηματικού Συμβουλίου στη Βουλγαρία (HBCB) προς την πολιτική ηγεσία περί θέσπισης ειδικού καθεστώτος παροχής φορολογικών κινήτρων σε νέους έλληνες επιστήμονες που επιθυμούν να έρθουν να εργασθούν στη Βουλγαρία για έλληνα εργοδότη. Ειδικότερα, η πρόταση αναφέρεται στη θέσπιση ειδικής πρόβλεψης για αμοιβές ή εισοδήματα από τη Βουλγαρία, έτσι ώστε να μην υπάρχει καμία επιπλέον επιβάρυνση στη φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα (σύμφωνα με την τρέχουσα ελληνική φορολογική νομοθεσία, εάν ο Έλληνας εργαζόμενος έχει ζωτικά συμφέροντα στην Ελλάδα, δεν δύναται να μεταφέρει την φορολογική του έδρα σε άλλη χώρα – π.χ. Βουλγαρία - και επιβάλλεται να φορολογηθεί για το σύνολο του εισοδήματός του με τον ισχύοντα ελληνικό φορολογικό συντελεστή, γεγονός το οποίο αποτελεί ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα και αντικίνητρο καθ’ όσον το καθαρό εισόδημα δεν επαρκεί για την κάλυψη του κόστους της προσωπικής μετακίνησης ή όταν απαιτείται ακόμα και μία στοιχειώδης προσωρινή εγκατάσταση).

Το προτεινόμενο αυτό μέτρο μπορεί να έχει συγκεκριμένη διάρκεια για κάθε έναν εργαζόμενο, για παράδειγμα μπορεί να τύχει ειδικής ρύθμισης μόνο τα πρώτα δύο ή τρία χρόνια έως ότου καταφέρει να απασχοληθεί σε παρόμοια εργασία στην ελληνική επικράτεια. Άλλες χώρες όπως η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Κύπρος έχουν αντιμετωπίσει παρόμοιες

καταστάσεις παρέχοντας φορολογικά κίνητρα σε νέους επιστήμονες, όταν εργοδοτούνται στο εξωτερικό για αλλοδαπό εργοδότη. Επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η αντιμετώπιση του φαινομένου της υψηλής ανεργίας σε περιοχές εγγύτερα στην ελληνο-βουλγαρική μεθόριο (κυρίως γεωγραφική περιοχή Βορείου Ελλάδος) μέσω της εύρεσης εργασίας για τους νέους έλληνες επιστήμονες που διαφορετικά είναι πιθανόν είτε να υποαπασχοληθούν στην Ελλάδα είτε να επιλέξουν λύσεις σε χώρες όπως η Γερμανία και οι ΗΠΑ. Με αυτό τον τρόπο και αποκαθίσταται η επαγγελματική τους εξέλιξη χωρίς να χρειασθεί να ξενιτευθούν και τα έσοδα από το ΦΠΑ και την οικογενειακή κατανάλωση παραμένουν στη χώρα μας και η ελληνική επιχειρηματική παρουσία ενισχύεται σε χώρες ενδιαφέροντος για τη χώρα μας όπως τα Βαλκάνια, με αποτέλεσμα να συντηρούνται θύλακες επιχειρηματικής δραστηριότητας και εργασιακής εξειδίκευσης που μπορούν - *μόλις οι συνθήκες το επιτρέψουν* - να ενισχύσουν την ανάπτυξη της Ελλάδας κυρίως στη γεωγραφικά και πολιτικά «ευαίσθητη» περιοχή της Μακεδονίας.

Το μέτρο αυτό προτείνεται με σκοπό την αντιμετώπιση του «φλέγοντος» προβλήματος έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού, ειδικευμένου ή μη, οποίο αντιμετωπίζει η πλειοψηφία των ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεων – και όχι μόνον – στη Βουλγαρία.

4 Παράρτημα

4.1 Χρήσιμες διευθύνσεις

Γραφείο ΟΕΥ:

ΣΟΦΙΑΣ

Ο κατάλογος που ακολουθεί είναι ενδεικτικός.

1. Ελληνικές Αρχές

Πρεσβεία Σόφιας	Τηλ. 00359 2 84 33 085 00359 2 84 33 086 00359 2 94 61 030 00359 2 94 34 096 00359 2 94 33 453	Fax: 00359 2 94 61 249	gremb.sof@mfa.gr
Γραφείο ΟΕΥ Σόφιας	Τηλ. 00359 2 94 47 959	Fax: 00359 2 95 05 375	ecocom-sofia@mfa.gr
Προξενικό Γραφείο Σόφιας	Τηλ. 00359 2 9691755	Fax: 00359 2 94 61 772	grcon.sof@mfa.gr
Γραφείο Δημόσιας Διπλωματίας (πρώην Γραφείο Ακολούθου Τύπου)	Τηλ. 00359 2 9434618	Fax: 00359 2 946 16 05	grembsof@grpressbg.com

2. Βουλγαρικές Αρχές

Ministry of Economy and Energy "Energy Efficiency and Environmental Protection" Directorate "Environmental Protection and Renewable energy sources" Department	Sofia 1000, 8 Slavyanska Str., Τηλ.: +3592 9263143 fax: +3592 9883216	http://www.mi.government.bg/eng/geoterm.html a.dimitrova@mee.government.bg
Ministry of Environment and Water	1000 Sofia, 67 William Gladstone str. Tel.: +359 2 955 90 11 Fax: +359 2 955 90 15	http://www.moew.government.bg/contact@moew.government.bg
Bulgarian Energy Efficiency Fund	4 "KuzmanShapkarev" Str. 1000 Sofia Τηλ.: +359 2 81 000 80 Fax: +359 2 81 000 05	info@bgeef.com http://www.bgeef.com
Bulgarian State Energy and Water Regulatory Commission (SEWRC)	Sofia 1000, Dondukov 8-10 Τηλ.: +359 2 988 87 30 +359 2 9359675 fax: +359 2 988 87 82	dker@dker.bg http://www.dker.bg
Bulgarian Energy Efficiency Agency	1000 Sofia, 37 "EkzarhJosif" str. / "Serdika" 11 str. Τηλ.: +3592 915 40 10 Fax: +3592 981 58 02	office@seea.government.bg http://www.seea.government.bg

Ministry of Agriculture & Food	Sofia 1040, 55, Hristo Botev Blvd. Τηλ.: +3592 985 11 858, 985 11 384 Αναλυτικός τηλ. κατάλογος υπηρεσιών Υπουργείου: http://www.mzh.government.bg/MZH/Libraries/Контакт и- тел_указател/ukazatel.sflb@ashx	http://www.mzh.government.bg/mzh/en/Home.aspx
Ministry of Agriculture & Food Διεύθυνση Αγροτικών Καλλιεργειών (Дирекция "Растениевъдство") Τμήμα Βιολογικής Γεωργίας	55, Hristo Botev Bul. 1040 Σόφια Τηλ: +359 2 985 11 303, 985 11 315, 985 11 318	http://www.mzh.government.bg/MZH/en/Ministry.aspx
State Fund Agriculture	136, Tzar Boris III 1618 Σόφια Τηλ.: +359 2 8187 100	http://www.dfz.bg/en/ dfz@dfz.bg
State Agency for Food Safety	Τηλ.: +359 2 915 98 20, 915 98 84 Fax: +359 2 954 95 93	http://www.babh.government.bg/en/ ceo@bfsa.bg boryana.nestova@nvms.government.bg
Ministry of Interior Directorate Migration	1000 Sofia, 48 Knyaginya Maria Luiza blvd. Desk 2 and 3 for EU citizens	int.151@mvr.bg http://eu.mvr.bg/en/Areas/Migration/default.htm
Ministry of Health Directorate "Medical Activities" Unit "Education and Qualification"	Τηλ.: +359 2 9301-311/306, 9301327, 9301326	http://www.mh.government.bg/goeshtalinia@mh.government.bg press@mh.government.bg
National Health Insurance Fund	1, Krichim Str., 1407 Sofia Τηλ./Fax: +359 2 965 9124, 965 9116	http://www.en.nhif.bg/web/guest/home jvatkova@nhif.bg
National Center for Information & Documentation Department Academic Recognition And Regulated Professions	52 A, G. M. Dimitrov Blvd, 1125 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2 8173862, 8173849 Fax: +359 2 971 31 20	naric@nacid.bg http://mail.nacid.bg/newdesign/en/index.php

Ministry of Transport, Information Technology & Communication	9, Diakon Ignatii Str., 1000 Sofia, Bulgaria Για αναλυτικές πληροφορίες επαφών, βλ. http://www.mtitc.government.bg/page.php?category=12&id=381 .	http://www.mtitc.government.bg/
Ministry of Labor & Social Policy	2, Triaditza Str., 1051 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2 8119443 Fax: +359 2 988 44 05, 986 13 18	http://www.mlsp.government.bg/en/index.htm mlsp@mlsp.government.bg
National Employment Agency	№3, Dondoukov Blvd, Sofia 1000 Τηλ.: +359 2 980 87 19 Fax: +359 2 986 78 02	http://www.az.government.bg az@az.government.bg
National Statistical Institute	Για αναλυτικές πληροφορίες επαφών, βλ.: http://www.nsi.bg/pageen.php?P=92	http://www.nsi.bg/index_en.htm
Bulgarian National Bank	1, Knyaz Alexander I Sq., 1000 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +3592 91459 Fax: +3592 9802425, 9806493	http://www.bnb.bg/?toLang=_EN
Public Procurement Agency	4 Lege Str., Sofia 1000, Bulgaria Τηλ.: 940 70 50 Fax: 940 70 52	http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=173,1&_dad=portal&_schema=PORTAL aop@aop.bg
Customs Agency	4.1.1.1.1 Rakovski 47, Sofia 1202 4.1.1.1.2 Department "Public Relations" 4.1.1.1.3 Τηλ.: +3592 9859 4213	http://www.customs.bg/en/page/145 4.1.1.1.4 pr@customs.bg

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

Bulgarian Industrial Association	Τηλ.: +359 2 987 26 04	http://www.bia-bg.com/ branch@bia-bg.com
Hellenic Business Council in Bulgaria	Τηλ.: +3592 950 24 40, 950 24 41, 950 24 42	4.2 www.hcbcg.com info@hcbcg.com
Bulgarian Chamber of Commerce and Industry	Τηλ.: +359 2 811 74 00, 987 26 31	www.bcci.bg bcci@bcci.bg
Employers' Association of Bulgaria	Τηλ.: + 359 2-9178 868, 9178 867	www.eabg.org headoffice@eabg.org
Sofia Chamber of Commerce & Industry	Τηλ.: +359 2 9266373; +359 9266384	www.scci.bg scci@scci.bg
Union of Bulgarian Industry	Τηλ.: +359 2 776398, 778280	stanilov_a@abv.bg
Blagoevgrad CCI	Τηλ.: +359 73 88 50 17	www.cci-bl.org/ palata_bl@abv.bg
Bourgas CCI	Τηλ.: +359 56 81 20 07	bscci@bcci.bg
Varna CCI	Τηλ.: +359 52 612173, 609698	www.vcci.bg vcci@vcci.bg
CCI-Veliko Tarnovo	Τηλ.: +359 62 60 50 14	vtcci@abv.bg
Vidin CCI	Τηλ.: + 359 94 600556, 600576	www.vdcci.com vdcci@mbox.contact.bg
Vratsa CCI	Τηλ.: +359 92 66 02 71	cci-vr@bitex.com bakalova@chamber-gabrovo.com
Gotse Delchev CCI	Τηλ.:+359 751 6 08 80	gdcci@bcci.bg skolev@dobrich.net
Kazanluk CCI	Τηλ.: + 359 431 6 26 35	kzcci@bcci.bg
Kardjali CCI	Τηλ.: +359 361 6 21 89	kajlcci@bcci.bg

Kyustendil CCI	Τηλ.: +359 78 55 13 70	kncci@esnet.bg
Lovech CCI	Τηλ.: +359 68 60 03 67	kncci@esnet.bg
Montana CCI	Τηλ.: +359 96 30 56 60	mcci@bccci.bg
Pazardjik CCI	Τηλ.: +359 34 44 44 57	secretary@abv.bg
Pernik CCI	Τηλ.: +359 76 64 03 35, 60 33 56	ptpp@abv.bg
Pleven CCI	Τηλ.: +359 64 803003, 803001, 803002	plcci@pleven.interbgc.com
Plovdiv CCI	Τηλ.: +359 32 90 89 80	www.pcci.bg office@pcci.bg
Regional CCI and Agriculture-Razgrad	Τηλ.: +359 84 660253, 660249, 660254	rtpzk@mail.bg
Rousse CCI	Τηλ.: +359 82 82 58 75	www.rcci.bg info@rcci.bg
Silistra CCI	Τηλ.: + 359 86 82 04 98	SCCI@Mbox.Contact.Bg
Sliven CCI	Τηλ.: +359 44 62 36 01	www.chamber.sliven.net slcci@bccci.bg
Smolyan CCI	Τηλ.: +359 301 6 20 55	smcci@mbox.digsys.bg
CCI-Stara Zagora	Τηλ.: +359 42 62 62 97	mkoleva@chambersz.com
Targovishte CCI	Τηλ.: +359 601 8 93 35	tpp_t@tshte.net
Haskovo CCI	Τηλ.: +359 38 66 11 12	www.hoskovocci.com hcci@bccci.bg
Shoumen CCI	Τηλ.: + 359 54 80 03 60	www.shoumen-cci.com shcci@bccci.bg
Yambol CCI	Τηλ.: +359 46 66 29 39	ycci@bsbg.net
Bulgarian Construction Chamber	Τηλ.: +359 2 806 29 10	www.ksb.bg

		office@ksb.bg
Bulgarian Textile and Clothing Association (BATEC)	Τηλ.: +359 2 978 6022, 978 6110, 984 5667, 978 0927	batek@abv.bg
National Association for fishery and aquaculture "NaRiba-BG"	Τηλ.: +35932 690217; +359 88 8352728; +359 89 6787438; +359 87 8352728	bg_fishaqua_plovdiv@abv.bg
Branch Union of Leather, Fur, Footwear and Leather Goods Industry	Τηλ.: +359 2 979 82 62	branchunion_lffhi_bg@yahoo.com
Branch Union of Wood-Processing and Furniture Industry	Τηλ.: +359 2 963 42 99	http://www.timberchamber.com timberchamber@sinetbg.com
Association of the Producers and Merchants of Wines and Spirits	Τηλ.: +359 2 981 981 16 74	liliwine@mb.bia-bg.com
Branch Union of Textile producers	Τηλ.: +359 44 663 008	bsptbg@abv.bg
Bulgarian Tourism Chamber	Τηλ.: +359 2 987 4059	www.btch.org btch@btch.org
Bulgarian Union for Customs and Foreign Trade Services	Τηλ.: +359 2 811 76 66	www.bsmvo.bg bsmvo@bsmvo.bg
Union of Traders in Bulgaria	Τηλ.: +359 2 981 35 34	naschdom@bol.bg
Bulgarian Wind Energy Association	Τηλ.: +359 44 623438	bawe@abv.bg
National Biofuels Association	Τηλ.: +359 2 980 26 11	http://www.biofuelsbg.org/ nabf_bg@yahoo.com office@biofuelsbg.org
National Association of HORECA	Τηλ.: +359 2 980 5248	www.xopeka.com info@xopeka.com
National Real Property Association	Τηλ.: +359 2 988 6890	office@nsni.bg
Association of Producers of Ecological Energy	Τηλ.: +359 52 62 07 70	www.apeebg.org

		info@apeebg.org
Association of bread producers and pastry producers "Bread for Bulgaria"	Τηλ.: +359 889 653416	asociaciq@abv.bg
Association of Automobile Importers	Τηλ.: +359 889 171 284, 889 299 262, 878 683 133	www.avabulgaria.com ava@avabulgaria.com
Association of Car Manufacturers and Their Authorized Representatives for Bulgaria	Τηλ.: +3592 946 12 50	http://www.svab.bg office@svab.bg

4. Τράπεζες		
Postbank (Eurobank EFC)	Τηλ. : +3592/ 8166000, 13, 570 Fax: +3592/ 9888110	www.postbank.bg main@postbank.bg , corpbanking@postbank.bg , contact@postbank.bg
United Bulgarian Bank	Τηλ.: +3592/ 8112233, 2234, 2235, 2332, 3770, 9809487, 9810293 Fax: +3592/ 9809890, 9880822	www.ubb.bg info@ubb.bg
UniCredit Bulbank	Fax. +3592/988 4636	http://www.unicreditbulbank.bg/en/index.htm Contact details: http://www.unicreditbulbank.bg/en/Contacts/Contacts_Info/index.htm
FiBank	Τηλ.: + 3592/817 11 00	http://www.fibank.bg/encall@fibank.bg

5. Διοργανωτές Εκθέσεων		
Inter Expo Center Sofia	147, Tsarigradsko shose blvd	http://en.iec.bg/ http://en.iec.bg/contacts.php

	Τηλ.:+ 359 (2) 9655 231, 4013 231	
International Fair Plovdiv	Plovdiv 4003, 37 Tzar Boris III-Obedinitelblvd. Τηλ.: +359 32 902243 Fax: +359 32 962446	www.fair.bg i_sokolov@fair.bg
ViaExpo Ltd	Τηλ.:+35932 96 00 12, 94 54 59 Fax: +35932 96 00 12, 94 54 59	www.viaexpo.com international@viaexpo.com
Dobrich Fair SA	7, Nezavisimost Str., 9300 Dobrich, Bulgaria Τηλ.: 0035958-603152	dobrich_fair@abv.bg office@dobrich-fair.com http://www.dobrich-fair.com/exhibition.php?eid=4
Bulgarian Economic Forum	86, Vitosha Blvd., floor 4 Τηλ.: +3592 951 52 59 Fax:+3592 953 29 24	http://www.biforum.org/ info@biforum.org

6. Ξενοδοχεία		
SOFIA HOTEL BALKAN	Τηλ.: +3592/ 9378001, 8591, 8594, 9816541, 9828 Fax: +3592/ 9810010, 5309, 9828, 9806464	http://www.starwoodhotels.com/luxury/property/overview/index.html?propertyID=186
HILTON SOFIA	1 Bulgaria blvd., Sofia, BG 1421 Τηλ.: +3592/9335000 Fax: +3592/9335111	http://www.hilton.bg/ sofia.events@hilton.com
CRYSTALL PALACE	14 Shipka Str., Sofia	http://www.crystalpalace-sofia.com/index.php?menu_id=A
GRAND HOTEL SOFIA	1, Gurko Str., 1000 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2/ 811 0811 fax: +359 2/811 0953	http://www.grandhotelsofia.bg/ concierge@grandhotelsofia.bg

		reservations@grandhotelsofia.bg events@grandhotelsofia.bg
RADISSON BLU	Τηλ.: +359 2 9334 334	http://www.radissonblu.com/hotel-sofia
MAXI SOFIA	Τηλ.:+3592/892 0000, +359 886 855 811	http://www.maxisofia.com/maxi_sofia/en/maxi.html reservations@maxisofia.com hotelmanager@maxisofia.com
KEMPINSKI – ZOGRAFSKI HOTEL	Τηλ.: +3592/9692222	http://www.kempinski.com/en/sofia/Pages/Welcome.aspx
DEDEMAN SOFIA PRINCESS	131 Maria Luisa Blvd. 1202 Sofia, Bulgaria Τηλ.: +359 2 933 88 88 Fax:+359 2 933 87 77	http://www.dedeman.com/us/hotels-resorts/home-page/dedeman-princess-sofia.html sofia@dedeman.com manfred.moennich@dedeman.com
HOTEL ANEL	1303 Sofia, Bulgaria 14 Todor Alexandrov Blvd.	http://www.hotelanel.com/reservation.php Contact details: http://www.hotelanel.com/showpage.php?PageID=13
ARENA DI SERDICA	1000 Sofia, 2-4, Budapeshta Str Τηλ.: +3592/810 77 77, 810 77 88 Fax: +3592/810 77 70	http://www.arenadiserdica.com/reservations@arenadiserdica.com hotel@arenadiserdica.com restaurant@arenadiserdica.com fitness@arenadiserdica.com
PARK HOTEL VITOSHA	1, Rosario Str. Sofia 1700, Bulgaria Τηλ.: +3592/816 88 88, 816 88 02, 816 88 00 Fax: +3592/962 29 25	http://www.vitoshaparkhotel.com/index.php?lang=en reservations@vitoshaparkhotel.com marketing@vitoshaparkhotel.com

7. Διπλωματικές Αποστολές		
Πρεσβεία Αφγανιστάν	Τηλ.: +3592 962 51 93	Fax: +3592 962 74 86
Πρεσβεία Νότιας Αφρικής	Τηλ.: +3592 939 50 15	Fax: +3592 939 50 17
Πρεσβεία Αλβανίας	Τηλ.: +3592 943 38 57	Fax: +3592 943 30 69
Πρεσβεία Αλγερίας	Τηλ.: +3592 980 22 50, 981 06 62	Fax: +3592 981 03 28
Πρεσβεία Γερμανίας	Τηλ.: +3592 918 38 0	Fax: +3592 963 16 58
Πρεσβεία ΗΠΑ	Τηλ.: +3592 937 51 00	Fax: +3592 937 53 20
Πρεσβεία Αργεντινής	Τηλ.: +3592 971 25 39	Fax: +3592 969 30 28
Πρεσβεία Αρμενίας	Τηλ.: +3592 946 12 72	Fax: +3592 946 12 74
Πρεσβεία Αυστρίας	Τηλ.: +3592 953 15 53	Fax: +3592 953 24 26
Πρεσβεία Αζερμπαϊτζάν	Τηλ.: +3592 817 00 70	Fax: +3592 817 00 77
Πρεσβεία Λευκορωσίας	Τηλ.: +3592 971 71 31	Fax: +3592 973 31 00
Πρεσβεία Βελγίου	Τηλ.: +3592 988 72 90	Fax: +3592 963 36 38
Πρεσβεία Βοσνίας και Ερζεγοβίνη	Τηλ.: +3592 973 37 75	Fax: +3592 973 37 29
Πρεσβεία Βραζιλίας	Τηλ.: +3592 971 98 19	Fax: +3592 971 28 18
Πρεσβεία Κίνας	Τηλ.: +3592 973 38 73	Fax: +3592 971 10 81
Πρεσβεία Κύπρου	Τηλ.: +3592 961 77 30	Fax: +3592 862 94 70
Πρεσβεία Λαϊκής Δημοκρατίας της Κορέας	Τηλ.: +3592 975 33 40	Fax: +3592 974 55 67
Πρεσβεία Δημοκρατίας της Κορέας	Τηλ.: +3592 971 21 81	Fax: +3592 971 33 88
Πρεσβεία Κροατίας	Τηλ.: +3592 8611 211	Fax: +3592 946 13 55
Πρεσβεία Κούβας	Τηλ.: +3592 872 09 96	Fax: +3592 872 04 60
Πρεσβεία Δανίας	Τηλ.: +3592 917 01 00	Fax: +3592 980 99 01
Πρεσβεία Αιγύπτου	Τηλ.: +3592 988 15 09	Fax: +3592 980 12 63

Πρεσβεία Ισπανίας	Τηλ.: +3592 943 36 20	Fax: +3592 946 12 01
Πρεσβεία Εσθονίας	Τηλ.: +3592 937 99 00	Fax: +3592 937 99 09
Πρεσβεία Φινλανδίας	Τηλ.: +3592 810 21 10	Fax: +3592 810 21 20
Πρεσβεία Γαλλίας	Τηλ.: +3592 965 11 00	Fax: +3592 965 11 20
Πρεσβεία Γεωργίας	Τηλ.: +3592 868 54 04	Fax: +3592 868 34 27
Πρεσβείας Μεγάλης Βρετανίας	Τηλ.: +3592 933 92 22	Fax: +3592 933 92 19
Πρεσβεία Ουγγαρίας	Τηλ.: +3592 963 11 35	Fax: +3592 963 21 10
Πρεσβεία Ινδίας	Τηλ.: +3592 963 56 75	Fax: +3592 963 56 86
Πρεσβεία Ινδονησίας	Τηλ.: +3592 962 52 40	Fax: +3592 962 44 18
Πρεσβεία Ιράν	Τηλ.: +3592 987 85 46	Fax: +3592 987 70 41
Πρεσβεία Ιράκ	Τηλ.: +3592 973 33 48	Fax: +3592 971 11 97
Πρεσβεία Ιρλανδίας	Τηλ.: +3592 985 34 25	Fax: +3592 983 33 02
Πρεσβεία Ισραήλ	Τηλ.: +3592 951 50 44	Fax: +3592 952 11 01
Πρεσβεία Ιταλίας	Τηλ.: +3592 921 73 00	Fax: +3592 980 37 17
Πρεσβεία Ιαπωνίας	Τηλ.: +3592 971 27 08	Fax: +3592 971 10 95
Πρεσβεία Καζακστάν	Τηλ.: +3592 862 41 52, 55	Fax: +3592 862 41 70
Πρεσβεία Κόσσοβο	Τηλ.: +3592 983 39 99	Fax: +3592 983 52 22
Πρεσβεία Κουβέιτ	Τηλ.: +3592 962 56 89	Fax: +3592 962 45 84
Πρεσβεία Λιβάνου	Τηλ.: +3592 971 27 23/34	Fax: +3592 971 34 97
Πρεσβεία Λιβύης	Τηλ.: +3592 974 35 56	Fax: +3592 974 32 73
Πρεσβεία Λιθουανία	Τηλ.: +3592 980 61 04	Fax: +3592 980 61 05
Πρεσβεία Βόρειας Μακεδονίας	Τηλ.: +3592 870 15 60	Fax: +3592 971 28 32
Πρεσβεία Μαρόκο	Τηλ.: +3592 865 11 26	Fax: +3592 865 48 11

Πρεσβεία Μολδαβίας	Τηλ.: +3592 935 60 11	Fax: +3592 980 64 75
Πρεσβεία Μογγολίας	Τηλ.: +3592 865 90 12	Fax: +3592 963 07 45
Πρεσβεία Νορβηγίας	Τηλ.: +3592 981 11 06	Fax: +3592 981 90 10
Πρεσβεία Πακιστάν	Τηλ.: +3592 971 96 19	Fax: +3592 971 01 94
Πρεσβεία Παλαιστίνης	Τηλ.: +3592 963 43 24	Fax: +3592 963 25 71
Πρεσβεία Ολλανδίας	Τηλ.: +3592 81 60 300	Fax: +3592 816 03 01
Πρεσβεία Πολωνίας	Τηλ.: +3592 987 26 10/60	Fax: +3592 987 29 39
Πρεσβεία Πορτογαλίας	Τηλ.: +3592 448 4110	Fax: +3592 448 4102
Πρεσβεία Ρουμανίας	Τηλ.: +3592 971 28 58	Fax: +3592 973 34 12
Πρεσβεία Ρωσίας	Τηλ.: +3592 963 09 12/14	Fax: +3592 963 41 03
Νούντισιος Βατικανού	Τηλ.: +3592 981 17 43	Fax: +3592 981 61 95
Πρεσβεία Σερβίας	Τηλ.: +3592 946 16 33/35	Fax: +3592 946 10 59
Πρεσβεία Σλοβακία	Τηλ.: +3592 942 92 10	Fax: +3592 942 92 35
Πρεσβεία Σουδάν	Τηλ.: +3592 971 29 91	Fax: +3592 971 70 38
Εμπορικό Γραφείο Σουηδίας	Τηλ.: +3592 926 42 66/65	Fax: +3592 926 41 00
Πρεσβεία Ελβετίας	Τηλ.: +3592 942 01 00	Fax: +3592 946 16 22
Πρεσβεία Συρίας	Τηλ.: +3592 962 57 42	Fax: +3592 962 43 14
Πρεσβεία Τσεχίας	Τηλ.: +3592 948 68 00	Fax: +3592 948 68 18
Πρεσβεία Τουρκίας	Τηλ.: +3592 935 55 00	Fax: +3592 981 93 58
Πρεσβεία Ουκρανίας	Τηλ.: +3592 818 68 28	Fax: +3592 955 52 47
Πρεσβεία Βενεζουέλα	Τηλ.: +3592 963 16 37/40	Fax: +3592 963 16 42
Πρεσβεία Βιετνάμ	Τηλ.: +3592 963 26 09	Fax: +3592 963 36 58
Πρεσβεία Υεμένης	Τηλ.: +3592 870 41 19	Fax: +3592 974 34 63

8. Διεθνείς Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί		
European Bank for Reconstruction & Development	ηλ.: +359 2 9321 414	fax: +359 2 9321 441

ΠΗΓΕΣ

1. Bulgarian National Bank (BNB)
<http://www.bnb.bg>
2. Bulgarian Chamber of Commerce and Industry (BCCI)
<https://www.bcci.bg>
3. Republic of Bulgaria – National Statistical Institute (NSI)
<http://www.nsi.bg>
4. Republic of Bulgaria – Ministry of Economy
<https://www.mi.government.bg>
5. Republic of Bulgaria – Ministry of Energy
<https://www.me.government.bg>
6. Republic of Bulgaria – Ministry of Regional development and Public Works
<https://www.mrrb.bg>
7. Republic of Bulgaria – Ministry of Tourism
<https://www.tourism.government.bg>
8. Republic of Bulgaria – Ministry of Environment and Water
<https://www.moew.government.bg>
9. Road Infrastructure Agency – Republic of Bulgaria
<http://www.api.bg>
10. European Commission – Country Report Bulgaria 2022
<https://ec.europa.eu/>
11. Bulgarian News Agency – BTA Daily News
<http://www.bta.bg>
12. Kapital(*Bulgarian*: Капитал) Weekly
<https://www.capital.bg>
13. SeeNews – Business Intelligence for Southeast Europe
<https://seenews.com>
14. InvestBulgaria Agency
<http://www.investbg.government.bg>
15. ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή)
<http://www.statistics.gr>
16. Hellenic Business Council in Bulgaria (HBCB)
<http://www.hcbg.com>
16. Τράπεζα της Ελλάδος (BankofGreece)
<https://www.bankofgreece.gr>